

Tasa-arvobarometri 2024

Marjut Pietiläinen, Henna Attila, Miina Keski-Petäjä, Sara Koivuranta

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön
JULKAISUJA | 2025:11

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2025:11

Tasa-arvobarometri 2024

Marjut Pietiläinen, Henna Attila, Miina Keski-Petäjä, Sara Koivuranta

Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2025

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-00-5817-3
ISSN pdf: 1797-9854

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Tasa-arvobarometri 2024

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2025:11

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö

Tekijä/t Marjut Pietiläinen, Henna Attila, Miina Keski-Petäjä, Sara Koivuranta
Kieli suomi

Sivumäärä 134

Tiivistelmä

Seitsemättä kertaa toteutettu tasa-arvobarometri tuottaa tietoa sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä asenteista ja kokemuksista elämän eri osa-alueilla Suomessa.

Tasa-arvoon liittyvissä asenteissa on tapahtunut hidasta muutosta barometrin historian aikana. Naisten ja miesten arvioidaan olevan aiempaa tasa-arvoisempia keskenään, joskin miehet arvioivat tasa-arvon toteutumista huomattavasti naisia optimistisemmin. Tasa-arvoa edistävät toimenpiteet nauttivat laajaa kannatusta.

Barometrin tulokset kertovat yhä myös tasa-arvo-ongelmista. Naiset kokevat edelleen yleisesti seksuaalista häirintää ja epäasiallista kohtelua, ja häirintäkokemuksia raportoidaan huomattavasti enemmän kuin edellisessä barometrissa vuonna 2017.

Naiset arvioivat kokeneensa sukupuolestaan haittaa työelämässä etenkin arvostuksen saamisessa, palkkauksessa ja uralla etenemisessä, miehet taas työn ja perheen yhteensovittamisessa. Miesten perhevapaiden käytön arvioitiin olevan edelleen vaikeampaa kuin naisten.

Opiskelijoista viidesosa kokee, että opetusmateriaaleissa esiintyy sukupuoli-stereotyyppioita – osuus on kuitenkin merkittävästi pienempi kuin vuonna 2017.

Kahden puolison perheissä vastuu kotitöistä jakautuu edelleen perinteisesti ja aiheuttaa erimielisyyksiä. Naiset kokevat miehiä selvästi useammin olevansa liikaa vastuussa kotitöistä. Myös kotitalouksien tulot ja menot jakautuvat edelleen epätasaisesti.

Asiasanat tasa-arvo, sukupuoli, tasa-arvopolitiikka, barometrit, asenteet, työelämä, oppilaitokset, perheet, häirintä, vihapuhe

ISBN PDF 978-952-00-5817-3

ISSN PDF 1797-9854

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5817-3>

Jämställdhetsbarometern 2024

Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2025:11

Utgivare	Social- och hälsovårdsministeriet		
Författare	Marjut Pietiläinen, Henna Attila, Miina Keski-Petäjä, Sara Koivuranta		
Språk	finska	Sidantal	134

Referat

Den sjunde upplagan av jämställdhetsbarometern ger information om attityder och erfarenheter relaterade till jämställdhet mellan könen inom olika livsområden i Finland.

Attityderna till jämställdhet har förändrats långsamt under barometerens historia. Kvinnor och män bedöms vara mer jämställda än tidigare, även om män är betydligt mer optimistiska när det gäller hur jämställdheten förverkligas. Åtgärder som främjar jämställdhet har ett brett stöd.

Resultaten visar dock att jämställdhetsproblem fortfarande existerar. Kvinnor upplever i hög grad sexuella trakasserier och osakligt bemötande, och rapporterade upplevelser har ökat markant jämfört med den föregående barometern från 2017.

Kvinnor upplever att deras kön har varit till nackdel i arbetslivet, särskilt när det gäller att få uppskattning, lön och avancemang i karriären. Män upplever utmaningar främst i att förena arbete och familjeliv. Det anses fortfarande vara svårare för män att ta ut föräldraledighet.

En femtedel av studerandena upplever att undervisningsmaterial innehåller könsstereotyper – andelen är dock betydligt lägre än år 2017.

I familjer med två vuxna fördelas ansvaret för hushållsarbetet fortfarande traditionellt, vilket orsakar meningsskiljaktigheter. Kvinnor upplever i betydligt högre grad att de har ett överdrivet ansvar för hushållsarbetet. Även hushållens inkomster och utgifter fördelas fortfarande ojämnt.

Nyckelord jämställdhet, kön, jämställdhetspolitik, arbetsliv, familj, läroanstalter, trakasserier, hatretorik, attityder, barometrar

ISBN PDF 978-952-00-5817-3 **ISSN PDF** 1797-9854

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5817-3>

Gender Equality Barometer 2024

Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2025:11

Publisher	Ministry of Social Affairs and Health		
Author(s)	Marjut Pietiläinen, Henna Attila, Miina Keski-Petäjä, Sara Koivuranta		
Language	Finnish	Pages	134

Abstract

The 7th Gender Equality Barometer provides insights into attitudes and experiences related to gender equality across different areas of life in Finland.

Attitudes towards gender equality have changed slowly over the history of the barometer. Women and men are perceived to be more equal than before, although men assess the realization of equality significantly more optimistically. Measures that promote gender equality enjoy broad public support.

However, the results also highlight persistent equality issues. Women continue to experience sexual harassment, and reports of harassment have increased markedly compared to the previous barometer in 2017.

Women report that their gender has been a disadvantage in working life, particularly in terms of receiving recognition, pay, and career advancement. Men, on the other hand, report challenges in reconciling work and family life. It is still considered more difficult for men than for women to take parental leave.

One fifth of students report that teaching materials contain gender stereotypes – although this proportion is significantly lower than in 2017.

In families with two adults, responsibility for household chores is still divided in a traditional manner, leading to disagreements. Women are more likely to feel they bear too much responsibility for domestic tasks. Household income and expenses also continue to be distributed unequally.

Keywords gender equality, gender, gender equality policy, working life, educational institutions, harassment, hate speech, attitudes, barometers

ISBN PDF 978-952-00-5817-3 **ISSN PDF** 1797-9854

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5817-3>

Sisältö

Esipuhe	9
Johdanto	11
1 Sukupuolten tasa-arvoa koskevat asenteet	15
1.1 Yleiset arviot sukupuolten tasa-arvosta	16
1.2 Työelämää koskevat asenteet	21
1.3 Perhevapaat ja raskaussyrjintä	24
1.4 Perheen työnjakoa koskevat asenteet	26
1.5 Arviot sukupuolten sopivuudesta politiikan eri osa-alueiden vastuunalaisiin tehtäviin.....	29
1.6 Muut sukupuolten tasa-arvoa koskevat asenteet.....	32
1.7 Poliittisten näkemysten yhteys sukupuolten tasa-arvoa koskeviin asenteisiin	35
2 Väkivallan pelko, seksuaalinen häirintä, vihapuhe ja vähättely	37
2.1 Väkivallan pelko	38
2.1.1 Kokemukset väkivallan pelosta	38
2.1.2 Väkivallan pelon vaikutus toimintaan.....	41
2.2 Seksuaalinen häirintä	42
2.2.1 Seksuaalisen häirinnän kokemukset	42
2.2.2 Seksuaalisen häirinnän pelko	49
2.3 Sukupuoleen liittyvä vihapuhe	52
2.3.1 Kokemukset vihapuheesta	52
2.3.2 Vihapuheen vaikutus toimintaan	53
2.4 Sukupuolen vuoksi koettu vähättely tai yliolkainen suhtautuminen	54
3 Sukupuolten tasa-arvo oppilaitoksissa	59
3.1 Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen oppilaitoksissa	60
3.2 Sukupuolten tasa-arvo opetuksessa ja oppilaitosten käytännöissä	62
3.2.1 Opetussisällöt	62
3.2.2 Opiskelijoiden kohtelu.....	63
3.3 Sukupuolelle ei-tyypillisen alan valintaan saatu tuki	64
3.4 Oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelma.....	67
3.5 Sukupuoleen tai seksuaalisuuteen liittyvä kiusaaminen ja häirintä	69

4	Sukupuolten tasa-arvo työpaikoilla	72
4.1	Näkemykset sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta työssä	73
4.1.1	Palkansaajien näkemykset sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta työpaikalla	73
4.1.2	Yrittäjien näkemykset tasa-arvon toteutumisesta omalla ammattialalla tai yrittäjänä toimiessa	76
4.2	Sukupuolesta koettu haitta.....	77
4.2.1	Palkansaajien sukupuolestaan kokema haitta	77
4.2.2	Yrittäjien sukupuolestaan kokema haitta.....	80
4.2.3	Työttömien, lomautettujen, perhevapailla olevien tai omaisia hoitavien sukupuolestaan kokema haitta	81
4.3	Palkankorotuksen pyytäminen.....	81
4.4	Kannustaminen vaativampiin tehtäviin	83
4.5	Seksuaalisuuteen tai sukupuoleen perustuva häirintä tai nimittely työpaikoilla ...	84
4.6	Sukupuolen moninaisuus ja syrjintä työpaikoilla	86
4.7	Työpaikan tasa-arvosuunnitelma	88
5	Työn ja perheen yhteensovittaminen	90
5.1	Arviot perhevapaalle jäämisen vaikeudesta.....	92
5.2	Raskaus- ja vanhempainvapaa	95
5.2.1	Naisten jääminen raskaus- ja vanhempainvapaalle vajaan vuoden ajaksi	95
5.2.2	Miesten jääminen kolmen viikon ajaksi vanhempainvapaalle.....	95
5.2.3	Miesten noin 4 kuukauden mittainen ei-synnyttävän vanhemman kiintiöity vanhempainvapaa	96
5.2.4	Miesten noin 6 kuukauden vanhempainvapaa.....	96
5.2.5	Miesten noin 9 kuukauden vanhempainvapaa	97
5.3	Kokoaikainen ja osittainen hoitovapaa	98
5.4	Ylitöistä kieltäytyminen perhesyihin vedoten	100
5.5	Vaikeus työskennellä myöhään tai viikonloppuisin, opiskella tai lähteä työmatkalle.....	103
5.6	Poissaolo töistä sairaan lapsen hoitamiseksi	104
6	Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen perheiden työnjaossa ja päätöksenteossa	107
6.1	Vastuunjako kotitöistä	108
6.1.1	Kotitaloustyöt	108
6.1.2	Huolto- ja pihatyöt, kodin talousasiat ja lemmikkien hoito.....	110
6.1.3	Lapsiin liittyvät kotityöt	113
6.1.4	Liiallinen vastuu kotitöistä ja lapsista.....	116
6.2	Erimielisyyttä aiheuttavat asiat avo- ja aviopuolisoiden välillä	118
6.3	Valta perheen sisäisessä työnjaossa.....	120
6.4	Tyytyväisyys parisuhteeseen.....	121
6.5	Menojen jakautuminen suhteessa tuloihin avo- ja avioparitalouksissa.....	122
6.5.1	Tulot sukupuolen mukaan	122
6.5.2	Tulot suhteessa puolison tuloihin	123
6.5.3	Yhteisten menojen jakaminen	124

Liitteet	129
Liite 1. Tutkimuksen toteutus	129
Liite 2. Aineistojen moodivertailu	132
Liite 3. Kyselylomake	134

ESIPUHE

Tasa-arvobarometri 2024 selvittää suomalaisten kokemuksia ja asenteita sukupuolten tasa-arvoon ja sen kehitykseen liittyen. Barometri seuraa tasa-arvoa laajasti yhteiskunnan eri osa-alueilla ja tuottaa kansallisesti ja kansainvälisesti ainutlaatuista tietoa yhteiskunnan tasa-arvoasenteista ja tasa-arvon kokemuksista. Ensimmäinen Tasa-arvobarometri julkaistiin vuonna 1998, mikä mahdollistaa muutosten seuraamisen jo yli 20 vuoden ajalta. Nykyinen barometri on järjestyksessään seitsemäs.

Petteri Orpon hallitus on vahvasti sitoutunut edistämään sukupuolten tasa-arvoa. Hallitusohjelma nostaa esiin tavoitteita erityisesti naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja työelämän tasa-arvoon liittyen. Hallitusohjelman lisäksi Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024-2027 kokoaa yhteen hallituksen toimenpiteitä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvobarometri tukee osaltaan tasa-arvopolitiikan tavoitteiden toteutumisen arviointia.

Tasa-arvobarometrien kautta on seurattu pitkään edelleenkin ajankohtaisia teemoja, kuten kokemuksia tasa-arvon toteutumisesta työpaikoilla, oppilaitoksissa ja perheissä sekä seksuaalisesta häirinnästä. On huomioitavaa, että edelleenkin suurin osa suomalaisista kannattaa sukupuolten tasa-arvon edistämistä. Työ tasa-arvon edistämisen suhteen ei ole kuitenkaan vielä lähellä valmista. Enemmistö vastaajista ei pitänyt naisia ja miehiä Suomessa tasa-arvoisina. Naisista kahdeksan kymmenestä ja miehistä lähes puolet koki miesten aseman yhteiskunnassa paremmaksi kuin naisten. Ilahduttavaa oli kuitenkin huomata, että valtaosa vastaajista koki miestenkin hyötyvän sukupuolten tasa-arvon lisääntymisestä.

Barometrin osoittamat muutokset asenteissa ja kokemuksissa voivat valottaa myös viime vuosien ajankohtaisten tapahtumien vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon, kuten esimerkiksi edellisen barometrin tekemisen aikaan vaikuttaneen #MeToo-kampanjan tai sen jälkeen tapahtuneen koronapandemian ja perhevapaa-uudistuksen osalta.

Tasa-arvobarometri 2024 -selvityksen toteutti sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Tilastokeskus. Tasa-arvobarometrin ohjausryhmä tuki asiantuntemuksellaan tasa-arvobarometrin laatimista. Tilastokeskuksesta raporttia olivat tekemässä erikoistutkija Marjut Pietiläinen sekä yliaktuaarit Miina Keski-Petäjä,

Henna Attila ja Sara Koivuranta. Ohjausryhmään kuuluivat Tilastokeskuksen asiantuntijoiden lisäksi sosiaali- ja terveysministeriöstä erityisasiantuntija Annamari Asikainen, neuvotteleva virkamies Päivi Yli-Pietilä ja asiantuntija Anttoni Saarinen, oikeusministeriöstä erityisasiantuntija Panu Artemjeff, akatemiattutkija Anna Elomäki Tampereen yliopistosta ja tutkijatohtori Ville Pöysä Jyväskylän yliopistosta.

Syyskuu 2025

Sanni Grahn-Laasonen
Sosiaaliturvaministeri

JOHDANTO

Sosiaali- ja terveysministeriön Tilastokeskukselta tilaamat tasa-arvobarometrit kartoittavat Suomessa asuvien henkilöiden sukupuolten tasa-arvoon liittyviä asenteita ja kokemuksia. Tasa-arvobarometri 2024 -selvitys on järjestyksessään seitsemäs. Aikaisemmat barometrit on toteutettu vuosina 1998, 2001, 2004, 2008, 2012 ja 2017. Tasa-arvobarometrit tarjoavat sekä kansallisesti että kansainvälisesti merkittävää tietoa eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten tasa-arvoon liittyvistä ajatuksista ja kokemuksista sekä niiden muuttumisesta barometrin mittaushistorian aikana.

Kuten aiemminkin tutkimuskierroksilla myös tällä kertaa tasa-arvobarometria on pyritty kehittämään ja ajantasaistamaan, jotta se kuvaisi yhteiskuntaamme parhaalla mahdollisella tavalla. Edellisellä tutkimuskierroksella vuonna 2017 tasa-arvobarometrin kysymyslomaketta uudistettiin laajasti (mm. sukupuolen moninaisuus, vähemmistöryhmään kuuluminen, opiskelijoille ja koululaisille suunnatut kysymykset, työelämää koskevat kysymykset, miesten elämää koskevat kysymykset ja kotitalouksien menojen jakautuminen). Tämän kierroksen merkittävimpiä sisällöllisiä muutoksia ovat perhevapaita koskeviin kysymyksiin tehdyt muutokset, jotka vastaavat nyt uutta vuonna 2022 voimaan tullutta perhevapaalainsäädäntöä.

Eri toteutusvuosien tulosten vertailu näyttää, että monet suuret tasa-arvotäkemyksiä koskevat linjat ovat säilyneet: Suurin osa väestöstä kannattaa tasa-arvon edistämistä ikään ja sukupuoleen katsomatta. Toisaalta tuorein barometri osoittaa, että tasa-arvoasenteissa voi tapahtua samanaikaisesti kehitystä moneen suuntaan.

Tulosten perusteella tasa-arvo on monessa mielessä valtavirtaistunut ja valtaosa väestöstä kannattaa nykyään esimerkiksi naisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia työelämässä tai seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämistä. Samanaikaisesti uusimman barometrin tulosten perusteella näyttäisi siltä, että nuorten miesten joukossa on myös uudenlaista konservatiivista ajattelua, jollaista ei havaita niinkään 35–54-vuotiaissa. Pieni osa nuorista miehistä vaikuttaa suhtautuvan aiempaa kriittisemmin naisten ja vähemmistöjen oikeuksien edistämiseen. On

kuitenkin hyvä huomata, että vaikka etenkin nuorten miesten ja naisten asenteiden eriytyminen näkyy hieman joissakin tuoreimman barometrin tuloksissa, kyse ei ainakaan toistaiseksi näytä olevan kovin laajamittaisesta ilmiöstä.

Tasa-arvon edistämiseksi löytyy kuitenkin tukea monista vastaajien taustatekijöistä riippumatta. Myös läheisimmäksi koetun poliittisen puolueen mukaan tehdyt tarkastelut osoittavat sukupuolten tasa-arvon ja sen parantamiseen tähtäävien toimien nauttivan laajaa kannatusta. Vaikka vastaajien määrä ei mahdollista tarkempaa tarkastelua puoluekantojen mukaan, on huomionarvoista, että suurin osa kaikkien puolueiden kannattajista kannattaa sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä Suomessa, joskin havaittavissa on joitakin eroja kannatetun puolueen ja sukupuolen mukaan. On mahdollista, että tasa-arvobarometriin vastanneet voivat olla keskimääräistä väestöä tasa-arvotietoisempia, mikä selittäisi konservatiivisten tai tasa-arvokriittisten ajatusten jäämistä vähemmistöön. Suurimmaksi osaksi vastaajien valikoitumisesta johtuvan tulosten vinoutumisen pitäisi kuitenkin poistua tässäkin tutkimuksessa käytetyllä vastausten painotuksella, jolla nostetaan aineistossa aliedustettuina olevien väestöryhmien vastausten painoarvoa suhteessa muihin.

Vuoden 2024 barometrin tulosten lisääntynyt tasa-arvomyönteisyys ja toisaalta pienen vähemmistön kasvanut tasa-arvokriittisyys voivat pieneltä osin johtua myös tällä kierroksella tehdystä tiedonkeruutavan muutoksesta: puhelinhaastattelusta siirryttiin puhelinhaastattelujen ja verkkovastausten yhdistelmään. Muutos tehtiin ensisijaisesti menetelmäkokeiluna, jonka tarkoitus oli selvittää, aiheuttaako siirtyminen puhelintiedonkeruusta verkkotiedonkeruuseen merkittäviä muutoksia kerättävän aineiston laatuun, määrään ja vertailukelpoisuuteen aikaisempien vuosien kanssa.

Verkossa annetut vastaukset poikkesivat paikoin puhelinhaastatteluin kerätyistä vastauksista siten, että verkkovastauksissa näkyi enemmän sekä tasa-arvomyönteisyyttä että tasa-arvokriittisyyttä. Ei sinänsä ole yllättävää, että puhelinhaastattelutilanteessa haastattelijan läsnäolo voi saada vastaajan loiventamaan omia näkemyksiään suuntaan, jonka olettaa olevan yleisesti hyväksyttävä. Barometri osuukin tässä yhteen aikamme keskeisistä kysymyksistä: jyrkentääkö verkon tuoma anonymiteetti ihmisten näkemyksiä ja niiden ilmaisemista vai mahdollistaako verkko vain olemassa olevien vahvempien kantojen esiin tuomista?

Menetelmäanalyysimme lopputulos joka tapauksessa oli, että tiedonkeruutavan muutos ei aiheuttanut niin voimakasta muutosta saaduissa vastauksissa, etteikö eri tavoin kerättyjä aineistoja voisi mielekkäästi yhdistää ja vertailla. Tämän vuoksi

vuoden 2024 barometri sisältää nyt ensimmäistä kertaa myös verkkotiedonkeruulla saatuja vastauksia, joiden osuus kokonaisuudesta on hieman alle 40 prosenttia. Eri tavoin kerättyjen aineistojen vertailusta kerrotaan tarkemmin liitteessä 2.

Vuoden 2017 barometrissa alkaen kyselylomakkeella on pyritty huomioimaan sukupuolen moninaisuus siten, että vastaajat ovat voineet valita kaikissa kysymyksissä omaan elämäntilanteeseensa ja identiteettiinsä parhaiten sopivan vastausvaihtoehdon. Raportissa on jouduttu käsittelemään kuitenkin edelleen pääsääntöisesti vain naisten ja miesten tasa-arvoon liittyviä ajatuksia ja kokemuksia. Tähän on kaksi syytä: Ensinnäkin sukupuolten tasa-arvon keskiössä ovat yhä väestön enemmistön muodostavien miesten ja naisten tilanteet ja näkemykset, joita on seurattu pitkään barometrin aikasarjojen avulla. Pidemmän aikavälin tasa-arvokehityksen nimissä näin tehdään nytkin, vaikka se harmillisesti johtaa dikotomisen esitustavan toistamiseen.

Toinen syy sukupuolivähemmistöjen suhteelliseen näkymättömyyteen tulosten esittelyssä on se, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvaksi ilmoittautuneita on tutkimukseen vastanneissa niin pieni määrä, että se ei riitä tilastollisesti luotettavaan tarkasteluun erillisenä ryhmänä naisten ja miesten rinnalla. Sukupuolivähemmistöön kuuluvat ovat tietenkin mukana vastaajissa yhteensä ja kaikissa niissä tarkasteluissa, joissa sukupuoli ei ole keskiössä. Barometrin aiheesta johtuen tällaisia tarkasteluja on kuitenkin väistämättä vähän. Sukupuolivähemmistöjen tasa-arvonäkemyksistä ja -kokemuksista olisikin kannatettavaa tehdä erillistä kohdennettua ja säännöllistä selvitystä. Barometrin aineiston keräämisestä ja käsittelystä kerrotaan tarkemmin liitteessä 1.

Perhevapaita koskevat arviot osoittavat, että myönteisimmin suhtaudutaan naisten raskaus- ja vanhempainvapaalle jäämiseen sekä miesten kolmen viikon vanhempainvapaalle jäämiseen. Sen sijaan erityisesti miesten pidemmille perhevapaille jääminen arvioitiin vaikeammaksi. Naiset arvioivat miesten perhevapaille jäämisen helpommaksi kuin miehet itse. Julkisella sektorilla perhevapaille jääminen arvioitiin helpommaksi kuin yksityisellä sektorilla. Suhtautuminen miesten perhevapaiden pitämiseen näyttää muuttuneen jonkin verran sallivammaksi, jos tuloksia peilataan aiempien barometrien arvioihin perhevapaille jäämisessä. Tasa-arvon toteutumiseen perhevapaiden pitämisessä on kuitenkin edelleen matkaa.

Tasa-arvomyönteisyydestä huolimatta vuoden 2024 Tasa-arvobarometrin tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että ylätasolla tasa-arvo-ongelmia ei aina tunnisteta tai osata nimetä tasa-arvokysymyksiksi. Tasa-arvon ajatellaan verrattaen usein jo toteutuvan, mutta kun sitten kysytään yksityiskohtaisemmin henkilökohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä tasa-arvon eri osa-alueista, epäkohtia tunnistetaan.

Tämä ristiriita näkyy esimerkiksi ihmisten myönteisissä näkemyksissä tasa-arvon toteutumisesta vaikkapa työelämässä suhteessa siihen, kuinka kuitenkin palkkaerot tunnistetaan ja niiden purkamiseksi toivotaan toimia tai siihen, kuinka suuri osa on kokenut tai havainnut työssään sukupuoleen perustuvaa syrjintää tai häirintää. Myös seksuaalisen häirinnän kokemuksista kerrottiin tässä barometrissa aikaisempaa useammin: jopa kaksi kolmesta alle 35-vuotiaasta naisesta ja kolmannes samanikäisistä miehistä kertoi kohdanneensa seksuaalista häirintää edellisten kahden vuoden aikana.

Hyvä kysymys onkin, miksi yksittäisiä kysymyksiä ei aina mielletä tasa-arvo-kysymyksiksi, ja miksi niiden ei nähdä viestivän tasa-arvon tilasta laajemmin. Voi pohtia, olemmeko sisäistäneet ajatuksen Suomesta tasa-arvon mallimaana niin hyvin, että se vaikeuttaa ongelmien ja epäkohtien esiin nostamista ja käsittelyä.

On tärkeää, että ihmisillä on kykyä ja mahdollisuus tunnistaa ja ilmaista arjessa kohtaamiaan tasa-arvo-ongelmia. Tasa-arvobarometri antaa eväitä tunnistaa näitä ongelmia ja myös helpottaa niiden korjaamista. Suomen monilta osin positiivisesta tasa-arvokehityksestä huolimatta on hyvä, että epätasa-arvon kokemuksia ei mielletä niin sanotusti poikkeuksena sääntöön, vaan niitä voidaan tarkastella objektiivisesti ja tunnistaa epätasa-arvon kokemusten mahdollinen yleisyys. Parhaimmillaan tämä voi myös kannustaa ihmisiä tunnistamaan arjessaan epäkohtia ja rohkaista tuomaan niitä esiin.

Toisten kohtaaman epätasa-arvon tunnistaminen vaatii jonkinlaista yhteisymmärrystä asioiden vallitsevasta tilasta. Epätasa-arvon kokemukset eivät useinkaan ole kovin näkyviä. On vaikea tunnistaa epäkohtien olemassaoloa, jos ihmiset eivät uskalla kertoa kokemuksistaan tai ne jäävät yhteisten foorumien puuttuessa vain pienen joukon tietoon. Siksikin on tärkeää, että keskustelun pohjaksi ja todellisuuden rakennusaineeksi on tarjolla väestöllisesti edustavaa tutkittua tietoa. Toivomme, että edeltäjiensä tavoin vuoden 2024 Tasa-arvobarometri on tässä hyödyksi.

1 Sukupuolten tasa-arvoa koskevat asenteet

Miina Keski-Petäjä & Henna Attila

- Enemmistö vuoden 2024 tasa-arvobarometrin vastaajista ei pitänyt miehiä ja naisia tasa-arvoisina Suomessa. Miehistä lähes puolet ja naisista neljä viidestä koki, että miesten asema yhteiskunnassa on parempi kuin naisten.
- Miehet kokivat naisia selvästi useammin, että miehet ja naiset ovat keskenään tasa-arvoisia. Naisten asemaa piti parempana pieni vähemmistö: seitsemän prosenttia miehistä ja kaksi prosenttia naisista.
- Vaikka suuri osa erityisesti miehistä näki sukupuolten tasa-arvon jo toteutuneen, valtaosa vastaajista tunnisti kuitenkin useampia tasa-arvo-ongelmia ja kannatti niiden ratkaisemista.
- Usko tasa-arvon edistymiseen tulevaisuudessa on jonkin verran hiipunut edellisvuosista: selvästi alle puolet arvioi tasa-arvon lisääntyvän seuraavan kymmenen vuoden aikana.
- Suurin osa miehistä ja alle puolet naisista arvioi, että naisten mahdollisuudet työelämässä ovat yhtä hyvät kuin miesten. Selvä enemmistö kannatti kuitenkin monia toimia tasa-arvon edistämiseksi, kuten palkkaerojen purkamista.
- Hieman yli puolet vastaajista piti epäoikeudenmukaisena sitä, että asevelvollisuus koskee vain miehiä. Osuus oli noussut selvästi edellisestä vuoden 2017 barometrista.
- Valtaosa vastaajista koki, että miehetkin hyötyvät sukupuolten tasa-arvon lisääntymisestä. Jokseenkin tai täysin tätä mieltä oli noin yhdeksän kymmenestä vastaajasta, ja erot miesten ja naisten välillä olivat hyvin pieniä.

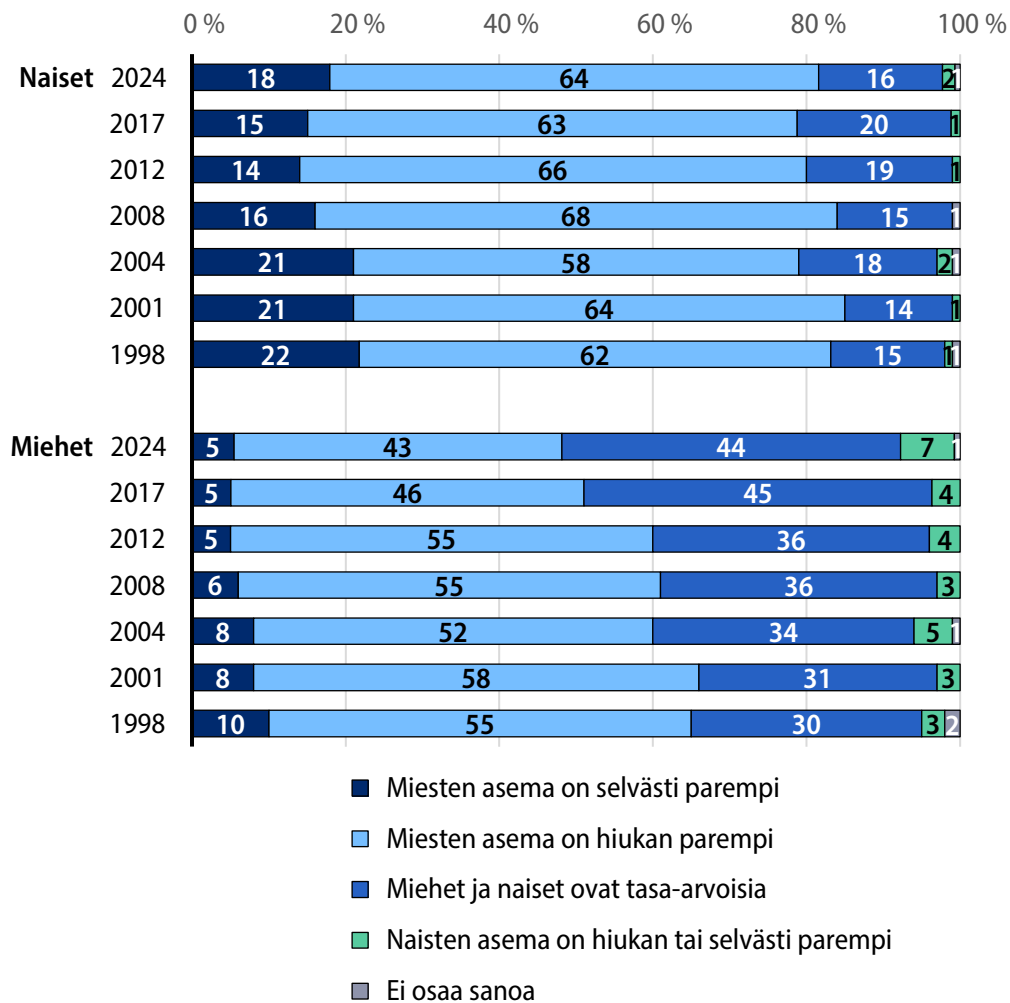
Ensimmäisestä vuoden 1998 tasa-arvobarometrista lähtien barometrit ovat kartoittaneet väestön tasa-arvoasenteita. Vastaajilta on kysytty sekä yleisempiä näkemyksiä sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta yhteiskunnassa että suhtautumista yksityiskohtaisempiin tasa-arvokysymyksiin koskien esimerkiksi työelämää, perheiden työnjakoa ja politiikkaa.

1.1 Yleiset arviot sukupuolten tasa-arvosta

Vastaajilta kysyttiin arvioita sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta. Arvioidessaan naisten ja miesten asemaa Suomessa nykyisin enemmistö vastaajista ei pitänyt miehiä ja naisia tasa-arvoisina. Kahdeksan kymmenestä 16–74-vuotiaasta naisesta (82 %) piti miesten asemaa selvästi tai hiukan parempana kuin naisten. Vastaavan ikäisistä miehistä puolestaan vain puolet (48 %) piti miesten asemaa selvästi tai hiukan parempana kuin naisten.

Etenkin miesten kesken vallitsi ajatus että sukupuolten välinen tasa-arvo on jo Suomessa toteutunut. Pieni vähemmistö miehistä jopa koki, että naisten asema on nykyisin parempi kuin miesten. Miehistä 44 prosenttia ajatteli, että naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia. Naisista näin koki 16 prosenttia. Naisten asemaa piti parempana seitsemän prosenttia miehistä ja kaksi prosenttia naisista. Aiempiin vuosiin verrattuna miehissä on yhä enemmän sellaisia, jotka näkevät tasa-arvon jo vallitsevan tai edenneen naisten hyväksi. Naisilla vastaavasti näin ajattelevien osuus ei ole aiempiin vuosiin nähden kasvanut.

Kuvio 1. Arviot naisten ja miesten asemasta nykyisin Suomessa, % naisista ja miehistä 1998–2024. N=2 562 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Naisten näkemykset ovat muuttuneet mittaushistorian aikana hyvin vähän. Miesten näkemyksissä puolestaan miesten asemaa parempana pitäneiden osuudet ovat vuosikymmenten saatossa hieman laskeneet ja miehiä ja naisia jo tasa-arvoisina pitävien osuudet hieman nousseet. Miehiä, jotka pitivät naisten asemaa hiukan tai selvästi parempana, oli vuonna 2024 hieman enemmän kuin aiempina vuosina. Pienet muutokset saattavat osin selittyä myös tiedonkeruutavan muutoksella eli

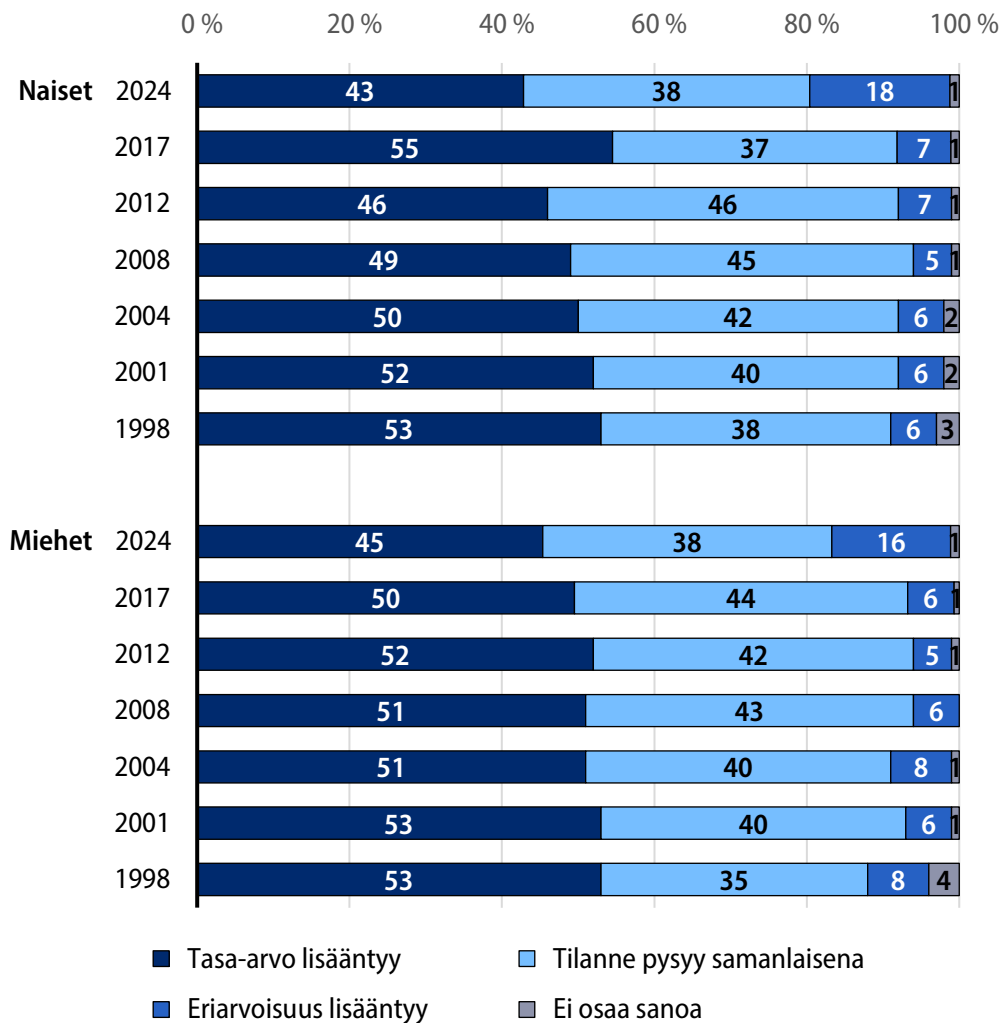
siirtymällä puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen: verkossa vastanneet miehet pitivät aavistuksen useammin naisten asemaa parempana kuin puhelimesta tiedonkeruuseen vastanneet miehet.

Nuoret miehet näkivät naisten ja miesten jo olevan tasa-arvoisia useammin kuin vanhemmat miehet. Nuorista 16–34-vuotiaista miehistä puolet ajatteli naisten ja miesten olevan tasa-arvoisia, kun 55–74-vuotiaista miehistä näin koki 38 prosenttia. Nuorten miesten vahvempi käsitys jo toteutuneesta tasa-arvosta on tuttu myös aiemmista barometreistä. Naisilla puolestaan erot ikäluokkien välillä olivat huomattavasti pienemmät.

Korkeammin koulutetut näkivät matalammin koulutettuja harvemmin, että miehet ja naiset olisivat jo tasa-arvoisia. Näin oli etenkin naisten kohdalla. 26 prosenttia korkeintaan perusasteen suorittaneista naisista arvioi miesten ja naisten olevan tasa-arvoisia, kun taas korkea-asteen tutkinnon suorittaneista naisista näin ajatteli vain 15 prosenttia. Miehillä erot koulutusasteen mukaan olivat pienempiä.

Arvioitaessa sukupuolten tasa-arvon kehitystä seuraavien kymmenen vuoden aikana valtaosa sekä naisista että miehistä arvioi tasa-arvon joko lisääntyvän tai tasa-arvotilanteen pysyvän ennallaan. Naisista 43 prosenttia ja miehistä 45 prosenttia arvioi tasa-arvon tulevina vuosina lisääntyvän. Näin ajattelevien osuudet olivat laskeneet vuodesta 2017. Sekä naisista että miehistä 38 prosenttia arvioi tilanteen jatkuvan samanlaisena.

Kuvio 2. Arviot sukupuolten tasa-arvon kehityksestä seuraavien kymmenen vuoden aikana, % naisista ja miehistä 1998–2024. N=2 562 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Epäilevästi tasa-arvon edistymiseen suhtautuvien osuus oli kuitenkin kasvanut selvästi: naisista 18 prosenttia ja miehistä 16 prosenttia koki, että eriarvoisuus tulee seuraavien kymmenen vuoden aikana lisääntymään. Osuudet ovat korkeammat kuin minään aiempina vuonna.

Huomionarvoista on, että kysymyksessä ei oteta kantaa siihen, millaiseksi vastaajat toivovat tasa-arvotilanteen kehittyvän. Kysymys vain osoittaa, että useampi vastaaja näkee, että tasa-arvokehitys ei mahdollisesti tulevaisuudessa ole positiivista.

Vastausten taustalla voi olla huoli tasa-arvon lisääntyvästä vastustuksesta ja huolestuttavista kehityskuluista maailmalla mutta myös Suomessa. Toisaalta joukossa voi olla myös vastaajia, jotka näkevät tasa-arvon edistymisen hyödyttävän vain naisia ja ajattelevat tällaisen kehityksen jatkuvan.

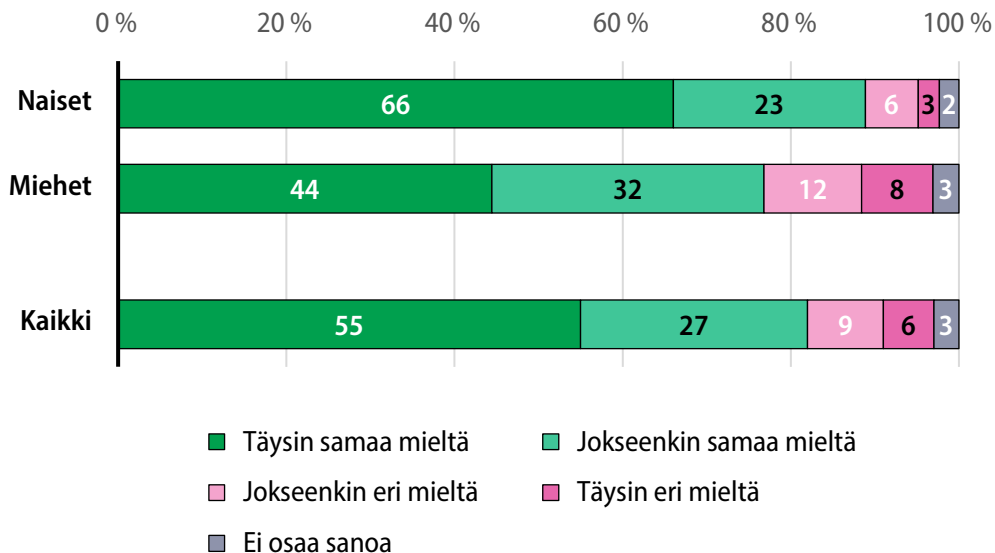
Tasa-arvon edistymiseen uskoivat jonkin verran useammin korkeammin koulutetut miehet ja matalammin koulutetut naiset. Eriarvioisuuden lisääntymiseen uskoivat puolestaan perusasteen koulutuksen varassa olevat miehet ja toisen tai korkeasteen tutkinnon suorittaneet naiset. Vastaajien ikä ei vaikuttanut suuresti vastauksissa: vanhemmat ikäluokat arvioivat tasa-arvon tilan pysyvän samanlaisena vain hieman useammin kuin nuoremmat.

Valtaosa sekä naisista että miehistä koki, että miehetkin hyötyvät sukupuolten tasa-arvon lisääntymisestä. Jokseenkin tai täysin tätä mieltä oli noin yhdeksän kymmenestä vastaajasta ja 92 prosenttia naisista ja 87 prosenttia miehistä. Jokseenkin eri mieltä oli seitsemän prosenttia miehistä ja 4 prosenttia naisista, ja täysin eri mieltä vain kolme prosenttia miehistä ja yksi prosentti naisista. Kahden vuosikymmenen aikana näkemys siitä, että miehetkin hyötyvät tasa-arvosta, on hieman vahvistunut. Vuonna 2004 näin ajatteli 84 prosenttia naisista ja 83 prosenttia miehistä.

Vuoden 2024 barometrissa kysyttiin ensimmäistä kertaa sukupuolivähemmistöjen oikeuksista huolehtimisen tärkeydestä.¹ Valtaosa vastaajista, reilu kahdeksan kymmenestä, piti tärkeänä sitä, että sukupuolivähemmistöjen oikeuksista huolehditaan Suomessa. Naiset olivat kaikista vahvimmin sukupuolivähemmistöjen oikeuksien kannalla: Täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli yhdeksän kymmenestä naisesta ja kahdeksan kymmenestä miehestä. Kaksi kolmesta naisesta oli täysin samaa mieltä siitä, että sukupuolivähemmistöjen oikeuksista huolehtiminen oli tärkeää. Vanhemmista miehistä harvempi piti sukupuolivähemmistöjen oikeuksista huolehtimista tärkeänä kuin nuoremmista miehistä. Naisilla iällä ei ollut suurta merkitystä vastauksissa.

1 Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien vastaajien pienen määrän vuoksi tuloksia ei voida tarkastella muiden sukupuolien kuin naisten ja miesten mukaan. Ks. liite 1.

Kuvio 3. Väittämä: On tärkeää, että sukupuolivähemmistöjen oikeuksista huolehditaan Suomessa, % väestöstä 2024. N=2 580. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

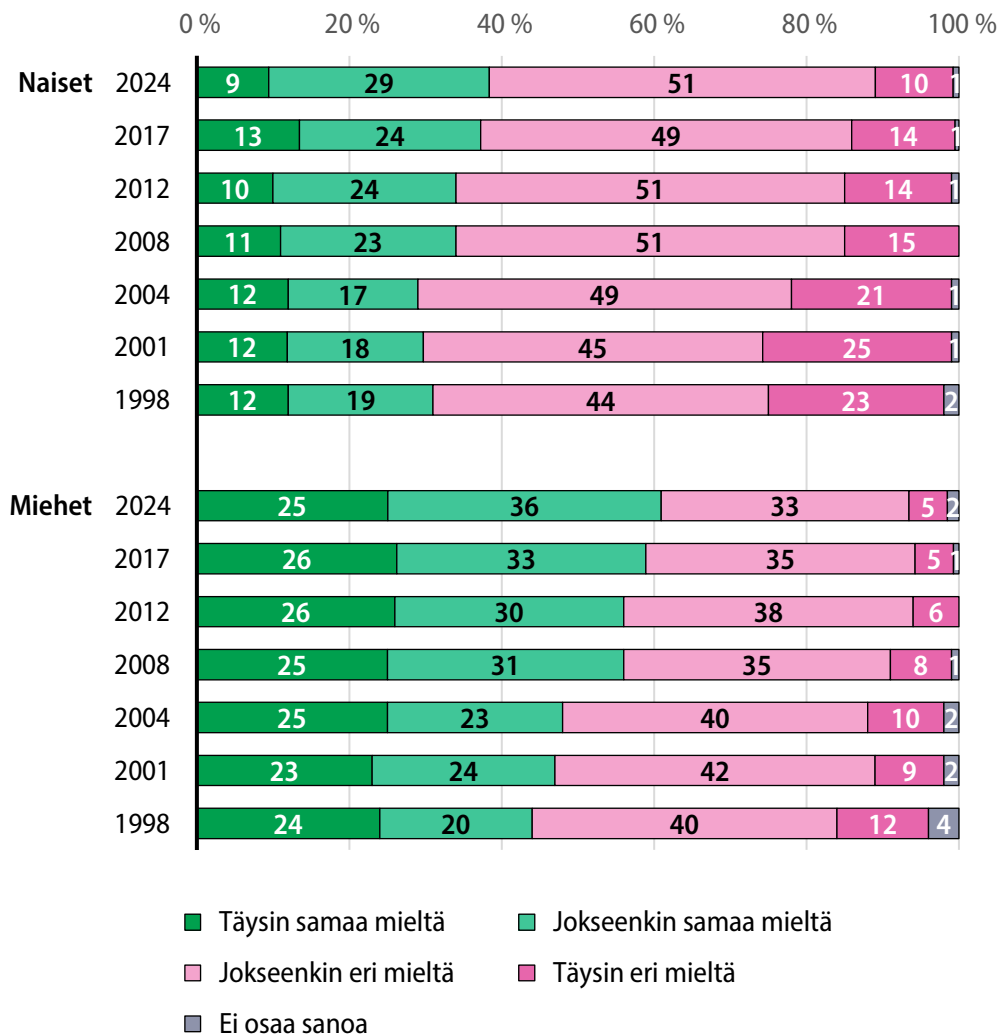

1.2 Työelämää koskevat asenteet

Vuoden 2024 tasa-arvobarometrissa tiedusteltiin vastaajien näkemyksiä yleisesti tasa-arvoisista mahdollisuuksista työelämässä sekä näkemyksiä yksittäisistä työelämän tasa-arvokysymyksistä. Tarkemmin työelämää käsitellään luvussa 4.

Kysyttäessä naisten mahdollisuuksista työelämässä noin puolet vastaajista koki, että naisten mahdollisuudet työelämässä ovat yhtä hyvät kuin miesten. Naisten vastaukset olivat kuitenkin huomattavasti kriittisempiä kuin miesten. Seitsemän kymmenestä miehestä (69 %) ajatteli, että naisten mahdollisuudet ovat yhtä hyvät kuin miehillä. Naisista näin koki vain neljä kymmenestä (38 %). Naisista puolestaan kuusi kymmenestä (61 %) näki että naisten mahdollisuudet eivät olleet yhtä hyvät. Miehillä vastaava osuus oli vain 38 prosenttia.

Kuvio 4. Väittämä: Naisten mahdollisuudet työelämässä ovat yhtä hyvät kuin miesten, % naisista ja miehistä 1998–2024. N=2 561 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Kokonaisuudessaan kahdenkymmenen vuoden mittaushistorian aikana vastaajien arviot naisten tasavertaisista mahdollisuuksista työelämässä ovat muuttuneet hiukan myönteisemmiksi, joskin miesten arviot ovat kaiken aikaa olleet huomattavasti myönteisempiä kuin naisten. Arviot työelämän tasa-arvosta olivat myös myönteisempiä kuin arviot naisten ja miesten tasa-arvosta yhteiskunnassa

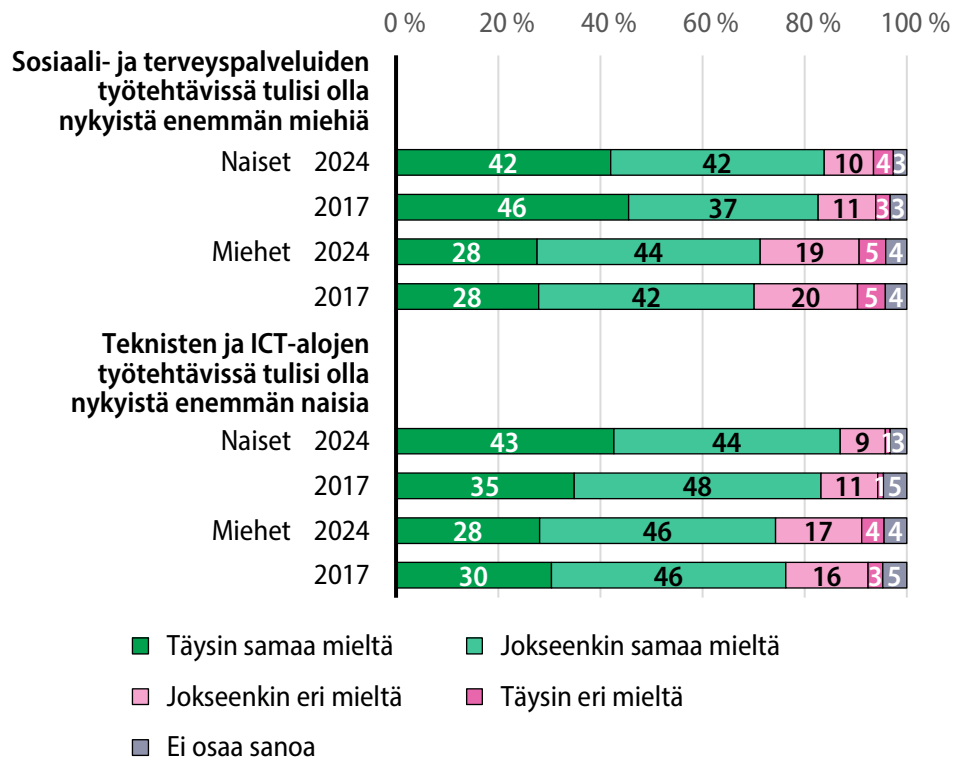
ylipäänsä. Samanaikaisesti kun enemmistö vastaajista näki naisten mahdollisuudet työelämässä yhtä hyviksi kuin miesten, valtaosa vastaajista tunnisti myös monia työelämän tasa-arvo-ongelmia ja kannatti toimia niiden ratkaisemiseksi.

Poliittisessa päätöksenteossa on perinteisesti pidetty palkkaepätasa-arvoa yhtenä työelämän keskeisenä tasa-arvo-ongelmana. Noin yhdeksän kymmenestä vastaajasta näki, että työnantajien ja työmarkkinajärjestöjen tulisi toimia nykyistä aktiivisemmin naisten ja miesten perusteettomien palkkaerojen poistamiseksi. Naisista 97 prosenttia ja miehistä 89 prosenttia oli sitä mieltä, että työnantajien tulisi toimia asian hyväksi nykyistä aktiivisemmin, ja puolestaan 95 prosenttia naisista ja 82 prosenttia miehistä näki, että työmarkkinajärjestöjen tulisi toimia asiassa nykyistä aktiivisemmin.

Tasa-arvobarometrissa kysyttiin myös vastaajien näkemyksiä sukupuolen mukaan eriytyneistä aloista ja tehtävistä. Enemmistö vastaajista näki, että miesten osuutta tulisi lisätä sosiaali- ja terveyspalveluiden työtehtävissä sekä vastaavasti naisten osuutta lisätä teknisten ja ICT-alojen työtehtävissä.

Naisista 84 prosenttia koki että sosiaali- ja terveyspalveluissa olisi hyvä työskennellä enemmän miehiä. Miehistä näin koki 71 prosenttia. Vastaavasti 87 prosenttia naisista näki, että teknisten ja ICT-alojen tehtävissä tulisi olla nykyistä enemmän naisia. Miehistäkin näin ajatteli 74 prosenttia. Näkemykset eivät olleet juuri muuttuneet edellisestä barometrin tuloksista vuodelta 2017.

Kuvio 5. Näkemykset miesten osuuden lisäämisestä sosiaali- ja terveyspalvelujen työtehtävissä ja naisten osuuden lisäämisestä ICT-alojen työtehtävissä, % naisista ja miehistä 2017 ja 2024. N=2 562 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Lisäksi vastaajilta kysyttiin naisten lisäämisestä yritysten ja talouselämän johtopaikoilla. 89 prosenttia naisista ja 69 prosenttia miehistä oli sitä mieltä, että yritykset ja talouselämä hyötyisivät, jos johtopaikoilla olisi nykyistä enemmän naisia. Täysin eri mieltä väittämän kanssa oli vain 6 prosenttia miehistä ja 1 prosentti naisista. Vuonna 2024 väittämän kanssa oli samaa mieltä lähes yhtä moni nainen ja mies kuin vuonna 2017.

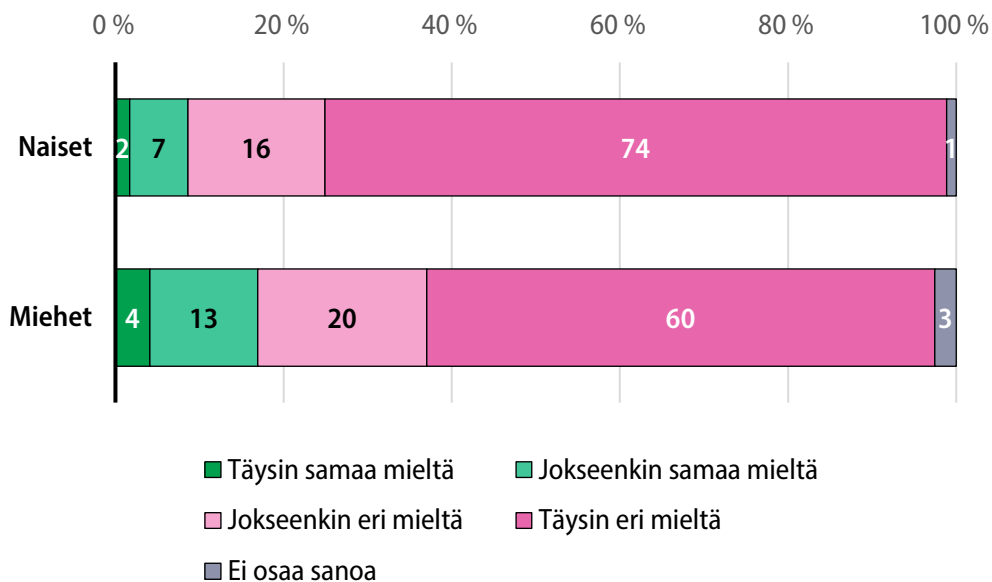
1.3 Perhevapaat ja raskaussyrjintä

Vuoden 2024 tasa-arvobarometrissa kysyttiin ensimmäistä kertaa raskaussyrjinnästä. Tasa-arvolaki kieltää työsuhteen jatkamatta jättämisen raskauden tai perhevapaan perusteella, ja kiello koskee myös määräaikaista työsuhteita. Kuitenkin

Tilastokeskuksen vuonna 2024 toteuttaman väestötutkimuksen tulosten perusteella raskaussyrjintää oli kokenut Suomessa joka neljäs raskaana oleva (Attila ym. 2024). Yleisin syrjinnän muoto oli nimenomaan määräaikaisen työsuhteen jatkamatta jättäminen.

Tasa-arvobarometrin vastaajilta tiedusteltiin, mitä mieltä he olivat väittämästä, että työnantajan olisi joissakin tapauksissa hyväksyttävää olla jatkamatta määräaikaista työsuhdetta tai jättää henkilö palkkaamatta, jos hän on raskaana. Selvä enemmistö vastaajista oli väittämän kanssa eri mieltä. Naisista suurempi osuus kuin miehistä oli asiasta täysin eri mieltä. Naisista 74 prosenttia oli täysin eri mieltä siitä, että työnantajan olisi hyväksyttävää päättää raskaana olevan henkilön määräaikaisuus tai jättää henkilö palkkamatta. Miehistä täysin eri mieltä oli 60 prosenttia. Naisista 16 prosenttia ja miehistä 20 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä, että tällainen edellämainittu työnantajan toiminta olisi hyväksyttävää.

Kuvio 6. Väittämä: Työnantajan on joissakin tapauksissa hyväksyttävää olla jatkamatta määräaikaista työsuhdetta tai jättää henkilö palkkaamatta, jos hän on raskaana, % naisista ja miehistä 2024. N=2 561. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Miehistä 17 prosenttia ja naisista 9 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että työnantajan olisi hyväksyttävää päättää raskaana olevan henkilön määräaikaisuus tai jättää henkilö palkkaamatta.

Kysymyksellä kartoitettiin sitä, miten ihmiset suhtautuvat raskaana olevan henkilön syrjintään työelämässä, minkä on todettu olevan edelleen yleistä suomalaisilla työmarkkinoilla. On kuitenkin hyvä huomioida, että kysymysmuotoilulla ei ole tarkemmin määritelty, millaisessa tilanteessa työsuhteen päättäminen tapahtuisi. Ei voida täten suoraan päätellä, että väittämän kanssa samaa mieltä olleet hyväksyisivät lain kieltämän raskaussyrjinnän.

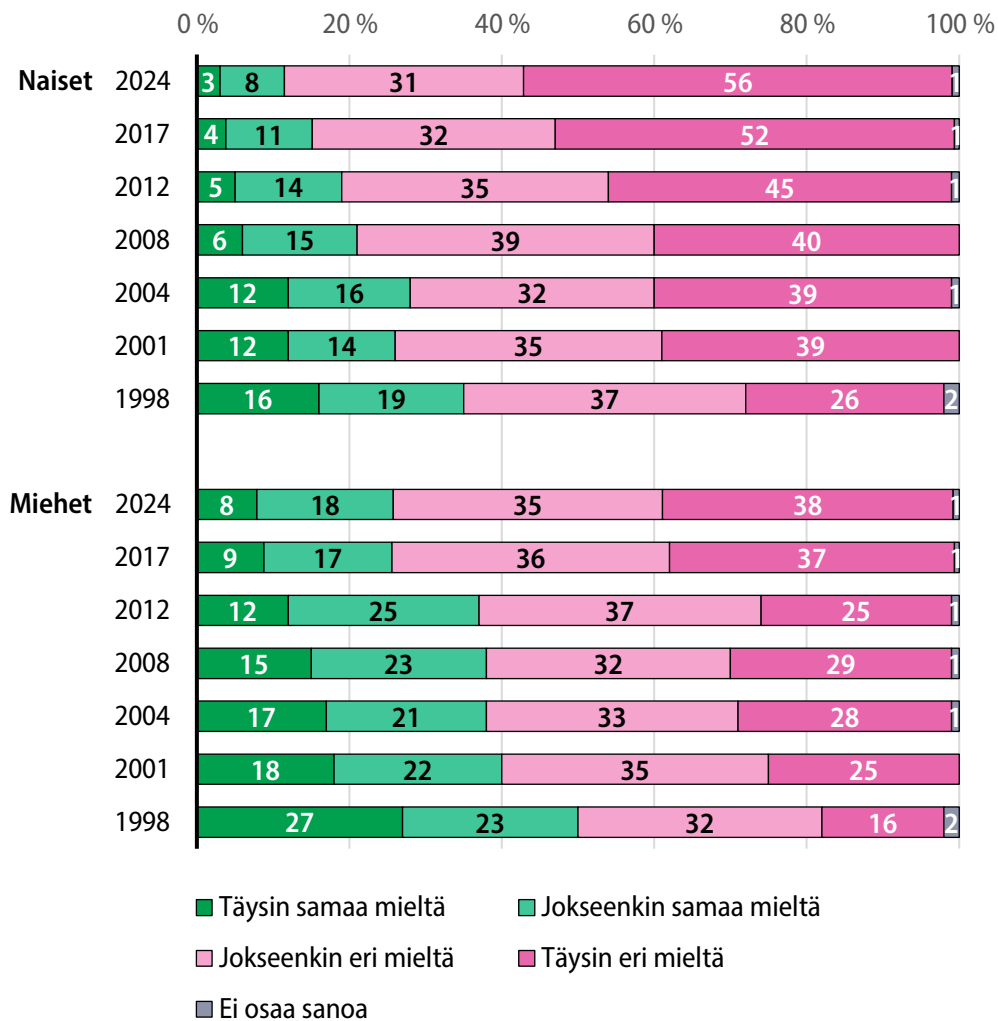
Lisäksi vastaajat suhtautuivat myönteisesti perhevapaiden kustannusten jakamiseen tasaisesti eri alojen kesken. Kysyttäessä perhevapaiden aiheuttamista työnantajakustannuksista valtaosa vastaajista näki, että kustannuksia tulisi tasata nykyistä enemmän nais- ja miesenemmistöisten alojen kesken. Naisista 85 prosenttia ja miehistä 75 prosenttia ajatteli näin.

Perhevapaisiin liittyviä asenteita ja esimerkiksi perhevapaille jäämisen helppoutta käsitellään syvemmin luvussa 5.

1.4 Perheen työnjakoa koskevat asenteet

Tasa-arvobarometreissa on pitkään selvitetty asenteita perheiden työnjakoa ja työnjaon sukupuolistuneisuutta koskien. Vuoden 2024 barometrin tulosten mukaan harva 16–74-vuotiaista piti miehiä ensisijaisesti vastuussa perheen toimeentulosta. Naisista kolme prosenttia ja miehistä kahdeksan prosenttia oli täysin sitä mieltä, että miehellä olisi ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta. Jokseenkin tätä mieltä oli naisista kahdeksan prosenttia ja miehistä 18 prosenttia. Miehiä vastuussa pitävien osuudet ovat laskeneet barometrien mittaushistorian aikana selvästi.

Kuvio 7. Väittämä: Miehellä on ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta, % naisista ja miehistä 1998–2024. N=2 561 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Naisista 87 prosenttia ja miehistä 73 prosenttia olivat jokseenkin tai täysin eri mieltä siitä, että miehillä olisi ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta. Naiset olivat selvästi miehiä useammin täysin eri mieltä miesten ensisijaisesta toimeentulovastuusta. Väittämästä täysin eri mieltä oli reilusti yli puolet (56 %) naisista. Miehet olivat puolestaan täysin eri mieltä väittämästä jonkin verran naisia harvemmin (38 %).

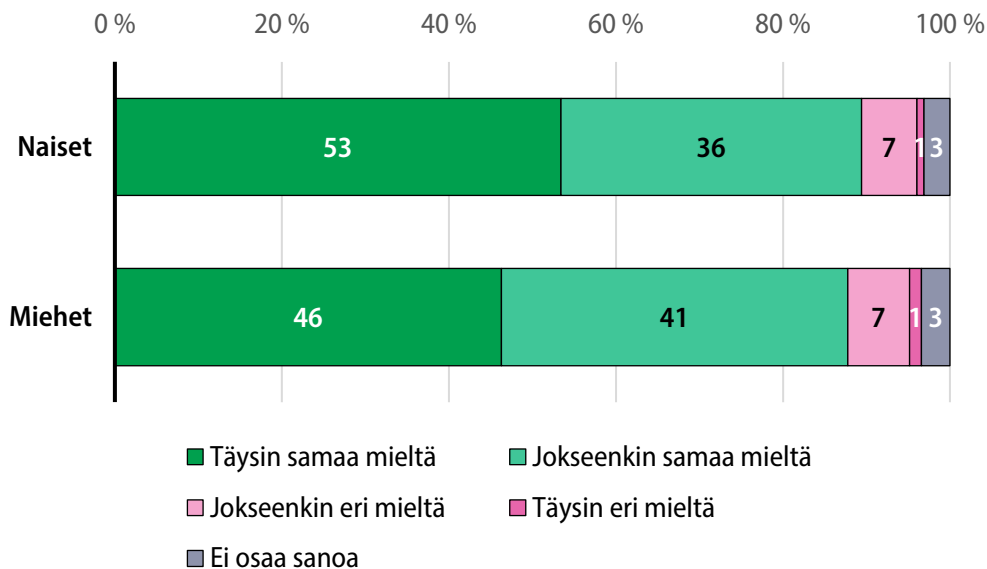
Vanhemmat naiset näkivät miehet vastuullisena toimeentulosta useammin kuin nuoremmat. 55–74-vuotiaista naisista 17 prosenttia ajatteli, että miehillä oli ensisijainen vastuu toimeentulosta, kuin 16–34-vuotiaista kymmenen prosenttia ja 35–54-vuotista kahdeksan prosenttia koki näin. Miehistä puolestaan nuorimmat 16–34-vuotiaat pitivät miehiä vastuullisena toimeentulosta hieman useammin kuin heitä vanhemmat ikäryhmät.

Barometreissa on jo vuosia tiedusteltu vastaajien näkemyksiä myös siitä, onko naisilla oikeus työssäkäyntiin missä tahansa tilanteessa. Reilusti yli yhdeksän kymmenestä vastaajasta oli sitä mieltä, että naisilla on täysi oikeus käydä töissä, olipa heidän perhetilanteensa mikä tahansa. Naisten ja miesten vastauksien välillä ei ollut juurikaan eroa, ja tulos oli hyvin samankaltainen kuin edellisessä vuoden 2017 barometrissa. Vastaukset eivät ole yllättäviä, sillä Suomessa naisten koko-aikainen palkkatyö on kansainvälisesti vertaillen hyvin yleistä. Naisten oikeutta työssäkäyntiin kannattivat aavistuksen harvemmin miehet, joiden taloudessa oli alle 7-vuotiaita lapsia. Naisten kohdalla kotitalouden lapsilla ei ollut vaikutusta vastauksiin.

Vastaajilta tiedusteltiin myös vastuunjaosta kotitöissä. Noin yhdeksän kymmenestä vastaajasta oli sitä mieltä, että ei ole oikein, että se puoliso, jolla on pienempi palkka, tekee suuremman osan kotitöistä. Näin koki naisista 91 prosenttia ja miehistä 85 prosenttia. Naiset torjuivat ajatuksen selvemmin kuin miehet: kaksi kolmasosaa naisista oli täysin eri mieltä pienipalkkaisemman puolison suuremmasta vastuusta, kun miehistä täysin eri mieltä oli noin puolet.

Yhdeksän kymmenestä vastaajasta oli sitä mieltä, että miesten tulisi osallistua nykyistä enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen. Näin oli myös edellisessä barometrissa vuonna 2017. Naisten ja miesten näkemysten välillä ei ollut suurta eroa, eikä ikäkään tuonut eroa vastauksiin.

Kuvio 8. Väittämä: Miesten tulisi osallistua nykyistä enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen, % naisista ja miehistä 2024. N=2 561. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Reilu puolet vastaajista koki, ettei miesten asema perheitä koskevissa palveluissa ollut yhtä hyvä kuin naisten asema. Naisista reilusti yli puolet (56 %) ja miehistä lähes puolet (49 %) oli jokseenkin tai täysin sitä mieltä, ettei miehiä kohdella täysivaltaisina julkisissa palveluissa, kuten neuvolassa tai päivähoidossa. Erityisesti näin kokivat nuorimmat 16–34-vuotiaat naiset, joista kaksi kolmesta näki, ettei miehiä kohdeltu täysivaltaisina. 55–74-vuotiaista naisista niin ajatteli 45 prosenttia. Miehillä vastaukset eivät puolestaan eronneet iän mukaan.

1.5 Arviot sukupuolten sopivuudesta politiikan eri osa-alueiden vastuunalaisiin tehtäviin

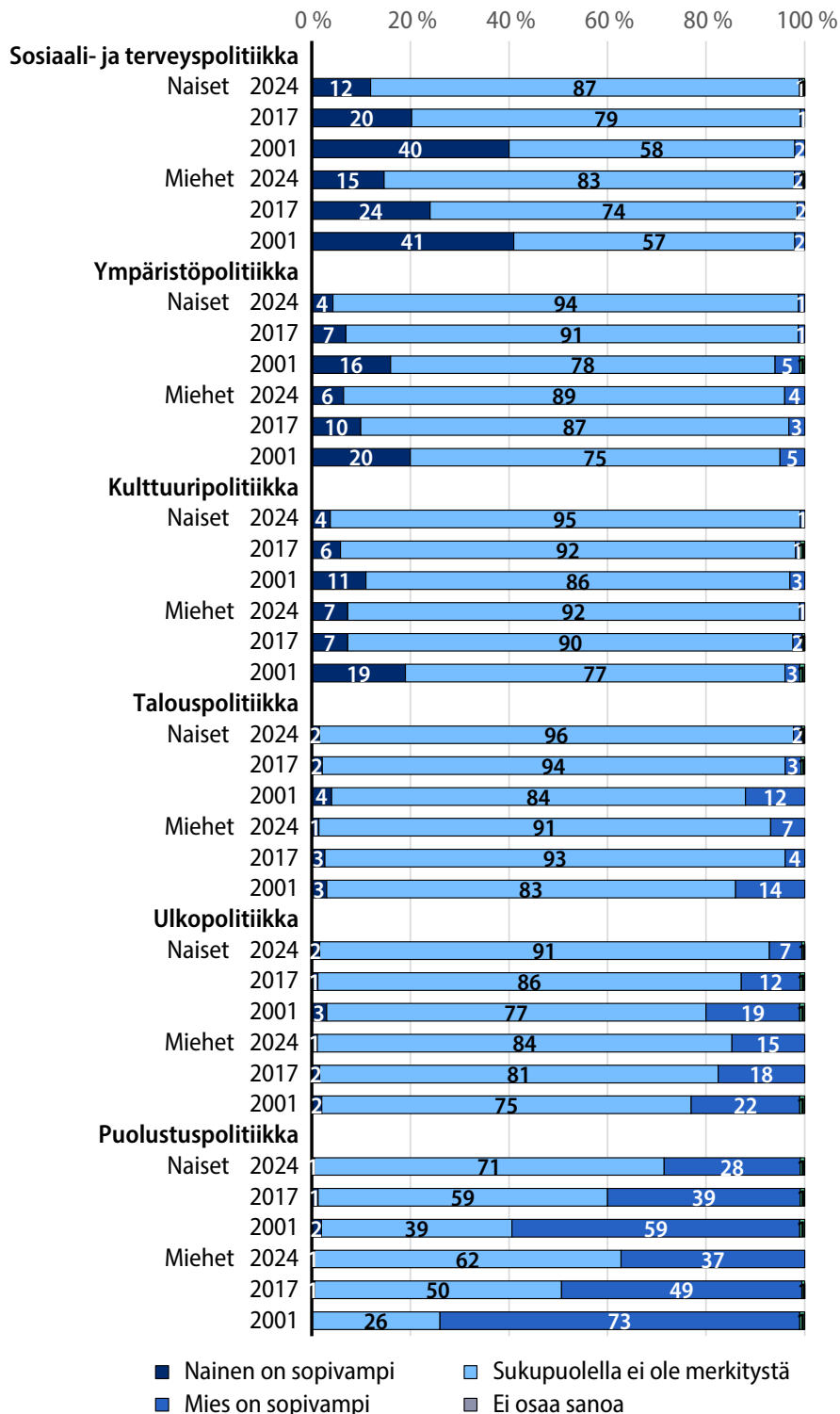
Tasa-arvobarometreissa on tarkasteltu vastaajien arvioita siitä, miten sukupuoli vaikuttaa sopivuuteen eri tehtävissä. Vuoden 2024 barometrin haastatteluissa sukupuolten tasapuolista edustusta politiikassa kannatettiin laajasti. Yhdeksän kymmenestä vastaajasta näki, että naisten entistä aktiivisempi tulo mukaan politiikkaan on tarpeen poliittisen asiantuntemuksen monipuolistamiseksi. Naiset kokivat näin jonkin verran vahvemmin kuin miehet: naisista ajatuksen kannalla oli 95 prosenttia, miehistä 83 prosenttia.

Vastaajilta kysyttiin kuuden politiikan alan osalta, onko alan vastuunalaisia tehtäviä hoitavan henkilön sukupuolella heistä merkitystä, ja jos on, onko sopivin henkilö vastuutehtäviin mies vai nainen. Vuoden 2024 barometrissa valtaosa vastaajista koki, että sukupuolella ei ole merkitystä politiikan eri tehtävien hoidossa. Kuitenkin joidenkin politiikan alojen kohdalla pieni osa vastaajista katsoi, että naiset tai miehet olivat sopivampia tehtäviin.

Sukupuolella koettiin olevan vähiten merkitystä kulttuuripolitiikan, talouspolitiikan ja ympäristöpolitiikan tehtävissä. Vähintäänkin yhdeksän kymmenestä naisesta ja miehestä koki, ettei näiden politiikka-alojen tehtävissä sukupuolella ollut väliä. Myös ulkopolitiikan tehtävistä naisista yhdeksän kymmenestä ja miehistä reilusti yli kahdeksan kymmenestä koki, ettei sukupuolla ollut merkitystä. Toisaalta miehistä edelleen 15 prosenttia ja naisista 7 prosenttia koki, että mies olisi sopivampi ulkopoliitikan vastuunalaisiin tehtäviin.

Naisista miltei yhdeksän kymmenestä ja miehistä kahdeksan kymmenestä koki, ettei sukupuolella ole merkitystä sosiaali- ja terveystalouden vastuunalaisissa tehtävissä. Silti 15 prosenttia miehistä ja 12 prosenttia miehistä piti naista sopivampana näihin tehtäviin vuonna 2024. Vuosien myötä sukupuolen merkitys vastauksissa on kuitenkin selvästi vähentynyt. Vuonna 2001 jopa neljä kymmenestä sekä naisesta että miehestä piti naista sopivampana sosiaali- ja terveystalouden vastuunalaisiin tehtäviin.

Kuvio 9. Väittämä: Kumpi on sopivampi, mies vai nainen, politiikan eri osa-alueiden vastuunalaisiin tehtäviin, % naisista ja miehistä 2001, 2017 ja 2024. N=2 561 (v. 2024).
Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjajatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Jyrkimmin sukupuolella näytti olevan merkitystä arvioissa puolustuspolitiikan vastuunalaisten tehtävien hoitamiseksi – politiikan osa-alueella, joka on noussut hyvin keskeiseksi 2020-luvulla. Seitsemän kymmenestä naisesta ja kuusi kymmenestä miehestä koki, että sukupuolella ei ole merkitystä puolustuspolitiikan tehtävissä. Miehistä 37 prosenttia ja naisista 28 prosenttia kuitenkin ajatteli, että mies on sopivampi näihin tehtäviin. Miestä sopivampana pitävien osuudet ovat kuitenkin selvästi laskeneet reilussa 20 vuodessa: vielä vuonna 2001 miehistä seitsemän kymmenestä ja naisista kuusi kymmenestä piti miestä sopivampana puolustuspolitiikan vastuunalaisiin tehtäviin.

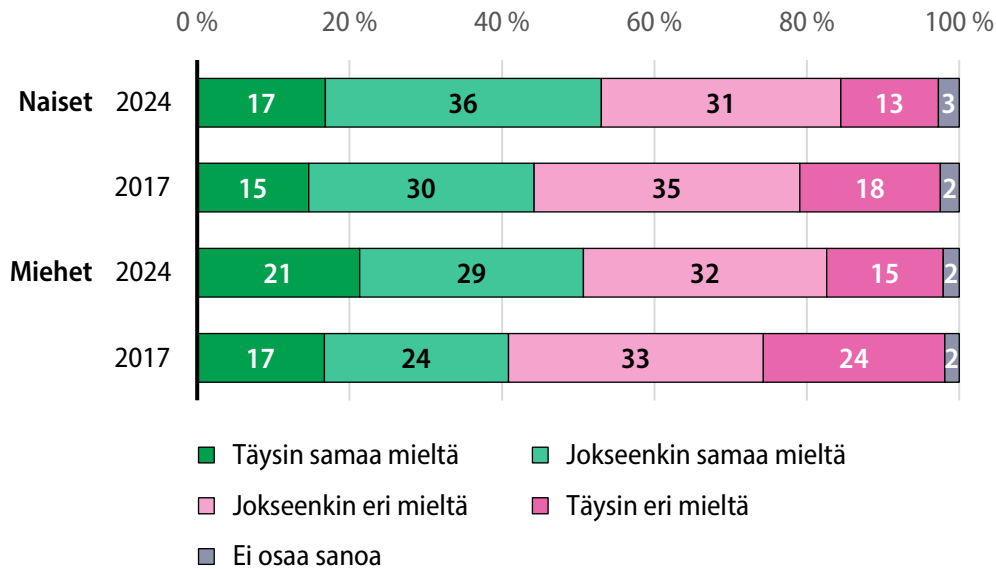
Vanhimmat ikäluokat ajattelivat muita useammin, että sukupuolella on merkitystä politiikan eri osa-alueiden vastuullisissa tehtävissä. Eniten eroa oli suhtautumisessa puolustuspolitiikkaan. 55–74-vuotiaista naisista 62 prosenttia näki, ettei sukupuolella ole merkitystä puolustuspolitiikan tehtävistä eivätkä pitäneet naisia tai miehiä tehtäviin sopivampina. Kun taas 16–34-vuotiaista vielä selvempi enemmistö, 76 prosenttia, ja 35–54-vuotiastakin 74 prosenttia ei pitänyt sukupuolta merkityksellisenä.

55–74-vuotiaista miehistä puolestaan 58 prosenttia ei pitänyt sukupuolta puolustuspolitiikassa merkityksellisenä. Hieman vähemmän sukupuolelle antoivat painoarvoa nuoret 16–34-vuotiaat miehet, joista 62 prosenttia ei pitänyt sukupuolta merkityksellisenä puolustuspolitiikassa, ja vähiten 35–54-vuotiaat miehet, joista 66 prosenttia ei pitänyt sukupuolta merkityksellisenä.

1.6 Muut sukupuolten tasa-arvoa koskevat asenteet

Tasa-arvobarometrissa tiedusteltiin vastaajien näkemyksiä myös muista yksittäisistä tasa-arvoon liittyvistä teemoista. Yksi näistä oli asevelvollisuus. Barometrissa kysyttiin nyt toista kertaa vain miehiä koskevan asevelvollisuuden epäoikeudenmukaisuudesta. Hieman yli puolet vastaajista piti epäoikeudenmukaisena sitä, että asevelvollisuus koskee vain miehiä. Epäoikeudenmukaisena asiaa pitäneitä oli nyt enemmän kuin edellisessä barometrissa vuonna 2017. Silloin noin 40 prosenttia vastaajista näki, että oli epäoikeudenmukaista, että asevelvollisuus koski vain miehiä. Sota Euroopassa ja yhteiskunnallisen puheen militarisoituminen ovat saattaneet viime vuosina konkretisoida asevelvollisuuden merkitystä ihmisten mielissä, mikä voi näkyä asevelvollisuuteen liittyvien epäkohtien aiempaa parempana tunnistamisena.

Kuvio 10. Väittämä: On epäoikeudenmukaista, että asevelvollisuus koskee vain miehiä, % naisista ja miehistä 2017 ja 2024. N=2 561 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Naisten ja miesten näkemysten välillä oli hyvin vähän eroa. Naisista vain miehiä koskevaa asevelvollisuutta epäoikeudenmukaisena piti 53 prosenttia ja miehistä 51 prosenttia.

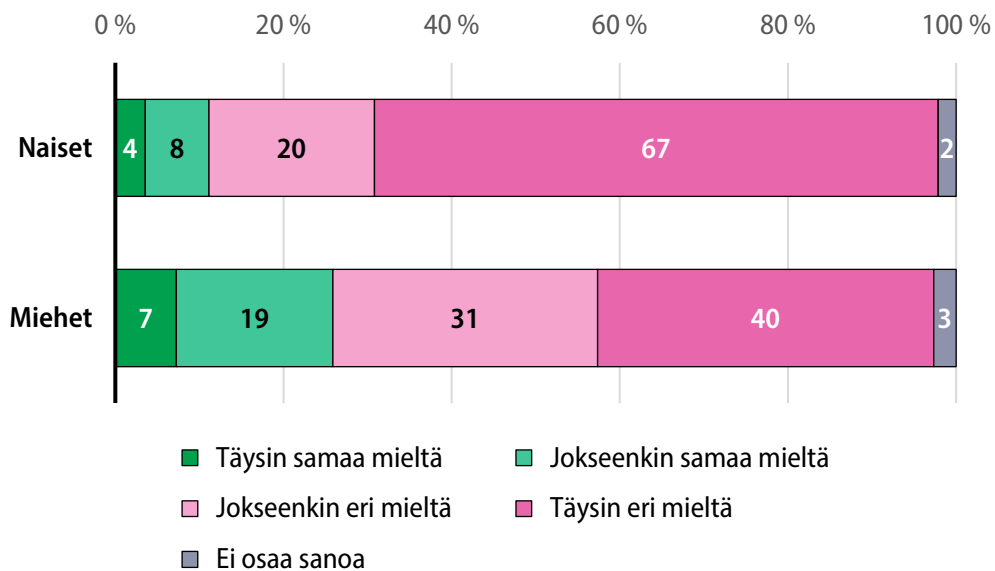
Kaikista epäoikeudenmukaisimpana miehiä koskevaa asevelvollisuutta pitivät nuoret naiset. Lähes kaksi kolmesta (64 %) 16–34-vuotiaasta naisesta oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa, että miehiä koskeva asevelvollisuus on epäoikeudenmukaista. 55–74-vuotiaasta naisista näin näki hieman alle puolet (47 %). Miesten näkemykset eivät juurikaan vaihdelleet iän mukaan.

Tasa-arvobarometrissa kysyttiin myös sukupuolistereotyyppisestä asiakaspalvelusta. Enemmistö vastaajista ei pitänyt hyväksyttävänä sitä, että naiset ja miehet saivat sukupuolistereotyyppisiin perustuvaa kohtelua palveluissa. Esimerkkeinä kysymyksessä käytettiin sellaisia tilanteita, joissa asiakaspalvelija tai virkailija suuntaisi puheensa neuvolassa naiselle ja tietotekniikkaostoksilla miehelle. Tätä vastustivat erityisesti naiset. Lähes yhdeksän kymmenestä naisesta ja seitsemän kymmenestä miehestä oli eri mieltä väittämästä, että asiakaspalvelijan tai

virkaileijan olisi hyväksyttävää suunnata puheensa sukupuolen perusteella. Kaksi kolmesta naisesta oli täysin eri mieltä väittämästä, kun taas miehistä täysin eri mieltä oli vain neljä kymmenestä.

Kuvio 11. Väittämä: On hyväksyttävää, että asiakaspalvelija tai virkaileija suuntaa puheensa sukupuolen perusteella eli ensisijaisesti naiselle esimerkiksi neuvolassa ja miehelle tietotekniikkaostoksilla, % naisista ja miehistä 2024. N=2 561.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Kriittisimpiä sukupuolistereotyyppistä palvelua kohtaan olivat 35–54-vuotiaat, kun taas 16–34-vuotiaat suhtautuivat kaikista hyväksyvämmiin siihen, että asiakaspalvelija suuntaisi puheensa asiakkaalle sukupuolen perusteella. Vain seitsemän prosenttia 35–54-vuotiaista naisista piti hyväksyttävänä sitä että asiakaspalvelija tai virkaileija suuntaisi puheensa stereotyyppisesti naisille tai miehille. Nuorista naisista näin koki 15 prosenttia. Nuorista 16–34-vuotiaista miehistä kolmannes piti stereotyyppistä kohtelua hyväksyttävänä.

Lisäksi barometrissa kysyttiin viihteen ja median vaikutuksesta nuorten seksuaalisuuteen. Tämä huolestutti valtaosaa vastaajista. Naisista 86 prosenttia ja miehistä 84 prosenttia olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että TV, internet, sosiaalinen media, mainokset ja muu viihde vaikuttavat liikaa lasten

ja nuorten käsityksiin seksuaalisuudesta. Vuodesta 2017 naisten ja miesten näkemykset ovat hieman lähentyneet toisiaan, ja toisaalta miehillä huoli on hieman kasvanut. Vuonna 2017 miehistä samaa mieltä väittämän kanssa oli 78 prosenttia.

1.7 Poliittisten näkemysten yhteys sukupuolten tasa-arvoa koskeviin asenteisiin

Vuoden 2024 tasa-arvobarometrissa kartoitettiin ensimmäistä kertaa vastaajilta, minkä puolueen he kokivat itselleen läheisimmäksi. Vastaukset jakautuivat jokseenkin samankaltaisesti kuin loppuvuonna 2024 julkaistuissa puoluegallupeissa, joissa Kansallinen Kokoomus ja Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue (SDP) olivat kärkisijoilla ja Perussuomalaiset, Keskusta, Vasemmistoliitto ja Vihreä Liitto sijoituivat seuraavaksi. Naiset mainitsivat läheisimmiksi puolueiksi useimmiten SDP:n, Vihreät, Kokoomuksen ja Vasemmistoliiton. Miesten yleisemmin mainitsemat heille läheisimmät puolueet olivat Kokoomus, SDP ja Perussuomalaiset.

Merkillepantavaa on, että erityisesti puhelinhaastatteluissa osa ihmisistä ei ollut halukas kertomaan puolueimieltymyksistään. Lopulliseen Ei osaa sanoa / Ei halua kertoa -ryhmään asettui noin kymmenesosa vastaajista. Saman ajan puoluegallupeihin verrattuna Perussuomalaiset sai jonkin verran vähemmän läheisimmän puolueen mainintoja ja vihreät puolestaan hieman enemmän. Lisäksi on huomioitava, että pienimmät puolueet saivat rajallisessa tiedonkeruussa lukumäärällisesti vähän vastaajia. Täten läheisimmän puolueen käyttäminen esimerkiksi taustamuuttujana ei ole kaikkien puolueiden osalta luotettavasti mahdollista. Muutamia suuntaa-antavia, tapauskohtaisia tarkasteluja voi kuitenkin tehdä siitä, miten tasa-arvoasenteet erosivat puolueainintojen mukaan.

Puolueaininnat toivat esimerkiksi merkittäviä eroja siihen, miten vastaajat kokivat miesten ja naisten aseman nykyisin Suomessa. Läheisimmäksi puolueeksi vasemmisto- tai vihreän puolueen nimenneet sekä nais- että miesvastaajat näkivät useammin miesten aseman parempana kuin Kokoomuksen, Perussuomalaiset tai Kristillisdemokraattisen puolueen nimenneet vastaajat, jotka useammin ajattelivat naisten ja miesten olevan tasa-arvoisia. Toisaalta myös konservatiivi- ja/tai oikeistopuolueen nimenneistä suuri osa, noin neljä kymmenestä, piti miesten asemaa parempana. Miltei yksimielisiä oltiin puolueimieltymyksistä huolimatta siitä, että miehetkin hyötyvät sukupuolten tasa-arvon lisääntymisestä. Vaikka naiset olivat väittämän kanssa eniten samaa mieltä, myös Perussuomalaiset tai Kristillisdemokraatit nimenneistä miehistä kahdeksan kymmenestä ajatteli näin.

Miesten hoitovastuusta taas kysyttäessä lähimmän puolueen maininnoilla ei ollut suurta vaikutusta. Aivan valtaosa kaikista vastaajista, puolueaininnasta riippumatta, oli sitä mieltä, että miesten tulisi osallistua nykyistä enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen.

Yhtä lailla enemmistö vastaajista oli puolueaininnasta riippumatta eri mieltä väittämästä, että miehellä on ensisijaisesti vastuu perheen toimeentulosta. Eniten samaa mieltä väittämästä olivat miehet, jotka olivat maininneet läheisimmäksi puolueeksi Kristillisdemokraattisen puolueen, Keskustan tai Perussuomalaiset.

Jonkin verran hajontaa puolueittain oli kysymyksessä siitä, pitääkö vastaajat tärkeänä, että sukupuolivähemmistöjen oikeuksista huolehditaan Suomessa. Kuitenkin enemmistö kaikista, puolueaininnasta riippumatta, piti sukupuoli-vähemmistöjen oikeuksista huolehtimista tärkeänä.

Siinä, koetaanko vain miehiä koskeva asevelvollisuus epäoikeudenmukaiseksi, oli myös jonkin verran hajontaa puolueiden mukaan. Eniten samaa mieltä olivat naiset ja miehet, jotka olivat maininneet läheisimmäksi puolueeksi Vihreät tai Vasemmistoliton, ja vähiten samaa mieltä miehet, jotka olivat nimenneet Keskustan, Perussuomalaiset tai Kristillisdemokraatit.

On kaiken kaikkiaan huomionarvoista, että useissa yllä käsitellyissä tasa-arvoväittämissä vastaukset eivät eronneet kovinkaan paljon vastaajien puolueainintojen mukaan. Vastaajat tuntuivat suhtautuvan hyvinkin liberaalisti esimerkiksi perheiden tasa-arvoiseen työnjakoon ja isien hoivavastuuseen. On toki mahdollista, että tasa-arvobarometri on kerännyt vastaajia puolueiden tasa-arvomyönteisimmistä kannattajista – mutta miksei toisaalta myös tasa-arvokriittisimmistä. Aineiston painottaminen lienee myös korjannut mahdollisia vastaajajoukkojen vinoumia.

Puoluekannan mukaan tarkastellut vastaukset korostavat tasa-arvokysymysten tunnistamisen haasteita, jotka välittyvät asennekysymyksissä laajemminkin: Ihmiset kannattavat hanakammin toimia tasa-arvo-ongelmien purkamiseksi – toisin sanoen tunnistavat yksittäiset tasa-arvo-ongelmat – kuin kokevat, että tasa-arvon tai tasa-arvoisten mahdollisuuksien toteutumisessa olisi yleisesti haasteita.

2 Väkivallan pelko, seksuaalinen häirintä, vihapuhe ja vähättely

Miina Keski-Petäjä & Henna Attila

- Väkivallan pelon, seksuaalisen häirinnän, vihapuheen ja sukupuoleen perustuvan vähättelyn kokemukset ovat Suomessa edelleen yleisiä.
- Sekä naiset että miehet kertoivat pelkäävänsä väkivaltaa eniten liikkueessaan yksin ja käyttäessään joukkoliikennettä. Naisista valtaosa oli ainakin joskus pelännyt liikkueessaan yksin ja miltei kaksi kolmesta oli pelännyt joukkoliikenteessä. Miehistä vajaa puolet oli joskus pelännyt yksin liikkueessaan ja noin kolmannes käyttäessään joukkoliikennettä.
- Väkivallan pelkoa kokeneista naisista reilu neljännes ja miehistä vajaa neljännes oli muuttanut toimintaansa väkivallan pelon takia.
- Lähes puolet naisista ja reilu viidennes miehistä kertoi kokeneensa seksuaalista häirintää edellisten kahden vuoden aikana.
- Vähemmistöryhmään kuulumisen kasvattaa etenkin naisten todennäköisyyttä kohdata seksuaalista häirintää.
- Naiset raportoivat miehiä useammin kohtaavansa sukupuoleen liittyvää vihapuhetta. Yleisimmin vihapuhekokemuksia raportoitiin opiskeluun liittyvissä ympäristöissä. Tämä johtunee siitä, että vihapuhetta kohtaavat ja siitä kertovat tyypillisimmin nuoret.
- Naisista reilu puolet ja miehistä vajaa neljännes koki, että heidän elämänpiirissään on henkilöitä, jotka suhtautuvat heihin sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi.

Yksi yhteiskunnan tasa-arvoisuuden keskeisistä mittareista on, onko ihmisillä vapaus elää ilman heihin sukupuolen perusteella kohdistuvaa väkivaltaa, seksuaalista häirintää, vihapuhetta ja vähättelyä sekä niihin liittyviä pelkoja. Siksi myös tasa-arvobarometrissa kartoitetaan näihin teemoihin liittyviä kokemuksia ja tuntemuksia. Vastaajilta on kysytty sekä koetusta pelosta että itse ilmiöiden kokemisesta elämän eri osa-alueilla.

2.1 Väkivallan pelko

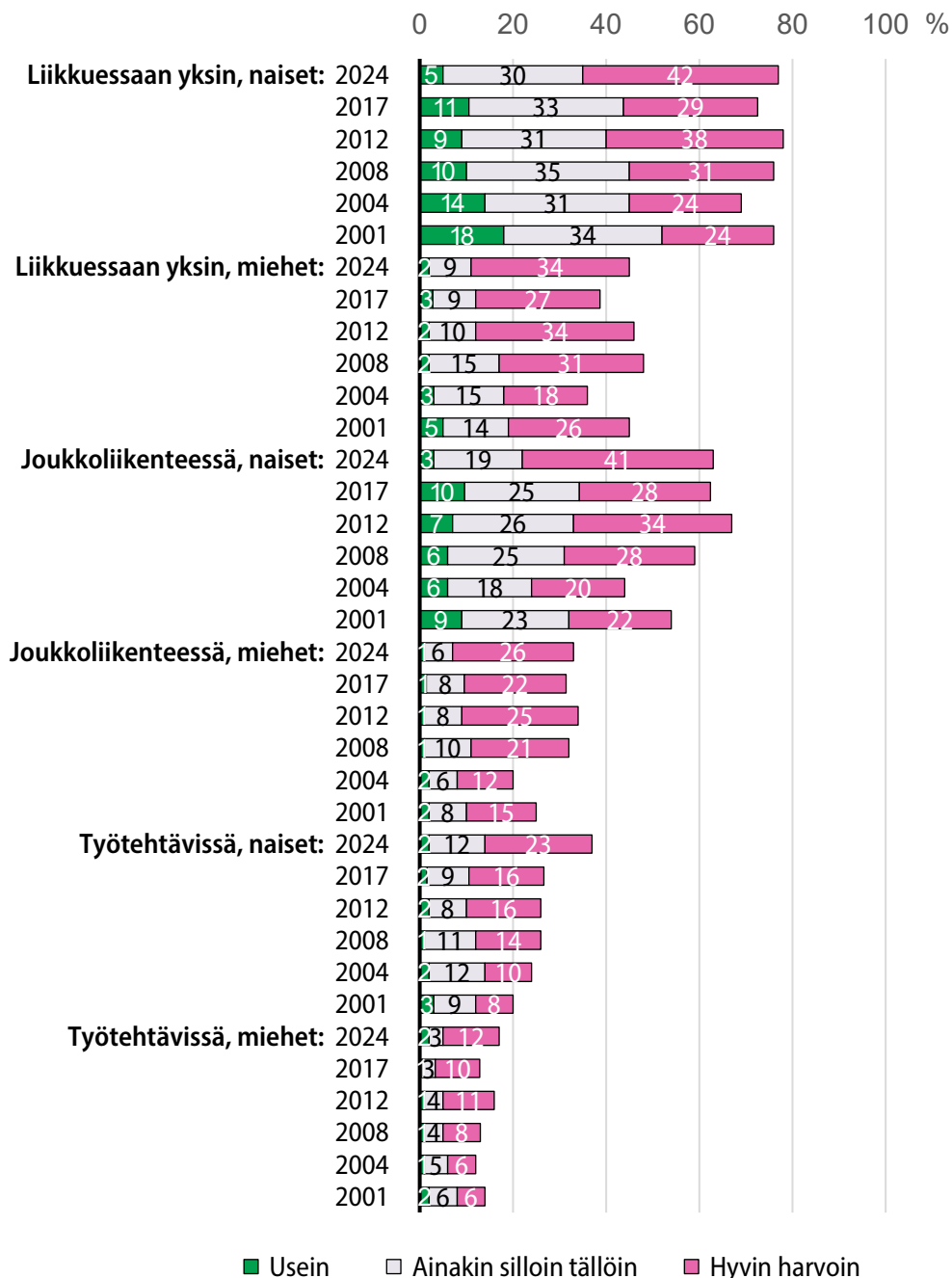
2.1.1 Kokemukset väkivallan pelosta

Vastaajilta kysyttiin, pelkäävätkö he väkivallan kohteeksi joutumista tai ovatko he pelon takia varuillaan. Sekä naiset että miehet kertoivat pelkäävänsä väkivaltaa eniten liikkueessaan yksin ja seuraavaksi eniten joukkoliikenteessä. Naiset kuitenkin kertoivat pelkäävänsä selvästi useammin kuin miehet. Naisista suurin osa kertoi joskus pelkäävänsä väkivallan kohteeksi joutumista liikkueessaan yksin (77 %) ja käyttäessään joukkoliikennettä (63 %). Yli kolmannes naisista (35 %) kertoi pelkäävänsä usein tai ainakin silloin tällöin liikkueessaan yksin ja reilu viidennes (22 %) käyttäessään joukkoliikennettä. Miehistä puolestaan harvempi mutta edelleen varsin suuri osa kertoi joskus pelkäävänsä väkivaltaa liikkueessaan yksin (45 %) tai käyttäessään joukkoliikennettä (33 %). Miehistä 11 prosenttia kertoi pelkäävänsä vähintään silloin tällöin liikkueessaan yksin ja 7 prosenttia käyttäessään joukkoliikennettä.

Nuoret kertovat kokevansa pelkoa yksin liikkueessaan jonkin verran useammin kuin vanhemmat. Miehillä erot ikäryhmien välillä eivät ole suuria, mutta naisten keskuudessa erot ikäryhmien välillä ovat huomattavia. Alle 35-vuotiaista naista yli puolet kertoo olevansa yksin liikkueessaan peloissaan usein tai ainakin silloin tällöin, kun 35–54-vuotiailla vastaava osuus on noin joka kolmas ja 55–74-vuotiailla joka viides. Usein pelkäävissä korostuvat erityisesti alle 35-vuotiaat naiset: heistä joka kymmenes kertoo olevansa usein peloissaan yksin liikkueessaan, kun vanhemmista naisista ja kaikkien ikäryhmien miehistä vastaava osuus on noin kaksi prosenttia.

Joukkoliikenteessä koettua väkivallan pelkoa raportoitiin vähemmän kuin yksin liikkueessa, mutta erot sukupuolten ja ikäryhmien välillä pysyvät samankaltaisina. Useimmiten väkivallasta johtuvasta pelosta tai varuillaanoloista kertovat alle 35-vuotiaat naiset, joista noin joka kolmas kertoo olevansa peloissaan usein tai ainakin silloin tällöin. Vastaavasti 35–54-vuotiaista naisista alle joka viides, 55–74-vuotiaista naisista noin joka kymmenes ja kaikkien ikäryhmien miehistä harvempi kuin joka kymmenes kertoo kokevansa väkivallan pelkoa joukkoliikenteessä yhtä usein.

Kuvio 12. Pelkääkö väkivallan kohteeksi joutumista tai onko sen takia varuillaan, % naisista ja miehistä 2001–2024. N=1 587–2 534 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Aikasarjakatkos: Vuosina 2001–2017 kysyttiin peloista joukkoliikenteessä illalla tai yöllä ja liikkeessä yksin yöllä. Vuoden 2024 kysymyslomakkeella kysymyksiä ei rajattu enää ilta- tai yöaikaan.

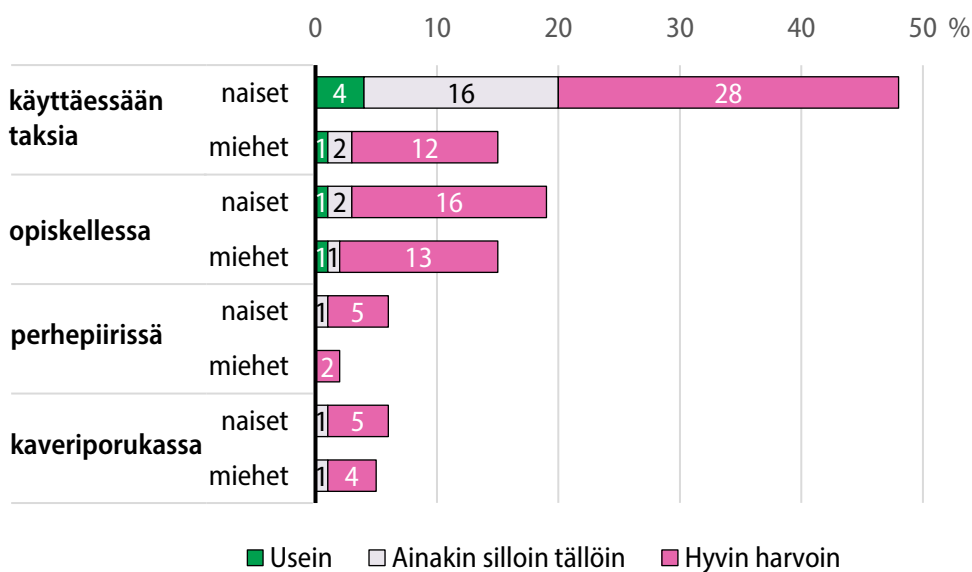
Naisista reilu kolmannes (37 %) ja miehistä vajaa viidennes (17 %) kertoi joskus pelkäävänsä väkivallan kohteeksi joutumista työtehtävissä tai olevansa sen takia varuillaan. Pelon kokeminen töissä näyttää kuitenkin olevan harvinaisempaa kuin liikkussa: Naisista 14 prosenttia ja miehistä 5 prosenttia kertoi pelkäävänsä väkivaltaa töissä usein tai ainakin silloin tällöin. Töihin liittyvää väkivallan pelkoa raportoitiin hieman enemmän kuin edellisellä tutkimuskierroksella vuonna 2017.

Väkivallan pelot ovat muutoin 2000-luvun alkupuoleen verrattuna hieman vähentyneet. Toisaalta pelkojen vähenemistä edelliskierrokseen nähden saattaa selittää se, että vuonna 2024 vastaajilta kysyttiin peloista joukkoliikenteessä ja liikkussa yksin ilman aikarajausta, kun aiemmissa tiedonkeruissa kerättiin tietoa peloista ilta- ja yöaikaan.

Yksin liikkumisen ja joukkoliikenteen ohella naiset pelkäsivät väkivallan kohteeksi joutumista tai olivat sen vuoksi varuillaan käyttäessä taksia. Kaikkiaan väkivallan kohteeksi joutumista taksissa kertoi joskus pelkäävänsä noin puolet naisista (48 %) ja 15 prosenttia miehistä. Viidennes naisista (20 %) ja kolme prosenttia miehistä kertoi pelkäävänsä taksissa usein tai ainakin silloin tällöin.

Kuvio 13. Pelkääkö väkivallan kohteeksi joutumista tai onko sen takia varuillaan muissa elämäntilanteissa, % naisista ja miehistä 2024. N=319–2 529.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

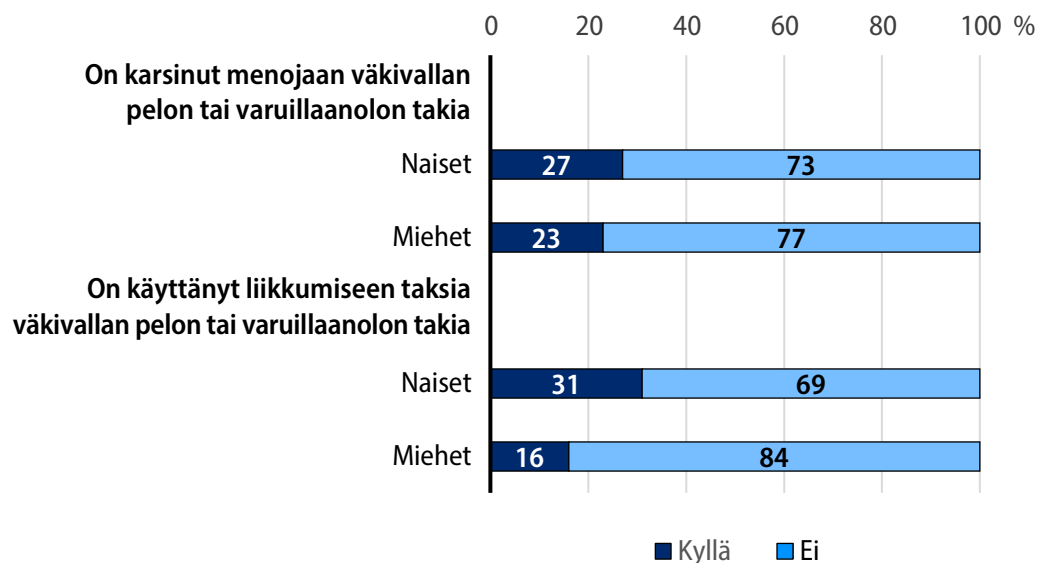

Perhepiirissä (6 % naisista, 2 % miehistä), opiskeluissa (19 % naisista, 15 % miehistä) ja kaveriporukoissa (6 % naisista, 5 % miehistä) raportoidaan väkivallan pelkoa selvästi muita elämänpiirejä harvemmin. Kuitenkin pieni osa naisista (3 %) ja miehistä (2 %) pelkasi väkivaltaa vähintään silloin tällöin myös opiskellessa. Perhepiirissä vähintään silloin tällöin väkivallan kohteeksi joutumista pelkasi prosentti naisista ja vielä pienempi osuus miehistä. Kaveriporukassa väkivaltaa vähintään silloin tällöin kertoi pelkäävänsä prosentti sekä naisista että miehistä.

2.1.2 Väkivallan pelon vaikutus toimintaan

Osa väkivallan pelkoa kokeneista tai sen vuoksi varuillaan olleista naisista ja miehistä oli muuttanut toimintaansa pelon takia. Pelkoa kokeneista naisista 27 prosenttia ja miehistä 23 prosenttia oli karsinut menojaan pelon vuoksi. Naiset olivat miehiä useammin turvautuneet pelon vuoksi taksiiin: lähes kolmannes (31 %) naisista oli käyttänyt liikkumiseen taksia väkivallan pelon tai varuillaanolon takia. Miehistä näin oli tehnyt 16 prosenttia. Taksi näyttyytymään perusteella naisille yhtäältä paikkana, jossa väkivallan pelkoa koettiin tai sen vuoksi oltiin varuillaan, mutta toisaalta myös turvaa tuovana vaihtoehtona pelättäessä vieläkin enemmän muita liikkumismuotoja.

Kuvio 14. Väkivallan pelon vaikutukset toimintaan, % väkivallan pelkoa liikkeellä ollessaan vähintään silloin tällöin kokeneista 2024. N=707. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

2.2 Seksuaalinen häirintä

Seksuaalisella häirinnällä ja ahdistelulla tarkoitetaan tässä sellaista seksuaalisävytteistä käytöstä, joka on ei-toivottua, yksipuolista ja saattaa sisältää painostusta.

Seksuaalinen häirintä voi olla:

- asiattomia vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuneita huomautuksia
- seksin ehdottamista epäasiallisessa yhteydessä
- kaksimielisiä vitsejä ja härskejä puheita, jotka tuntuvat loukkaavilta
- fyysistä lähentelyä

Lisäksi vuoden 2012 tasa-arvobarometrista alkaen on kysytty:

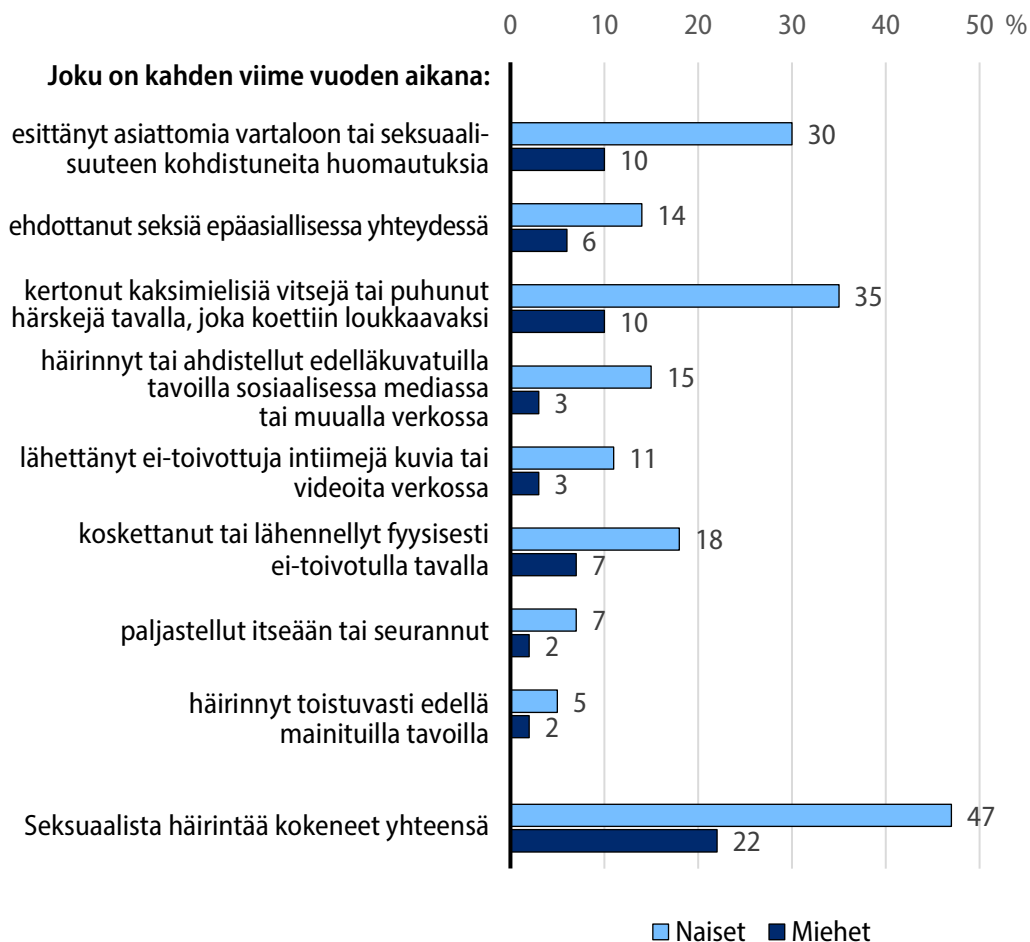
- itsensä paljastelusta ja seuraamisesta.

Kysymyksissä on otettu huomioon, että sukupuoleen liittyvää epäasiallista kohtelua voi joutua kokemaan sekä oman sukupuolen että muiden sukupuolten edustajien taholta.

2.2.1 Seksuaalisen häirinnän kokemukset

Suomessa sekä naiset että miehet kokevat usein seksuaalista häirintää, mutta häirintäkokemusten yleisyydessä ja toistuvuudessa on sukupuolten välillä huomattava ero. Naisista miltei puolet (47 %) ja miehistä reilu viidennes (22 %) kertoi kokeneensa edellisen kahden vuoden aikana seksuaalista häirintää. Yleisimmin häirintä oli sanallista: 35 prosenttia naisista oli kohdannut kaksimielisiä vitsejä tai härskejä puheita ja 30 prosenttia asiattomia vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuneita huomautuksia. Miehistä kymmenen prosenttia oli kohdannut vastaavia puheita. Naisista lähes viidennes oli kokenut ei-toivottua fyysistä koskemista tai lähentelyä, miehistä vastaavaa oli kohdannut seitsemän prosenttia.

Kuvio 15. Seksuaalista häirintää kahden viime vuoden aikana kokeneet, % naisista ja miehistä 2024. N=2 562. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

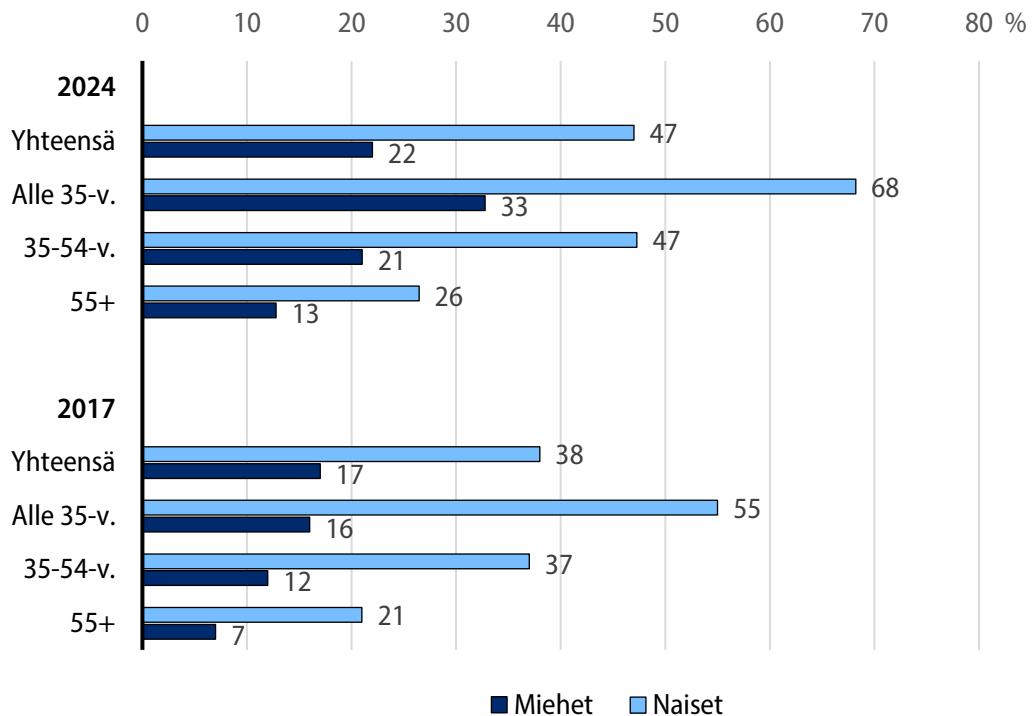
Sosiaalisessa mediassa tai muualla verkossa häirintää tai ahdistelua oli kohdannut 15 prosenttia naisista. Ei-toivottuja intiimejä kuvia tai videoita verkossa oli joutunut vastaanottamaan 11 prosenttia naisista. Miehet olivat kohdanneet verkkohäirintää selvästi vähemmän (3 %).

Toistuvaa seksuaalista häirintää oli kokenut viisi prosenttia naisista ja kaksi prosenttia miehistä.

Ihmiset raportoivat kohdanneensa seksuaalista häirintää edeltävien kahden vuoden aikana selvästi useammin kuin aikaisempien tutkimuskierrosten yhteydessä. Edellisessä tasa-arvobarometrissa vuonna 2017 naisista 38 prosenttia ja miehistä

17 prosenttia kertoi kohdanneensa seksuaalista häirintää. Vuoteen 2012 asti seksuaalista häirintää kartoitettiin barometreissä kysymällä naisilta miesten tekemästä häirinnästä ja miehiltä naisten tekemästä häirinnästä. Vuodesta 2017 alkaen seksuaalisen häirinnän kokemuksia kysyttiin tekijän sukupuolesta riippumatta. Kysymysten eroista johtuen pidempää vertailukelpoista aikasarjaa ei voida muodostaa.

Kuvio 16. Seksuaalista häirintää kahden viime vuoden aikana kokeneet, % naisista ja miehistä ikäluokan mukaan 2017 ja 2024. N=2 562 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Nuoremmat ikäluokat kertoivat kyselyssä seksuaalisen häirinnän kokemuksista selvästi vanhempia ikäluokkia enemmän. Jopa kahdella kolmesta alle 35-vuotiaasta naisesta (68 %) oli seksuaalisen häirinnän kokemuksia viimeisten kahden vuoden ajalta. Edellisessä barometrissa vuonna 2017 häirinnän kokemuksia oli 55 prosentilla alle 35-vuotiaista. Vuonna 2024 35–54-vuotiaista naisista seksuaalista häirintää kertoi puolestaan kokeneensa lähes puolet (47 %) ja 55-vuotiaista ja tätä vanhemmista naisista 26 prosenttia. Nämäkin osuudet olivat kasvaneet selvästi edellisestä.

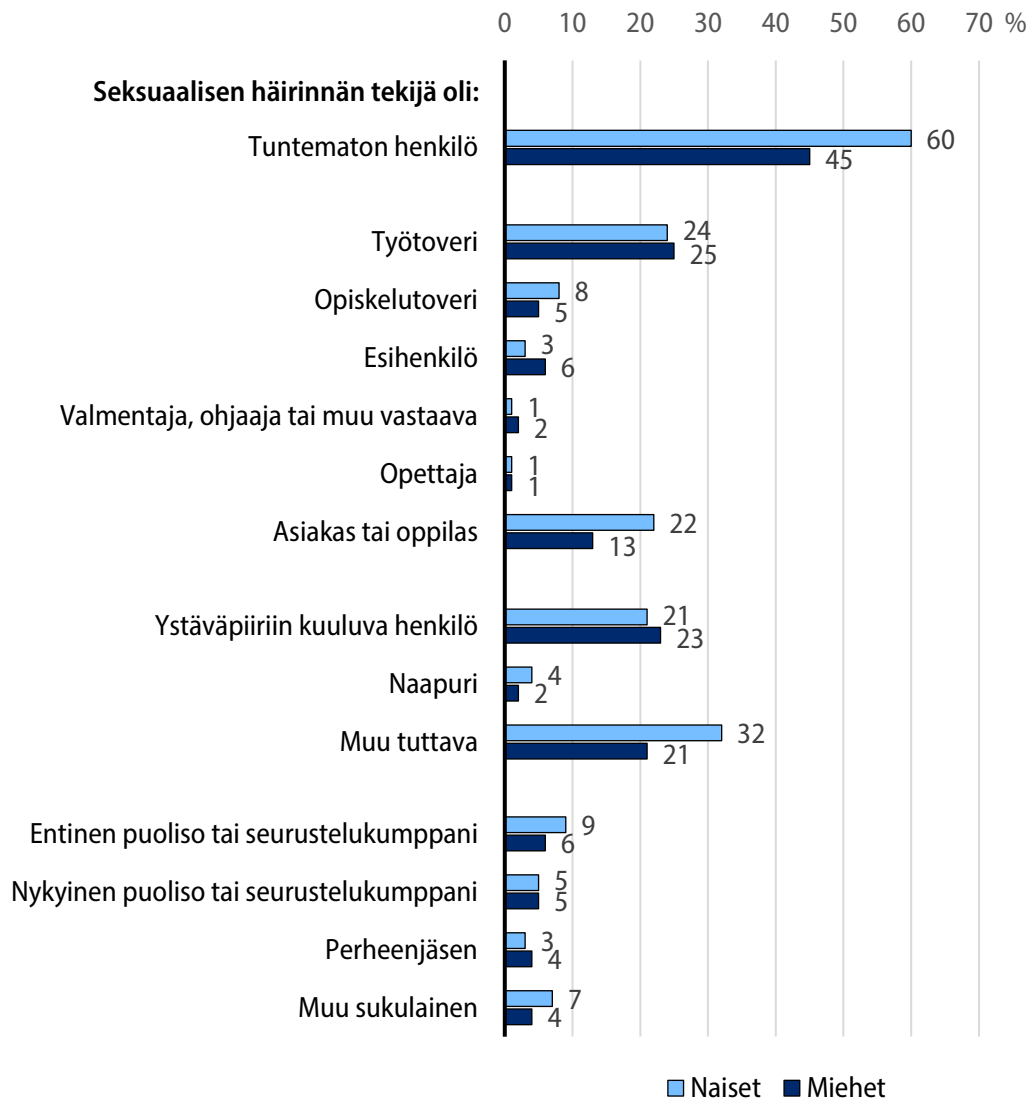
Vaikka miehillä oli edelleen kaikissa ikäluokissa vähemmän kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä kuin naisilla, nuorista alle 35-vuotiaista miehistäkin kolmannes kertoi kohdanneensa seksuaalista häirintää edellisten kahden vuoden aikana. 35–54-vuotiaista miehistä häirintää oli kohdannut viidennes (21 %) ja 55-vuotiaista ja tätä vanhemmista 13 prosenttia. Häirintää kokeneiden osuudet olivat miehilläkin kasvaneet kaikissa ikäluokissa vuodesta 2017.

Häirintäkokemusten kasvu voi tarkoittaa yhtäältä sitä, että häirintää on koettu aiempaa enemmän, mutta myös sitä, että häirintä tunnistetaan entistä paremmin esimerkiksi häirintäkysymyksistä viime vuosina käydyssä avoimen julkisen keskustelun vuoksi. Etenkin nuoremmilla ikäluokilla voi olla kykyä tunnistaa häirintäkokemuksia ja valmiutta kertoa kokemuksista. Toisaalta nuoret saattavat myös elämänvaiheesta johtuen tosiasiallisestikin altistua häirinnälle vanhempia ikäluokkia enemmän.

Seksuaalisen häirinnän tekijä oli usein häirinnän kokeneelle henkilölle etäinen. Häirintää kohdanneista naisista 60 prosenttia ja miehistä 45 prosenttia kertoi, että häirinnän tekijä oli heille ennestään tuntematon. Muita yleisiä häirinnän tekijöitä olivat tuttavat, työtoverit ja ystäväpiiriin kuuluvat henkilöt. Etenkin naiset olivat kohdanneet häirintää asiakkaiden tai oppilaiden taholta. Naisemmistöisillä sosiaali- ja terveysaloilla sekä opetusaloilla kohdataankin häirintää ja väkivaltaa muutoinkin huomattavan paljon.²

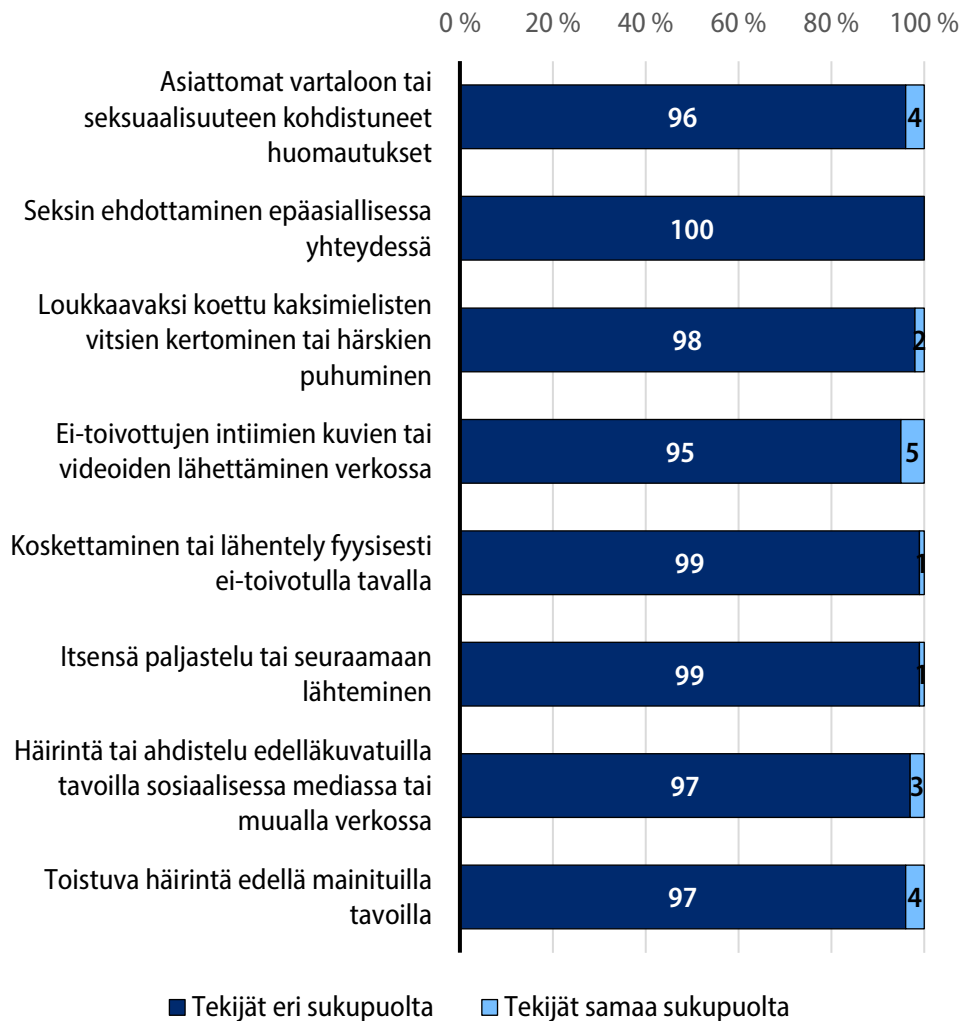
2 Sutela, H., Viinikka, J. & Pärnänen, A. (2024). Työolot murrosten keskellä – Työolo-
tutkimuksen tuloksia 1977–2023. Helsinki: Tilastokeskus.

Kuvio 17. Kahden viime vuoden aikana koetun seksuaalisen häirinnän tekijät, % seksuaalista häirintää kokeneista 2024. N=852. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

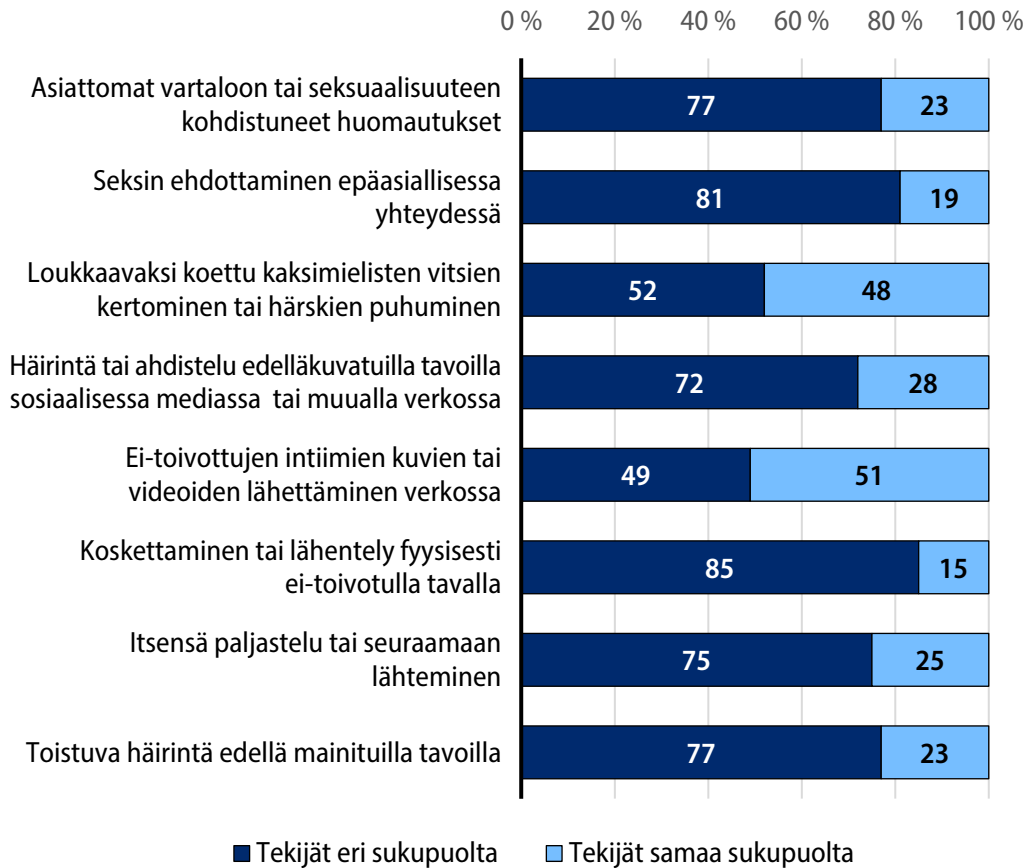
Naisten kohtaamassa seksuaalisessa häirinnässä tekijänä oli useimmiten mies. Etenkin häiritsevässä koskettelussa, lähentelyssä, itsensäpaljastelussa, seuraamisessa tai seksin ehdottamisessa tekijä oli pääsääntöisesti mies. Pieni osa häirintää kokeneista naisista kertoi kohdanneensa häirintää myös toisten naisten taholta. Näissä tapauksissa kyse oli useimmiten asiattomista vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuneista huomautuksista tai ei-toivottujen intiimien kuvien tai videoiden lähettämisestä.

Kuvio 18. Naisten kokeman seksuaalisen häirinnän tekijät sukupuolen mukaan, % seksuaalista häirintää kahden viime vuoden aikana kokeneista naisista 2024. N=588. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Miesten kohtaaman seksuaalisen häirinnän tekijät edustivat moninaisemmin eri sukupuolia. Valtaosa fyysisen häirinnän tekijöistä tai seksin ehdottajista oli naisia, mutta miehet kohtasivat häirintää huomattavan usein myös toisten miesten tahoilta. Toiset miehet olivat tekijöinä erityisesti sanallisessa häirinnässä, mutta myös ei-toivottujen intiimien kuvien tai videoiden lähettäjinä.

Kuvio 19. Miesten kokeman seksuaalisen häirinnän tekijät sukupuolen mukaan, % seksuaalista häirintää kahden viime vuoden aikana kokeneista miehistä 2024. N=264.
Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

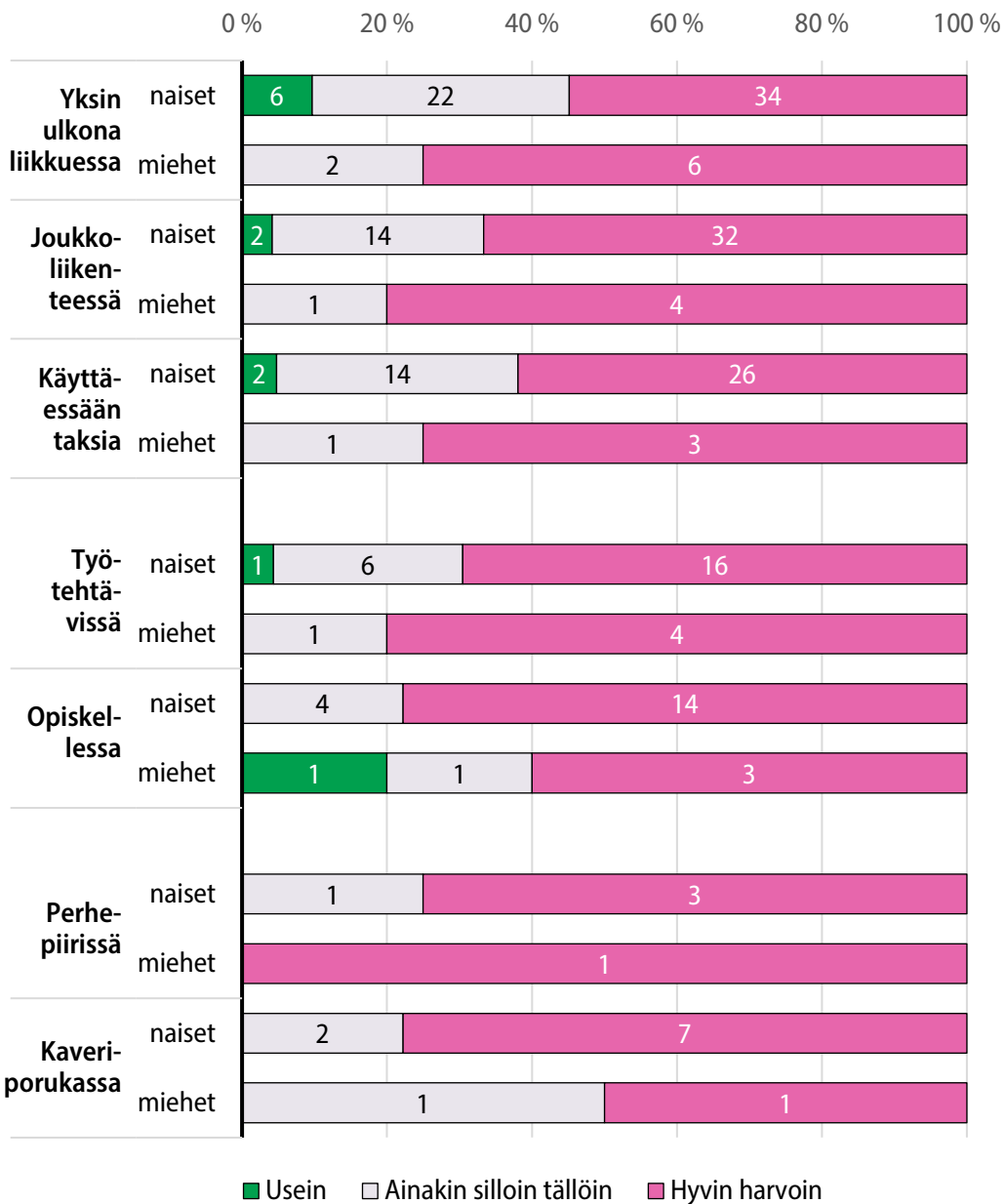

Jos henkilö kokee kuuluvansa Suomessa johonkin vähemmistöryhmään esimerkiksi ihonvärin, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen tai terveydentilan perusteella, hän näyttää kohtaavan muita todennäköisemmin myös seksuaalista häirintää. Vähemmistöryhmiin kuuluvista noin puolet (48 %) kertoi kokeneensa seksuaalista häirintää edeltävien kahden vuoden aikana, kun vähemmistöihin kuulumattomasta väestöstä vastaava osuus on noin kolmannes (32 %). Ero sukupuolten välillä pysyy vähemmistöasemasta riippumatta noin kaksinkertaisena: seksuaalista häirintää kertoo kokeneensa vähemmistöryhmiin kuuluvista naisista 61 prosenttia ja miehistä 34 prosenttia, kun vähemmistöihin kuulumattomista naisista häirintää kertoo kokeneensa 45 prosenttia ja miehistä 20 prosenttia. Vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten riski kohdata seksuaalista häirintää on siis erityisen suuri.

2.2.2 Seksuaalisen häirinnän pelko

Naiset olivat kokeneet pelkoa seksuaalisesta häirinnästä verrattaen usein. Miehillä vastaava pelko oli harvinaista. Naisista 62 prosenttia kertoi yksin yöllä liikkeessään joskus pelkäävänsä seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutumista tai olevansa sen takia varuillaan. 28 prosenttia naisista kertoi pelkäävänsä näissä tilanteissa silloin tällöin tai usein. Seuraavaksi yleisintä seksuaalisen häirinnän pelko oli naisilla joukkoliikenteessä (48 %) ja taksia käyttäessään (42 %). Naisista 16 prosenttia pelkäsi joukkoliikenteessä ja taksissa seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutumista vähintään silloin tällöin.

Kuvio 20. Pelkääkö seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutumista tai onko sen takia varuillaan, % naisista ja miehistä 2024. N=2 534. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

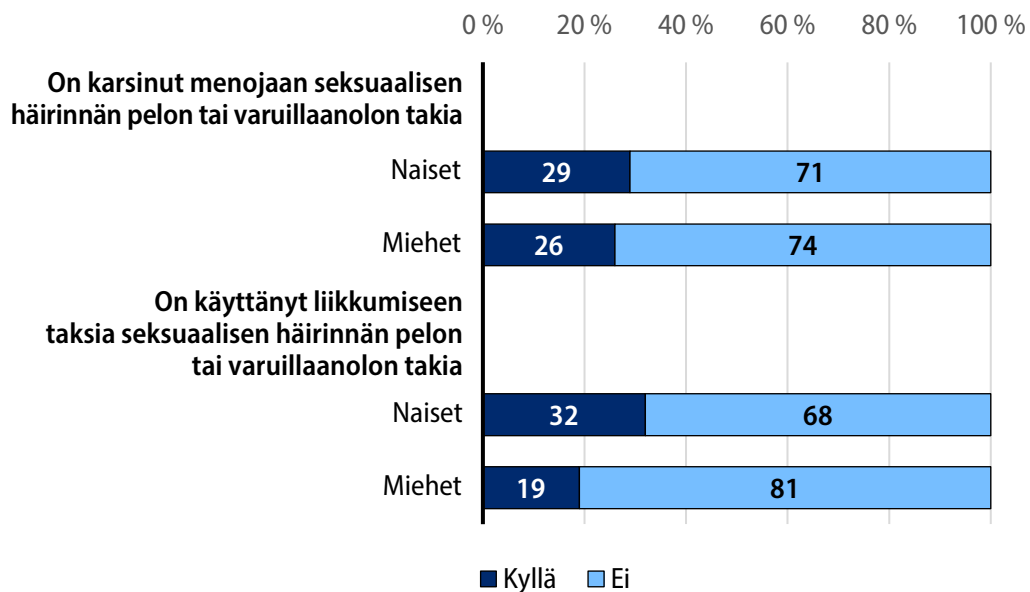

Osa naisista koki seksuaalisen häirinnän pelkoa tai oli sen vuoksi varuillaan myös työtehtävissä (23 %), opiskeluissa (18 %) ja kaveriporukassa (9 %). Seksuaalisen häirinnän toistuva pelkääminen oli kuitenkin näissä ympäristöissä harvinaisempaa kuin liikenteessä – suurin osa pelkokokemuksia raportoineista kertoi kokevansa

pelkoa hyvin harvoin. Useammin eli usein tai ainakin silloin tällöin pelkävien naisten osuus oli työtehtävissä seitsemän prosenttia, opiskeluympäristössä neljä prosenttia ja kaveriporukassa kaksi prosenttia.

Seksuaalista häirintää kokeneista naisista 27 prosenttia ja miehistä 23 prosenttia oli karsinut menojaan seksuaalisen häirinnän pelon tai varuillaanolon takia. Naisista 31 prosenttia ja miehistä 16 prosenttia oli käyttänyt samasta syystä liikkumiseen taksia. Taksi näyttöytyi siis yhtäältä paikkana, jossa seksuaalista häirintää pelättiin, mutta toisaalta seksuaalisen häirinnän uhkaa kokeville taksi saattoi tuoda myös turvaa verrattuna muihin vaihtoehtoihin.

Kuvio 21. Seksuaalisen häirinnän pelon vaikutukset toimintaan, % seksuaalisen häirinnän pelkoa liikkeellä ollessaan vähintään silloin tällöin kokeneista 2024. N=417.
Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

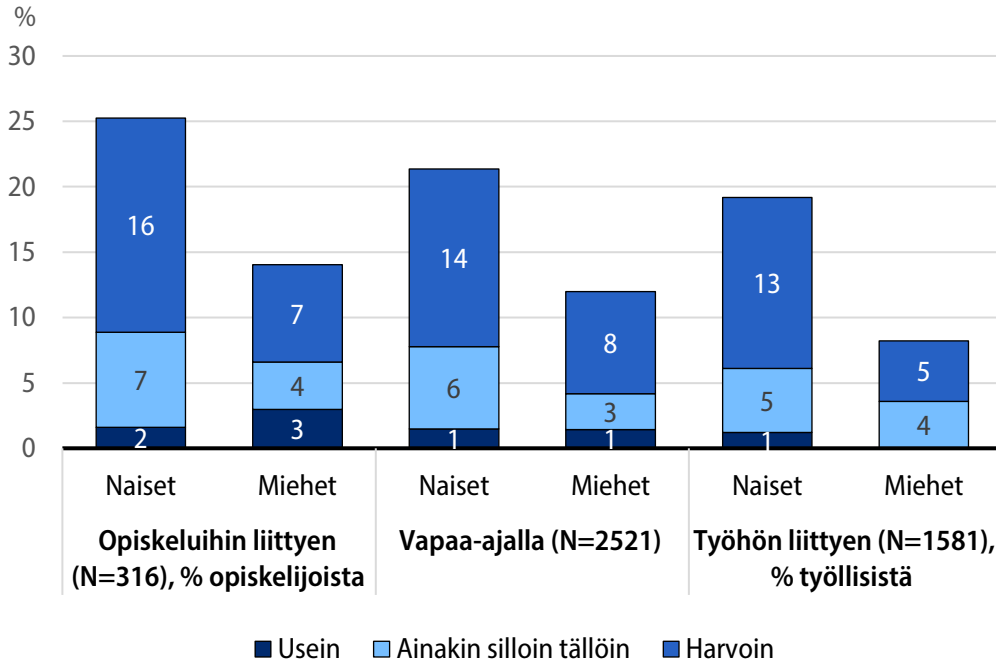
2.3 Sukupuoleen liittyvä vihapuhe

2.3.1 Kokemukset vihapuheesta

Tasa-arvobarometrissa on 2017 alkaen kysytty vastaajilta sukupuoleen liittyvästä vihapuheesta, jolla tarkoitetaan halventavaa tai uhkaavaa puhetta tai kirjoittelua. Sen sijaan, että vastaajilta olisi kysytty yleisesti vihapuheesta, kokemuksia on kysytty tarkemmin vihapuheesta, jonka vastaaja on kokenut liittyvän hänen sukupuoleensa.

Naiset kertoivat kokeneensa sukupuoleen liittyvää vihapuhetta miehiä useammin. Naisista neljännes (25 %) ja miehistä 14 prosenttia oli kohdannut vihapuhetta opiskeluympäristöissään. Naisista yhdeksän prosenttia ja miehistä seitsemän prosenttia oli kohdannut opiskeluihin liittyvää vihapuhetta usein tai silloin tällöin.

Kuvio 22. Kahden viime vuoden aikana sukupuoleen liittyvän vihapuheen kohteeksi joutuneet, % naisista ja miehistä 2024. N=316–2521. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Seuraavaksi yleisimmin vihapuhetta oli kohdattu vapaa-ajalla. Naisista reilu viidennes (21 %) ja miehistä reilu kymmenes (12 %) oli joskus vapaa-ajalla kohdannut sukupuoleensa liittyvää vihapuhetta. Naisista usein tai silloin tällöin vihapuhetta vapaa-ajalla oli kohdannut kahdeksan prosenttia ja miehistä neljä prosenttia.

Työhön liittyen vihapuhetta oli kohdannut lähes viidennes (19 %) naisista ja vajaa kymmenes (9 %) miehistä. Usein tai silloin tällöin sukupuoleensa liittyvää vihapuhetta oli joutunut kohtaamaan työympäristöissä kuusi prosenttia naisista ja neljä prosenttia miehistä.

Etenkin nuoremmat ikäluokat kertoivat kohdanneensa sukupuoleen liittyvää vihapuhetta. Nuorista alle 35-vuotiaista naisista vihapuhetta oli kohdannut 43 prosenttia, kun taas 55–74-vuotiaista naisista sukupuoleen liittyvää vihapuhetta kertoi kohdanneensa 12 prosenttia. Yhtä lailla neljännes alle 35-vuotiaista miehistä (25 %) kertoi, että heillä oli kokemuksia sukupuoleen liittyvästä vihapuheesta, mutta 55–74-vuotiaista miehistä näin kertoi vain 5 prosenttia. Nuorten verraten yleisiä kokemuksia selittää se, että nuoret ovat aktiivisia esimerkiksi verkossa, jossa vihapuhetta saatetaan kohdata muita ympäristöjä useammin. Toisaalta nuorilla saattaa olla myös korkeampi alttius tunnistaa kohtaamaansa käytöstä vihapuheeksi ja valmius kertoa kokemuksistaan kysyttäessä.

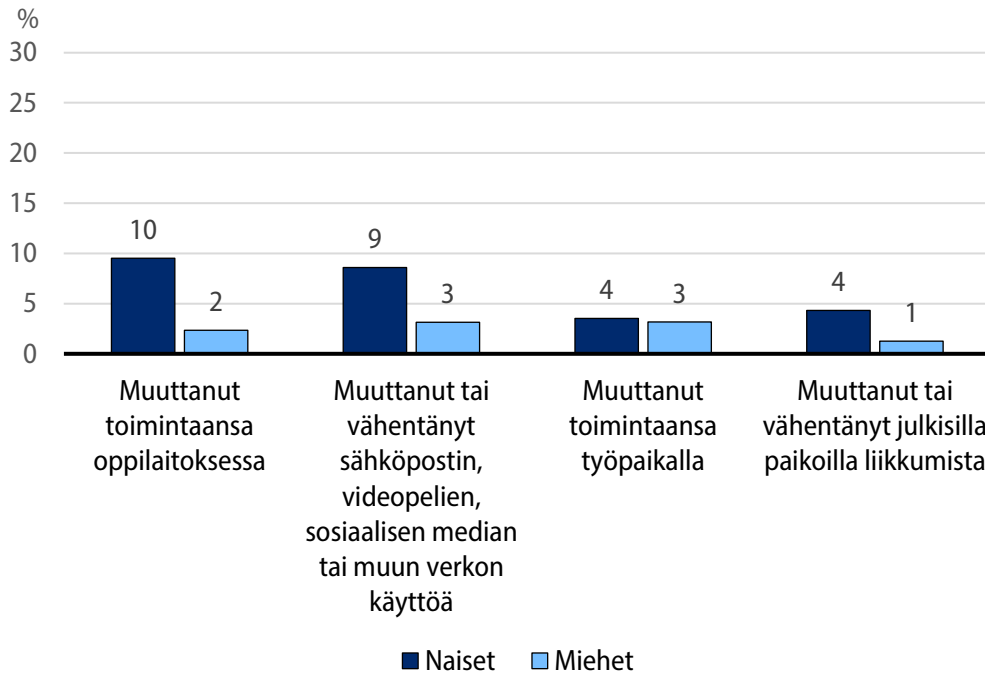
Vähemmistöryhmään kuulumisen Suomessa näyttää altistavan seksuaalisen häirinnän kokemusten lisäksi myös sukupuoleen liittyvän vihapuheen kokemiselle. Vähemmistöryhmiin kuuluvista naisista ja miehistä hieman useampi kuin joka kolmas (36 %) kertoi kokeneensa sukupuoleen liittyvää vihapuhetta jossakin elämänympäristössään (naisista 42 %, miehistä 28 %). Vähemmistöihin kuulumattomasta väestöstä sukupuoleen liittyvää vihapuhetta raportoi kokeneensa harvempi kuin joka viides (17 %): noin joka neljäs nainen (24 %) ja joka kymmenes mies (12 %).

2.3.2 Vihapuheen vaikutus toimintaan

Naiset raportoivat muuttaneensa käytöstään vihapuheen vuoksi miehiä useammin. Naisista kymmenen prosenttia kertoi muuttaneensa vihapuheen pelon takia käytöstään oppilaitoksessa, ja pelon takia käytöstään muuttaneita oli jopa hieman enemmän kuin vihapuhetta silloin tällöin tai usein opiskeluihin liittyen kokeneita. Yhdeksän prosenttia naisista oli muuttanut käytöstään vihapuheen pelon takia verkossa ja neljä prosenttia työpaikalla, ja neljä prosenttia oli muuttanut tai vähentänyt julkisilla paikoilla liikkumista.

Kuvio 23. Kahden viime vuoden aikana sukupuoleen liittyvän vihapuheen vuoksi toimintaansa muuttaneet, % naisista ja miehistä 2024. N=305–2477.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Miehet kertoivat muuttaneensa toimintaansa sukupuoleen liittyvän vihapuheen pelon takia huomattavasti naisia harvemmin. Vihapuheen pelko oli vaikuttanut kolmeen prosenttiin miehistä siten, että he olivat muuttaneet käytöstään verkossa ja työpaikalla.

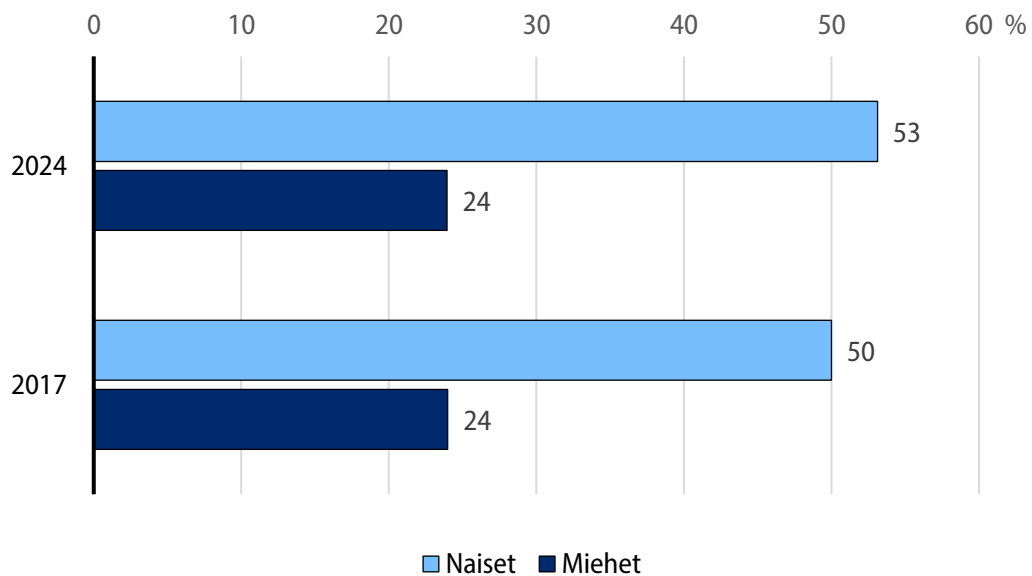
2.4 Sukupuolen vuoksi koettu vähättely tai yliolkainen suhtautuminen

Vastaajilta kysyttiin, onko heillä eri elämämpiireissä henkilöitä, jotka suhtautuvat ainakin joskus vastaajan puheisiin tai ehdotuksiin sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi. Kokemuksia kartoitettiin eri julkisten elämämpiirien eli työpaikan, koulu- tai opiskeluympäristön ja järjestöelämän osalta sekä yksityisen elämän eli ystäväpiirien, sukulaisten, naapurien ja harrastusten osalta. Lisäksi kysyttiin yliolkaisen tai vähättelevän suhtautumisen kokemuksista sosiaalisen median verkostoissa tai muualla internetissä.

Naisista reilu puolet (53 %) ja miehistä vajaa neljännnes (24 %) koki, että heidän elämäntilanteissaan oli henkilöitä, jotka suhtautuivat heihin sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi. Vähättelevää tai yliolkaista suhtautumista koki vuonna 2024 hieman useampi nainen kuin vuonna 2017. Vähättelyä kokeneiden miesten osuus pysyi samalla tasolla kuin edellisen barometrin aikaan.

Kuvio 24. Elämäntilanteissa on sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi suhtautuvia, % naisista ja miehistä 2017 ja 2024. N=2 160 (v. 2024).

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

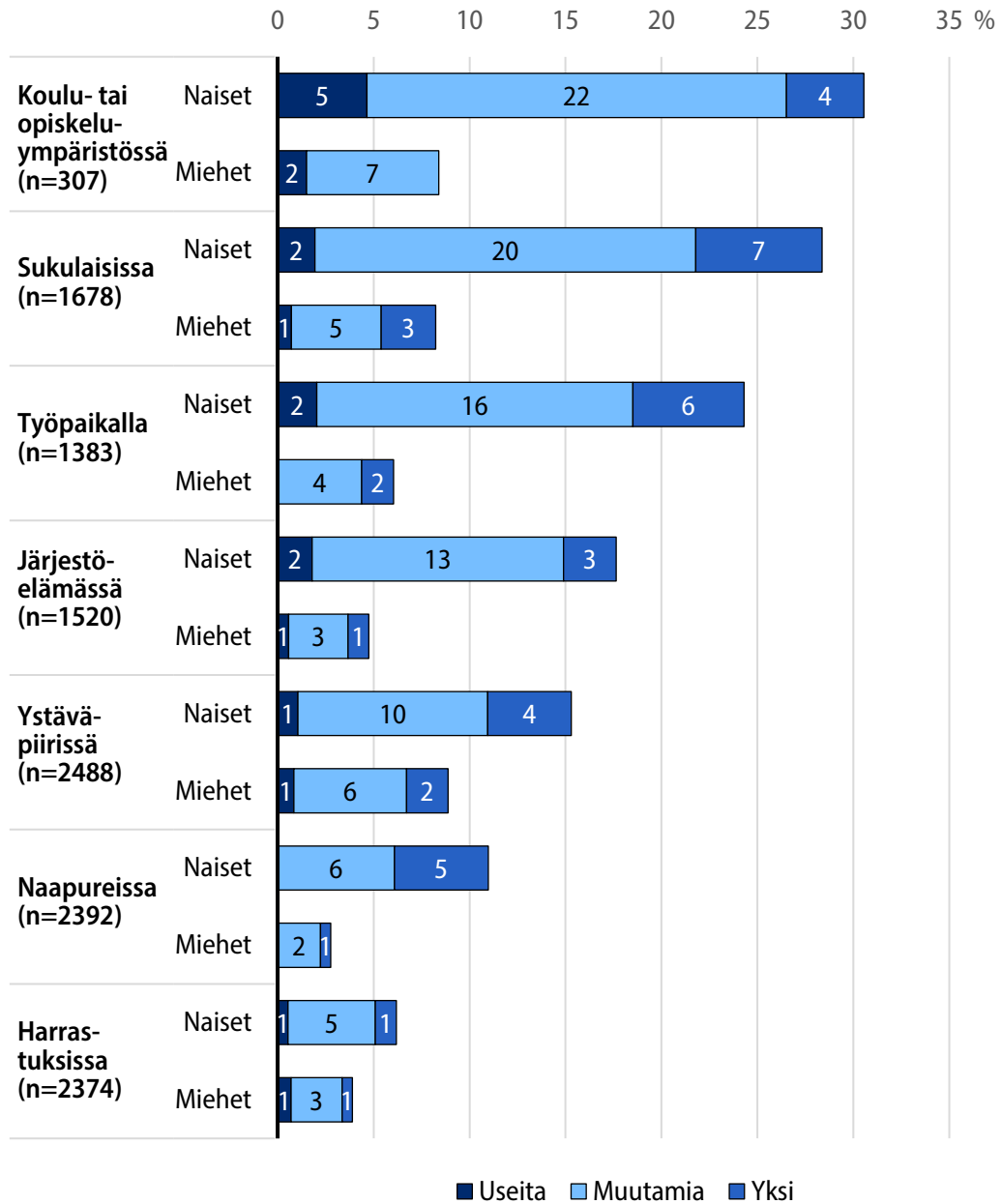

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Naisilla oli eniten kokemuksia heitä sukupuolen vuoksi vähättelevästi tai yliolkaisesti suhtautuneista henkilöistä koulu- tai opiskeluympäristössä. Naisista 31 prosenttia kertoi kohdanneensa tällaisia henkilöitä näissä ympäristöissä, ja näin kokeneiden naisten osuus oli selvästi suurempi kuin vuonna 2017 (18 %). Naisista 28 prosenttia kertoi kohdanneensa vähättelyä tai yliolkaista suhtautumista sukulaisten taholta ja 24 prosenttia työpaikallaan. Miehillä vähättelyn tai yliolkaisten suhtautumisen kokemuksia oli harvemmin kuin naisilla. Yleisimmin miehet olivat kohdanneet näin heihin sukupuolen vuoksi suhtautuvia henkilöitä ystäväpiirissä (9 % miehistä).

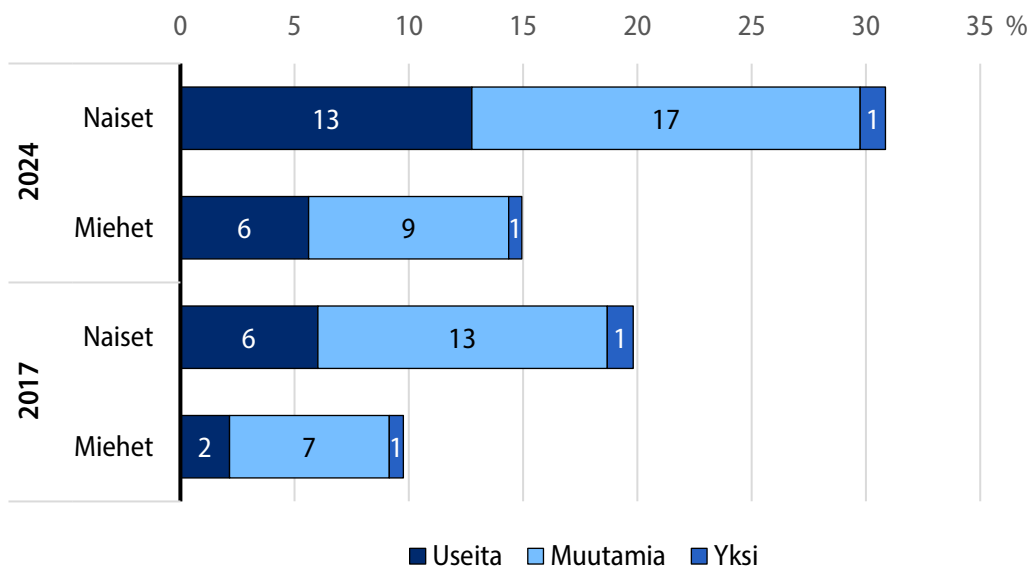
Kuvio 25. Sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi suhtautuvien henkilöiden määrä eri elämämpiireissä, % naisista ja miehistä 2024. N=2 160.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Etenkin naisilla suuri osa vähättelyn tai yliolkaisen kohtelun kokemuksista oli tapahtunut sosiaalisen median verkostoissa tai muualla verkossa. Naisista 31 prosenttia raportoi vähättelyn kokemuksista verkossa. Miehillä vastaava osuus oli 15 prosenttia. Sekä naisilla että miehillä verkossa kohdatun vähättelyn kokemukset olivat kasvaneet selvästi vuodesta 2017. Naisista 13 prosenttia kertoi kohdanneensa verkossa useita vähätteleviä henkilöitä, selvästi enemmän kuin vuonna 2017 (6 %). Toisaalta vuoden 2024 tiedonkeruun siirtyminen osin verkkoon on voinut myös lisätä verkossa aktiivisesti toimivien osuutta vastaajissa.

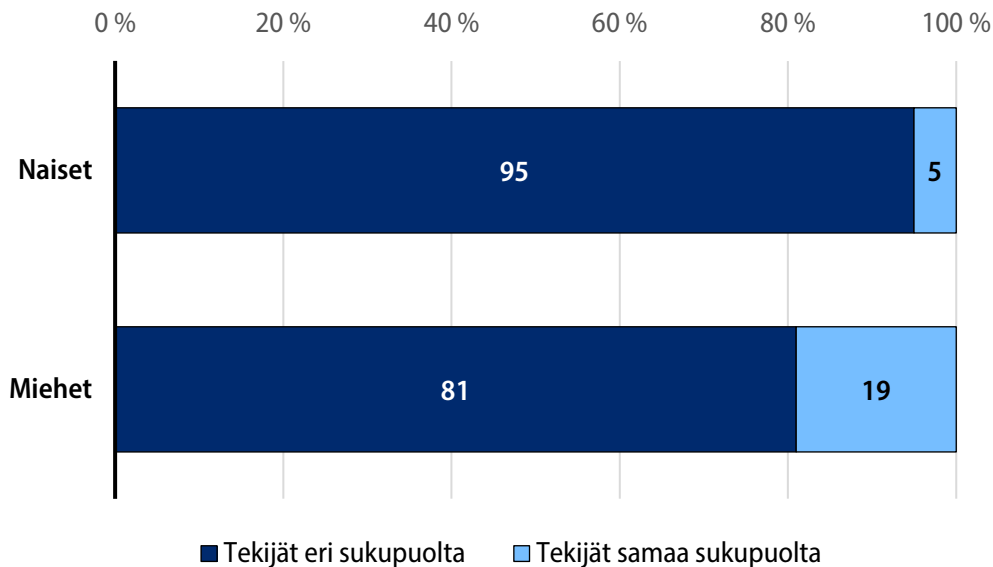
Kuvio 26. Sukupuolen vuoksi yliolkaisesti tai vähättelevästi suhtautuvien henkilöiden määrä sosiaalisen median verkostoissa tai muualla verkossa, % naisista ja miehistä 2017 ja 2024. N=2 160 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Suurin osa sukupuolensa perusteella vähätellyistä tai yliolkaisesti kohdelluiksi tulleista kertoo tekijän tai tekijöiden olleen eri sukupuolta kuin he itse. Kuitenkin miehistä noin joka viides (19 %) kertoo, että heitä sukupuolen perusteella vähätellyt henkilö oli toinen mies. Naisilla vastaava on hyvin harvinaista: sukupuolen perusteella toisen naisen vähättelemäksi kertoo joutuneensa viisi prosenttia naisista.

Kuvio 27. Sukupuolen perusteella koetun vähättelyn ja yliolkaisen suhtautumisen tekijät sukupuolen mukaan, % sukupuolensa vuoksi yliolkaista käytöstä tai vähättelyä kokeneista 2024. N=971. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Vähättelyn tai yliolkaisen suhtautumisen kokemuksia tulkittaessa on hyvä huomioida, että eri kokemukset voivat olla hyvin monimuotoisia. Sukupuoleen perustuvaa vähättelevää kohtelua voi joutua kohtamaan useissa eri elämäntilanteissa ja tilanteissa ja ne voivat saada monenlaisia muotoja esimerkiksi sukupuolesta ja iästäkin johtuen. Vähättelyn tai yliolkaisen kohtelun kokemukset eivät näin ollen ole yhteismitallisia, ja toisaalta ne edellyttävät vastaajilta kokemusten tunnistamista kysymysmuotoilujen mukaisesti.

3 Sukupuolten tasa-arvo oppilaitoksissa

Marjut Pietiläinen, Sara Koivuranta & Henna Attila

- Opiskelijat ja koululaiset arvioivat sukupuolten tasa-arvon toteutuvan oppilaitoksissa ja yhteiskunnassa verraten hyvin. Etenkin naisten arviot ovat kuitenkin heikentyneet vuodesta 2017.
- Opiskelijoista noin viidennes arvioi, että opetusmateriaaleissa esiintyy yhä sukupuolistereotyyppisiä oletuksia eli kaavamaisia käsityksiä siitä millaisia naisten ja miesten pitäisi olla, vaikkakin selvästi vähemmän kuin vuonna 2017. Naisten mukaan niitä esiintyy enemmän kuin miesten mielestä.
- Naisista 28 prosenttia ja miehistä 38 prosenttia kertoi, ettei heidän oppilaitoksensa opetuksessa tai oppimateriaaleissa juuri käsitellä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä ja sateenkaariperheitä. Osuudet ovat pienentyneet vuodesta 2017.
- Opiskelijat kokivat saavansa sukupuolelle ei-tyypillisen alan valintaan eniten tukea kavereilta. Toiseksi eniten kannustusta saatiin vanhemmilta ja tämän jälkeen koulun henkilöstöltä. Naiset näyttävät saavan tukea sukupuolelle ei-tyypillisen alan valintaan miehiä enemmän niin kavereilta, vanhemmilta kuin oppilaitoksen edustajiltakin.
- Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvää häirintää ja kiusaamista esiintyy oppilaitoksissa edelleen. Seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää tai nimittelyä oli havainnut lähes joka kolmas opiskelijanainen ja joka kymmenes mies.

Tässä luvussa tarkastellaan päätoimisten opiskelijoiden ja koululaisten kokemuksia ja käsityksiä tasa-arvosta oppilaitoksissaan. Osa kysymyksistä uusittiin tasa-arvo-barometrin edellisellä tiedonkeruukierroksella, minkä takia tuloksia näiden

kysymysten osalta voidaan vertailla ainoastaan vuoteen 2017. Koska päätoimisesti opiskelevien vastaajamäärä on melko pieni, on tuloksissa enemmän satunnaisvaihtelua kuin barometrin muiden osioiden tuloksissa³.

Päätoimisia opiskelijoita ja koululaisia oli vastaajissa yhteensä 328. Vastaajista noin joka kymmenes (9 %) opiskeli peruskoulussa, neljännes (25 %) lukiossa, hieman useampi kuin joka kymmenes (14 %) ammattikoulussa tai -opistossa ja noin puolet (51 %) korkea-asteella. On huomattava, että perusasteella vastauksia oli lukumääräisesti huomattavasti vähemmän kuin muilla opintoasteilla – peruskoulu- laisten määrä jäi vain muutama kymmeneen, joten tarkastelujen tekemiseksi vastaajaluokkia on yhdistelty. Vastaajissa oli naisia ja miehiä melko tasaisesti kaikilla opintoasteilla, mutta miesten vastauksia oli ylipäänsä hieman vähemmän.

3.1 Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen oppilaitoksissa

Kaikissa tasa-arvobarometreissa on opiskelijoilta ja koululaisilta kysytty sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta heidän oppilaitoksessaan. Edellisten vuosien tapaan opiskelijoiden näkemykset olivat verraten myönteisiä myös vuonna 2024. Naisten näkemykset olivat kuitenkin hieman negatiivisempia kuin vuonna 2017. Nyt 86 prosenttia naisista arvioi sukupuolten tasa-arvon toteutuvan oppilaitoksessa erittäin tai melko hyvin, kun vuonna 2017 vastaava osuus oli 93 prosenttia.

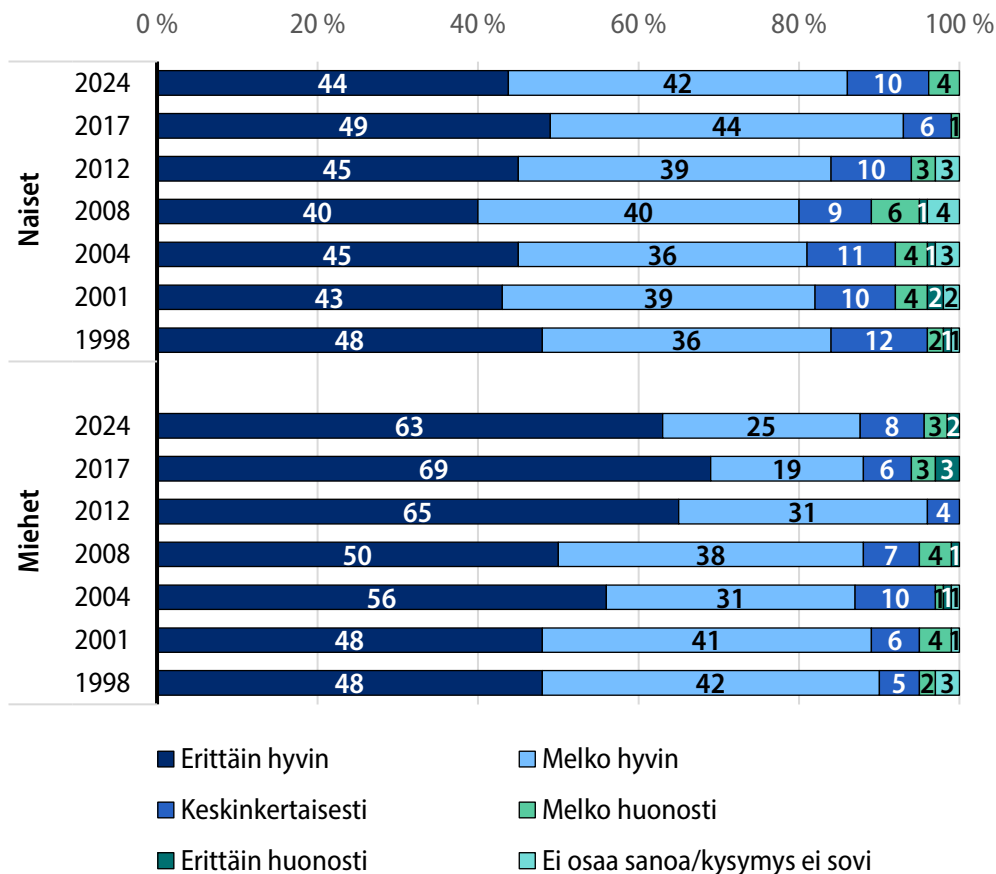
Negatiivinen muutos näyttää paikantuvan erittäin hyvin -näkemysten osuuden pienenemiseen. Miehillä erittäin tai melko hyvin -vastausten osuus oli sama (88 %) kuin vuonna 2017, vaikka myös miehet arvioivat tasa-arvon toteutuneen aiempaa harvemmin erittäin hyvin ja vastaavasti hieman useammin melko hyvin. Miehet kuitenkin kokivat tasa-arvon toteutuvan oppilaitoksessaan erittäin hyvin selvästi naisia useammin.

Vuoteen 2017 verrattuna hieman aiempaa harvempi nainen arvioi tasa-arvon toteutuvan oppilaitoksessaan melko tai erittäin hyvin ja hieman useampi nainen koki tasa-arvon toteutuvan keskinkertaisesti tai melko huonosti. Miehillä erittäin hyvin -vaihtoehdon valinneiden osuus on pienentynyt vuodesta 2017, mutta melko hyvin -vaihtoehdon valinneiden osuus puolestaan kasvanut. Tiedonkeruutavalla (joko puhelinhaastattelu tai verkkotiedonkeruu) oli kohtalainen vaikutus vastauksiin, josta on kerrottu tarkemmin liitteessä 2.

3 Ks. tarkemmin liite 1.

Vastausten perusteella näyttäisikin siltä, etteivät opiskelijat ole aivan yhtä positiivisia kuin vuonna 2017, jolloin tasa-arvon nähtiin kehittyneen myönteisesti. Vuonna 2024 tilanne on hieman heikentynyt ja palannut jotakuinkin vuoden 2012 tasolle. Huomattakoon, että miesten näkemykset tasa-arvon toteutumisesta oppilaitoksessa olivat varsin positiivisia vuonna 2012, jolloin peräti 96 % miehistä arvioi tasa-arvon toteutuneen erittäin tai melko hyvin.

Kuvio 28. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen oppilaitoksessa, % päätoimisista opiskelijoista ja koululaisista 1998–2024. N=322 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Opiskelijoiden arvioissa sukupuolten asemasta Suomessa on jonkin verran eroa iän mukaan. Älttäen nuorimmat 15–19-vuotiaat opiskelijat arvioivat naisten ja miesten aseman yhteiskunnassa tasa-arvoisemmaksi kuin tätä vanhemmat opiskelijat.

15–19-vuotiaista 38 prosenttia arvioi naisten ja miesten olevan tasa-arvoisia, kun taas 20–24-vuotiaista näin arvioi 24 prosenttia ja vähintään 25-vuotiaista 30 prosenttia. Vastaavasti vähintään 25-vuotiaat arvioivat miesten aseman yhteiskunnassa keskimäärin selvästi naisten asemaa paremmaksi kuin heitä nuoremmat.

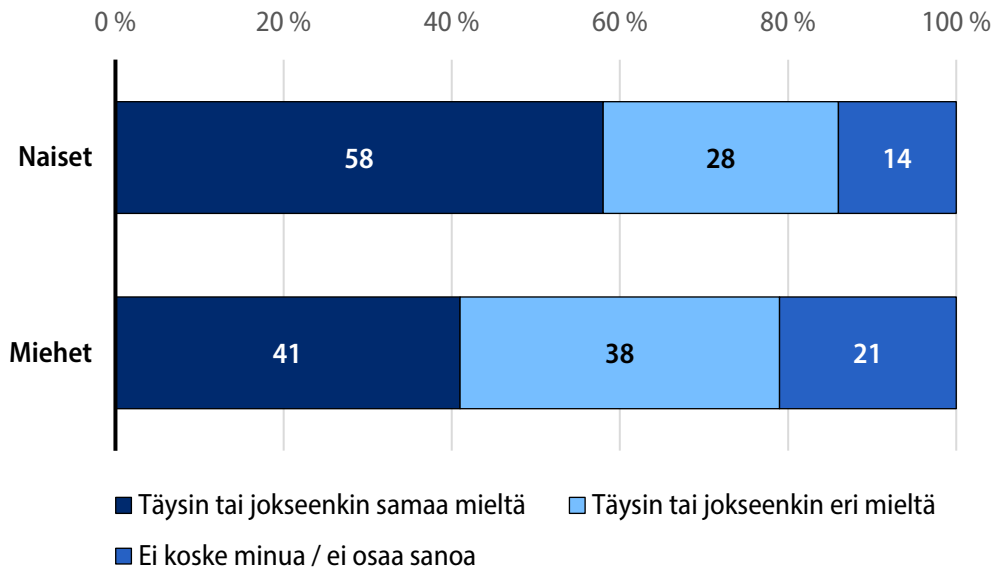
3.2 Sukupuolten tasa-arvo opetuksessa ja oppilaitosten käytännöissä

3.2.1 Opetussisällöt

Osa opiskelijoista arvioi sukupuolistereotyyppisten oletusten olevan läsnä oppilaitoksensa opetuksessa: 25 prosenttia nais- ja 15 prosenttia miesopiskelijoista oli sitä mieltä, että oppilaitoksen oppimateriaaleissa esiintyy oletuksia siitä, että naisten tai tyttöjen ja miesten tai poikien tulee olla tietynlaisia. Sekä naiset että miehet olivat havainneet oppimateriaaleissa vähemmän stereotyyppioita kuin vuonna 2017, jolloin havaintoja oli tehnyt 36 prosenttia naisista ja 25 prosenttia miehistä.

Naisista 28 prosenttia ja miehistä 38 prosenttia kertoi, ettei heidän nykyisen oppilaitoksensa opetuksessa tai oppimateriaaleissa juuri käsitellä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä ja sateenkaariperheitä. Osuudet ovat pienentyneet vuodesta 2017, jolloin osuudet olivat naisilla 31 ja miehillä 50 prosenttia. Tämä voi kertoa siitä, että oppimateriaaleissa huomioidaan aiempaa paremmin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ja sateenkaariperheet, mutta mahdollisesti myös siitä, että vastaajat kiinnittävät aiheeseen aiempaa enemmän huomiota. Vaikka sukupuolten välillä näyttää jossain määrin tapahtuneen tasoittumista näkemyksissä, miehet edelleen kohtaavat opinnoissaan naisia harvemmin esimerkkejä sukupuolten ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta. Osin tätä selittänee segregatio eli sukupuolen mukaan eriytyneet opintoalat ja niiden sisällöt.

Kuvio 29. Väittämä: Oppilaitoksen opetuksessa tai oppimateriaaleissa käsitellään sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä ja sateenkaariperheitä, % päätoimisista opiskelijoista ja koululaisista 2024. Naiset n=184, miehet n=138. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

3.2.2 Opiskelijoiden kohtelu

Enemmistö opiskelijoista arvioi, ettei sukupuoli vaikuta heidän opettajiltaan saamaansa kohteluun. Kuitenkin naisista 17 ja miehistä 16 prosenttia koki sukupuolen vaikuttavan tapaan, jolla opettajat kohtelevat heitä. Vuonna 2017 vastaavat osuudet olivat naisilla 13 ja miehillä 20 prosenttia, joten naisista nyt hieman useampi ja miehistä hieman harvempi arvioi sukupuolen vaikuttavan siihen, miten opettajat heitä kohtelevat.

Opiskelijat arvioivat jossain määrin sukupuolensa vaikuttavan myös opintosuoritustensa arviointiin. Miehet kokivat useammin, että naisia suositaan arvioinneissa kuin mitä naiset kokivat, että miehiä suositaan. Miehistä 15 prosenttia ja naisista 5 prosenttia oli sitä mieltä, että tytöt tai naiset saavat parempia arvosanoja sukupuolensa vuoksi. Naisista seitsemän prosenttia ja miehistä kaksi prosenttia arveli poikien tai miesten saavan sukupuolensa vuoksi muita parempia arvosanoja.

3.3 Sukupuolelle ei-tyypillisen alan valintaan saatu tuki

Suomessa on tyypillistä, että naiset ja miehet suuntautuvat eri aloille (ks. info-laatikko), mikä näkyy myös tasa-arvobarometrin päätoimisten opiskelijoiden vastauksissa. Aiempaan tapaan opiskelijoilta kysyttiin, onko suurin osa heidän opintoalansa opiskelijoista naisia tai miehiä, vai onko niin, ettei kumpikaan sukupuoli ole selvänä enemmistönä. Miehistä vajaa puolet (47 %) ja naisista kolmannes (35 %) kertoi opiskelevansa alalla, jossa kumpikaan sukupuoli ei ole enemmistönä.

Kun opiskelualan sukupuolijakaumaa tarkastellaan oppilaitostyyppin mukaan, puolet (51 %) perus- ja toisen asteen opiskelijoista kertoi opiskelevansa tasa-alalla, kolmasosa (32 %) naisenemmistöisellä alalla ja vajaa viidennes (17 %) miesenemmistöisellä alalla. Korkeakouluopiskelijoista sen sijaan suurin osuus (45 %) ilmoitti opiskelevansa alalla, jossa selvä enemmistö opiskelijoista on naisia.

Koulutus- ja ammattialojen eriytyminen sukupuolen mukaan

Suomessa naisten ja miesten koulutusalat ovat eriytyneet vahvasti sukupuolen mukaan. Esimerkiksi vuonna 2023 väestön 25–29-vuotiaista terveys- tai hyvinvointialan tutkinnon suorittaneista 84 prosenttia oli naisia. Saman ikäluokan miehet taas ovat suorittaneet enemmistön tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen (84 %) sekä tekniikan (83 %) alan tutkinnoista⁴. Suomessa terveys- ja hyvinvointialojen sekä tekniikan alojen opinnot ovatkin eriytyneet sukupuolen mukaan vahvemmin kuin OECD- ja EU22-maissa keskimäärin.⁵

Opintoalojen voimakas sukupuolenmukainen eriytyminen heijastuu myös ammattien ja alojen eriytymiseen työelämässä. Vaakasuuralla eriytymisellä (horisontaalinen segregatio) tarkoitetaan naisten ja miesten sijoittumista eri koulutus- ja ammattialoille ja sektoreille. Pystysuuralla eriytymisellä (vertikaalinen segregatio) tarkoitetaan puolestaan naisten ja miesten erilaista sijoittumista vaatavuudeltaan eritasoisiiin tehtäviin.

4 Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutus rakenne

5 OECD (2024) Education at a Glance 2024. OECD Indicators. Paris, OECD Publishing

Tasa-arvobarometrissa selvitettiin nyt toista kertaa koululaisten ja opiskelijoiden vanhemmilta, koulun henkilökunnalta ja kavereilta saamaa kannustusta tutustua aloihin ja ammatteihin, joilla työskentelee vähemmän oman sukupuolen edustajia. Vuonna 2017 suurin osa opiskelijoista koki saaneensa enemmän tukea kavereiltaan kuin vanhemmiltaan tai oppilaitoksen henkilökunnalta ja opiskelijanaiset kertoivat saaneensa selvästi enemmän kannustusta vanhemmiltaan kuin opiskelijamiehet.

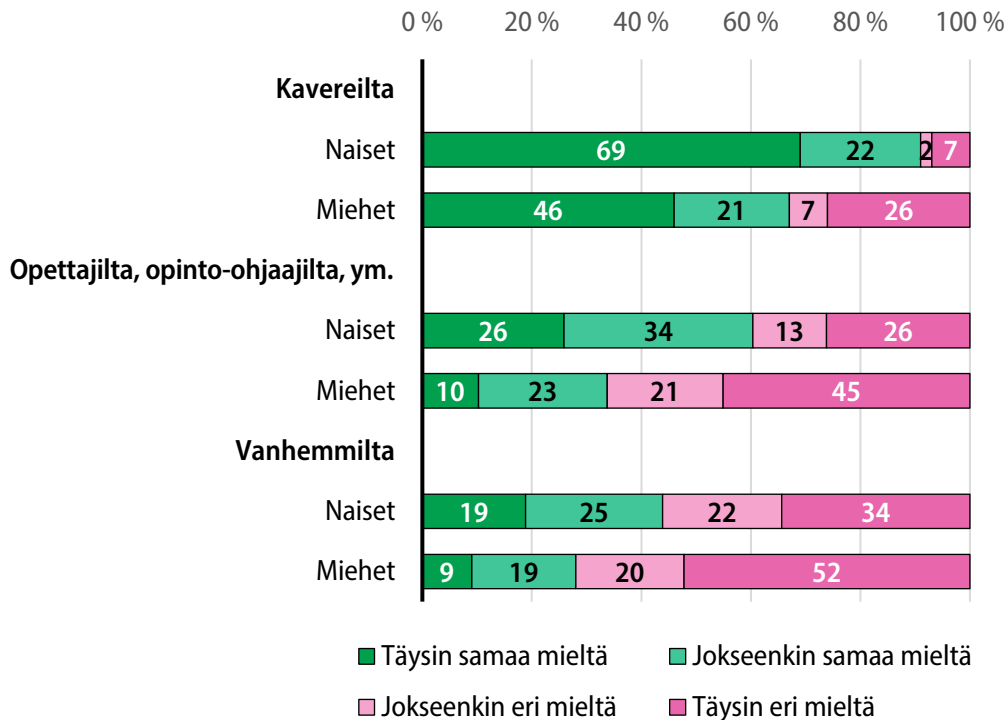
Myös vuonna 2024 opiskelijat olivat saaneet selkeästi useammin tukea kavereiltaan kuin vanhemmiltaan tai oppilaitoksen henkilökunnalta, kuten opettajilta ja opinto-ohjaajilta. Opiskelijanaiset kertoivat -miehiä useammin saaneensa kannustusta niin kavereiltaan, vanhemmiltaan kuin oppilaitosten edustajiltakin tutustua sukupuolelle ei-typilliselle alalle tai ammattiin. Naisista 91 prosenttia kertoi saaneensa kannustusta kavereiltaan, miehistä selvästi harvempi, 67 prosenttia. Oppilaitoksen edustajalta kannustusta kertoi saaneensa 60 prosenttia naisista ja 33 prosenttia miehistä. Vanhemmiltaan kannustusta alavalintaan kertoi saaneensa 44 prosenttia opiskelijanaisista ja 28 prosenttia opiskelijamiehistä.

Tulosten perusteella vaikuttaa siis siltä, että naisia kannustetaan ainakin jossain määrin hakeutumaan miehille tyypillisille ammattialoille. Sen sijaan miehet eivät saa juurikaan kannustusta hakeutua naisemmistöisille aloille. Siihen miksi näin tapahtuu, voi etsiä syitä esimerkiksi nais- ja miesemmistöisten alojen palkkauksesta ja arvostuksesta. Esimerkiksi vuonna 2024 työllisten naisten yleisin ammattiryhmä oli hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät ja miesten luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat⁶.

Erityisesti oppilaitoksen henkilökunnan tarjoaman tuen osalta on vastausten tulkinnassa hyvä huomioida opintoalan ja opintojen vaiheen vaikutus henkilökunnan rooliin ja toimenkuvaan. Esimerkiksi ammattikoulussa ja korkeakoulussa ala on yleensä jo valittu.

6 Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Kuvio 30. Väittäjä: On saanut kannustusta tutustua aloihin ja ammatteihin, joissa työskentelee vähemmän omaa sukupuolta olevia, % päätoimisista opiskelijoista ja koululaisista 2024. Naiset n=187, miehet n=138. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Keskeisimpiä oppilaitoksia ammatteihin ja aloihin tutustumisen kannalta ovat peruskoulu ja lukio, joista tyypillisesti suunnataan jatko-opintoihin, minkä takia on kiinnostavaa tarkastella saatua kannustusta oppilaitostyyppin mukaan. Koska oppilaitostyyppitainen tarkastelu ei ole mahdollista pienen vastaajalukumäärän takia, on tarkastelussa yhdistetty perusaste ja toinen aste yhdeksi luokaksi.

Opiskelijat kokivat kaikilla koulutusasteilla saaneensa tukea pääosin kavereilta valita oman kiinnostuksen mukainen ala tai ammatti, vaikka oma sukupuoli olisi ollut vähemmistössä alalla. Perusasteella tai toisella asteella opiskelevista kannustusta koki kavereilta saaneensa 76 prosenttia. Korkea-asteella kavereilta kannustusta saaneiden osuus oli hieman suurempi, 85 prosenttia.

Seuraavaksi eniten opiskelijat olivat saaneet kannustusta vanhemmiltaan. Perus- tai toisella asteella opiskelevista 43 prosenttia kertoi vanhempien kannustaneen heitä oman kiinnostuksen mukaisen alan ja ammatin valinnassa. Korkea-asteella opiskelevista useampi kuin joka toinen (57 %) kertoi vanhempien kannustaneen heitä alan ja ammatinvalinnassa.

Oppilaitoksen edustajalta, kuten opettajalta tai opinto-ohjaajalta saadusta tuesta kertoi 40 prosenttia perusasteella tai toisella asteella opiskelevista. Korkea-asteen opiskelijoista oppilaitoksen edustajalta tukea saaneiden osuus oli hieman pienempi kuin perus- tai toisen asteen opiskelijoilla: Hieman useampi kuin joka kolmas (36 %) korkea-asteen opiskelija koki saaneensa kannustusta oppilaitoksen edustajalta.

3.4 Oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelma

Oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelma

Oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelma on suunnitelma siitä, kuinka sukupuolten tasa-arvoa edistetään oppilaitoksen toiminnassa. Suunnitelman laatiminen perustuu tasa-arvolakiin⁷, joka kieltää oppilaitoksissa tapahtuvan syrjinnän sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella. Koulutuksen järjestäjä on velvoitettu huolehtimaan siitä, että oppilaitoksessa tehdään järjestelmällistä ja suunnitelmallista työtä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi ja että oppilaat tai opiskelijat osallistuvat työhön alusta alkaen⁸. Velvoite laatia oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen tähtäävä tasa-arvosuunnitelma koskee kaikkia lakiin perustuvaa opetusta tai koulutusta järjestäviä oppilaitoksia. Velvoite laajeni koskemaan perusopetuslakiin perustuvaa opetusta järjestäviä kouluja vuoden 2015 alusta lähtien.

7 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/1986/609>

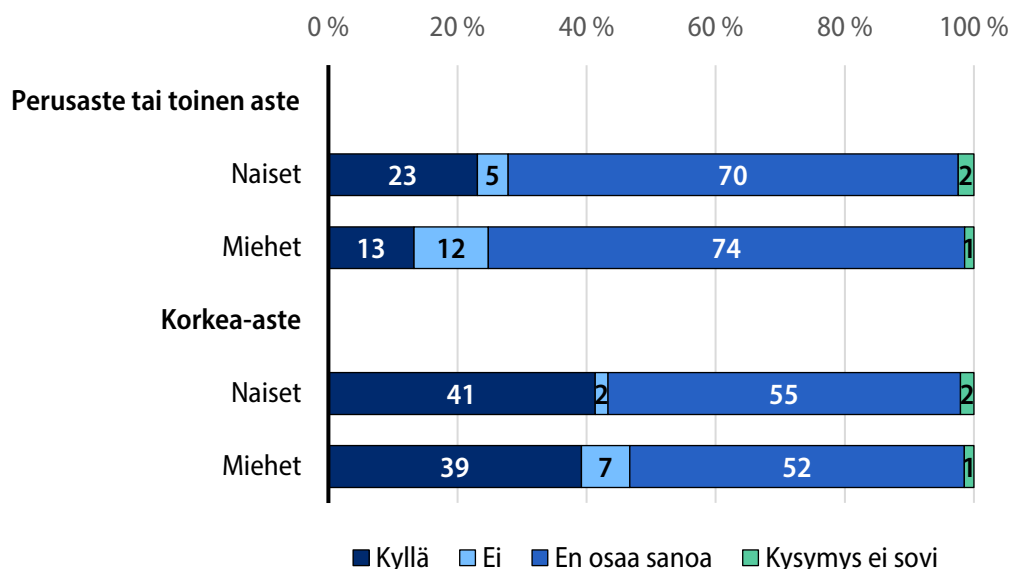
8 Ks. tasa-arvoaltuutetun sivut: <https://tasa-arvo.fi/oppilaitoksen-tasa-arvosuunnitelma>

Suurin osa opiskelijoista ei osannut kertoa onko heidän oppilaitoksessaan tehty tasa-arvosuunnitelma vai ei. Kuitenkin siitä tietävien osuus on selvästi kasvanut vuodesta 2017 kaikilla koulutusasteilla. Kaikista päätoimisista opiskelijoista ja koululaisista kolmannes tiesi oppilaitoksensa tasa-arvosuunnitelman olemassaolosta, eli selvästi useampi kuin vuonna 2017, jolloin osuus oli 14 prosenttia. Perusasteella tai toisella asteella tasa-arvosuunnitelman olemassaolosta tiesi lähes joka neljäs (23 %) nainen ja hieman useampi kuin joka kymmenes (13 %) mies. Miehillä epätietoisuutta oli jossain määrin enemmän kuin naisilla.

Tietoisuus tasa-arvosuunnitelmasta on yleisempää korkeakouluissa eikä sukupuolten välillä ole suurta eroa. Korkea-asteella opiskelevista naisista 43 prosenttia ja miehistä 39 prosenttia kertoi oppilaitoksessaan laaditun tasa-arvosuunnitelman. Erityisesti korkea-asteella tasa-arvosuunnitelman olemassaolosta tietävien osuus oli kasvanut. On jokseenkin oletettavaa, että korkea-asteella opiskelevat tietävät tasa-arvosuunnitelman olemassaolosta, sillä he todennäköisesti tietävät sen laatimisen olevan lain edellyttämää.

Tuloksia tarkasteltaessa on syytä huomioida, että eroja vuoden 2017 tasa-arvo-barometrin tuloksiin selittää osaltaan tiedonkeruutavan muutos sekä jonkin verran tarkempi data ja koulutusasteiden kaksiluokkainen jako. Pienen vastaajamäärän takia perusaste ja toinen aste on tarkastelussa yhdistetty tulosten tarkkuuden parantamiseksi.

Kuvio 31. Onko oppilaitoksessa vastaajan mukaan laadittu tasa-arvosuunnitelma, % päätoimisista opiskelijoista ja koululaisista 2024. N=322. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Vaikka positiivista kehitystä on tapahtunut oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelman tuntemisessa, tuntevat koululaiset ja opiskelijat edelleen oppilaitostensa tasa-arvosuunnitelmia melko vähän. Paras tilanne on korkea-asteella, mutta sielläkin tasa-arvosuunnitelman tunnettuudessa olisi edelleen parantamisen varaa. Tasa-arvosuunnitelman vähäinen tuntemus voi olla merkki siitä, ettei oppilaitoksissa ole lainsäädännöstä huolimatta tehty suunnitelmaa, opiskelijoita ei ole otettu mukaan sen tekemiseen tai tehdystä suunnitelmasta ei ole viestitty opiskelijoille riittävän hyvin. Toisaalta se voi kertoa myös siitä, ettei mahdollisten tasa-arvotoimien yhteyttä tasa-arvosuunnitelmaan ymmärretä.

3.5 Sukupuoleen tai seksuaalisuuteen liittyvä kiusaaminen ja häirintä

Tasa-arvobarometrissa kysyttiin nyt toista kertaa väkivallan pelosta myös opiskelu-ympäristössä. Ensimmäisen kerran aiheesta kysyttiin vuoden 2017 tasa-arvobarometrissa. Opiskelu-ympäristössä sekä naisista tai tytöistä että miehistä tai pojista vain harvat pelkäsivät joutuvansa väkivallan kohteeksi (ks. luku 2)⁹. Häirintää ja vihapuhetta käsittelevässä luvussa 2 tuli esiin, että naisista kuitenkin lähes kolmannes ja miehistä joka kymmenes kertoi kokeneensa sukupuoleen liittyvää vähättelyä koulu- tai opiskelu-ympäristössä. Opiskelijoista suurin osa kuuluu alle 35-vuotiaiden ikäryhmään, joka kohtaa häirintää ja ahdistelua muita ikäryhmiä useammin. Seuraavassa tarkastellaan opiskelijoiden käsityksiä sukupuoleen tai seksuaalisuuteen liittyvästä kiusaamisesta ja häirinnästä.

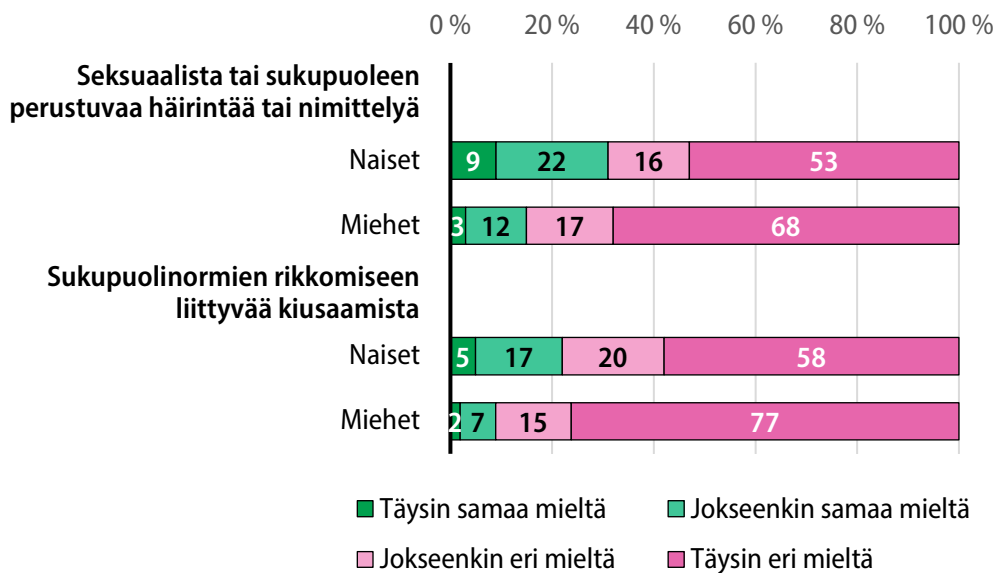
Hieman useampi kuin joka viides opiskelijanainen (22 %) ja noin joka kymmenes opiskelijamies (9 %) oli havainnut oppilaitoksessaan kiusaamista perustuen sukupuoleen perinteisesti liitettyjen odotusten rikkomiseen. Vuodesta 2017 näyttävät naisten havainnot kiusaamisesta lisääntyneen selvästi ja miesten havainnot hieman vähentyneen. Vuonna 2017 naisista 88 prosenttia ja 90 prosenttia miehistä ei ollut havainnut kiusaamista, mutta vuonna 2024 havaintoja kiusaamisesta ei ollut naisista 78 prosentilla ja miehistä 92 prosentilla.

Seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää tai nimittelyä oli havainnut joka kolmas opiskelijanainen ja opiskelijamiehistä 15 prosenttia. Miehet olivat useammin sitä mieltä, etteivät ole havainneet kiusaamista eivätkä häirintää tai nimittelyä. Havainnot ovat lisääntyneet vuodesta 2017, jolloin häirintää tai nimittelyä oli

9 Ks. edeltävä Seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen liittyvä vihapuhe -luku.

havainnut 14 prosenttia kaikista opiskelijoista. Eniten seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää tai nimittelyä havaittiin niissä perusasteen, toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitoksissa, joissa mikään sukupuoli ei ole selvänä enemmistönä. Opiskelijoiden arvioihin voi vaikuttaa se, mitä pidetään hyväksyttävänä käytöksenä ja mitä kiusaamisena.

Kuvio 32. Väittämä: On havainnut oppilaitoksessa kiusaamista perustuen sukupuolinormien rikkomiseen tai seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää ja nimittelyä, % päätoimisista opiskelijoista ja koululaisista 2024. Naiset n=174–178, miehet n=127–130. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

*Kiusaamista, joka perustuu sukupuoleen perinteisesti liitettyjen odotusten rikkomiseen.

Sekä nais- että miesopiskelijoista kuusi prosenttia on sitä mieltä, että heidän oppilaitoksessaan kaikki eivät saa olla omia itsejään sukupuolesta riippumatta. Osuus on samankaltainen kuin seitsemän vuotta sitten. Naisilla osuus on pysynyt samana vuodesta 2017, mutta miehillä hieman kasvanut. Opiskelijoiden mukaan kaikki eivät saa oppilaitoksessaan myöskään ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla. Näin ajatteli miltei joka kymmenes (8 %) opiskelija: naisista kahdeksan ja miehistä seitsemän prosenttia. Naisilla osuus on kasvanut vuodesta 2017, jolloin se oli neljä prosenttia. Miehillä osuus on kasvanut prosenttiyksiköllä.

Sukupuoleen tai seksuaalisuuteen liittyvät kiusaamis- ja häirintähavainnot oppilaitoksissa ovat lisääntyneet tytöillä ja naisilla. Miehillä kiusaamishavainnot ovat puolestaan vähentyneet ja häirintähavainnot pysyneet lähes samana. Vaikka suurin osa opiskelijoista kokeekin voivansa vapaasti ilmentää sukupuoltaan, kokee osa kuitenkin tämän yhä edelleen vaikeaksi.

4 Sukupuolten tasa-arvo työpaikoilla

Marjut Pietiläinen, Sara Koivuranta & Henna Attila

- Sukupuolten tasa-arvon arvioitiin toteutuvan työpaikoilla melko hyvin. Vuoteen 2017 verrattuna naisten arviot tasa-arvon toteutumisesta ovat muuttuneet jonkin verran kielteisemmiksi, miesten positiivisemmiksi.
- Parhaiten sukupuolten tasa-arvo toteutui päätoimisten palkansaajien mielestä sellaisilla työpaikoilla, joissa mikään sukupuoli ei ole selvänä enemmistönä.
- Naiset olivat kokeneet sukupuolestaan enemmän haittaa työssään kuin miehet kaikissa kysytyissä tilanteissa. Naisilla haittakokemuksia oli eniten arvostuksen saamisessa, palkkauksessa ja uralla etenemisessä, miehillä työn ja perheen yhteensovittamisessa.
- Noin puolet palkansaajamiehistä ja hieman yli kolmannes palkansaajanaيسista oli ehdottanut palkankorotusta itselleen. Miehet ovat kaikkina tutkimuskertoina ehdottaneet itselleen palkankorotusta useammin kuin naiset.
- Palkansaajista 45 prosenttia kertoi saaneensa kannustusta hakeutua vaativampiin tehtäviin. Osuudessa ei ole juuri muutosta seitsemän vuoden takaiseen. Sen sijaan ero naisten ja miesten saamassa kannustuksessa on kaventunut olennaisesti, eikä sitä enää ole.
- Seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää tai nimittelyä oli työssään havainnut 19 prosenttia päätoimisista palkansaajista, naiset (23 %) useammin kuin miehet (14 %). Eniten havaintoja häirinnästä oli alle 35-vuotiailla palkansaajilla.
- Vuonna 2024 palkansaajista 41 prosenttia kertoi, että työpaikalla on laadittu tasa-arvosuunnitelma. Vuoteen 2017 verrattuna nyt selvästi useampi kertoi tasa-arvosuunnitelman olemassaolosta työpaikalla, mutta suuri osa ei edelleenkään osaa sanoa, onko suunnitelmaa tehty vai ei.

Tässä luvussa tarkastellaan aiempien tasa-arvobarometrien tapaan päätoimisten palkansaajien (n=1 291) kokemuksia sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta heidän työpaikallaan ja onko heillä haittakokemuksia sukupuolestaan¹⁰. Päätoimisten palkansaajien tarkastelu mahdollistaa vertailun aiempiin tasa-arvobarometreihin siltä osin kuin kysymykset ja kysymysmuotoilut ovat pysyneet samoina.

Luvussa käsitellään myös yrittäjien ja ammatinharjoittajien näkemyksiä tasa-arvosta heidän työympäristössään. Tuloksia verrataan aikaisempien vuosien vastaaviin tietoihin. Lisäksi tarkastellaan alle 65-vuotiaiden työelämän ulkopuolella olevien¹¹ työn hakemiseen ja työsuhteen päättymiseen liittyviä sukupuoleen perustuvia haittakokemuksia sukupuolen mukaan, joita kysyttiin ensimmäistä kertaa vuoden 2017 tasa-arvobarometrissa. Vuonna 2017 uusia työelämään liittyviä teemoja olivat myös työpaikalla tapahtuva seksuaalinen tai sukupuoleen liittyvä häirintä tai nimittely, sukupuolen moninaisuus sekä tietämys työpaikalla laaditusta tasa-arvosuunnitelmasta. Tässä tasa-arvobarometrissa näitä teemoja tarkastellaan nyt toista kertaa ja tuloksia on mahdollista verrata seitsemän vuoden takaiseen tilanteeseen.

4.1 Näkemykset sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta työssä

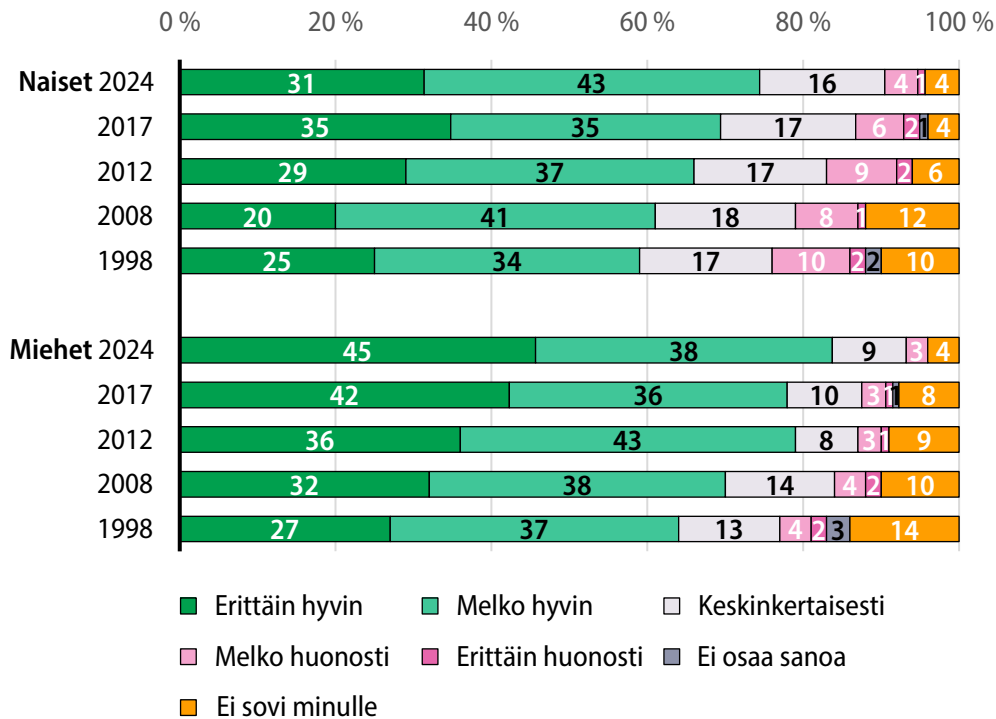
4.1.1 Palkansaajien näkemykset sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta työpaikalla

Päätoimisilta palkansaajilta (n = 1 290) kysyttiin, kuinka hyvin sukupuolten tasa-arvo toteutuu heidän työpaikallaan. Vastanneista palkansaajista suurin osa (naisista 74 % ja miehistä 83 %) oli sitä mieltä, että tasa-arvo toteutuu melko tai erittäin hyvin. Tasa-arvon toteutumisen tilannetta erittäin hyvänä pitävien osuus on vähentynyt naisilla ja lisääntynyt miehillä edellisen tasa-arvobarometrin toteutuksen jälkeisten seitsemän vuoden aikana. Miehet arvioivat tasa-arvon toteutuvan paremmin kuin naiset. Palkansaajanaisista noin viidesosa (21 %) arvioi tasa-arvon toteutuvan työpaikalla keskimukaisesti tai huonosti, palkansaajamiehistä noin joka kymmenes (13 %). Neljä prosenttia palkansaajista vastasi, ettei kysymys sovi heille.

10 Vastaajissa oli yhteensä 133 sivutoimista palkansaajaa. Pienen vastaajamäärän takia sivutoimisten palkansaajien kokemuksista ei ole raportoitu tarkemmin. Sivutoimiset palkansaajat olivat mm. opiskelijoita, kotihoidontuella lapsia hoitavia, perhevapailla olevia, eläkeläisiä, pitkäaikaissairaita tai työkyvyttömiä tai lomautettuja.

11 Alle 65-vuotiaat työttömät tai lomautetut, äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla olevat tai muut omaisia hoitavat

Kuvio 33. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen omalla työpaikalla sukupuolen mukaan, % päätoimisista palkansaajista 1998–2024. N=1 290 (v. 2024).¹²
Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Työpaikan sukupuolijakauma näyttäisi vaikuttavan siihen, miten tasa-arvon nähdään työpaikalla toteutuvan. Sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla työskentelevät arvioivat myönteisimmin tasa-arvon toteutumista työpaikallaan. Tässä ei ole muutosta edelliseen tasa-arvobarometriin. Miehet näkivät tasa-arvon toteutuvan paremmin kuin naiset riippumatta työpaikan sukupuolijakaumasta. Sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla 42 prosenttia naisista ja 58 prosenttia miehistä arvioi tasa-arvon toteutuvan erittäin hyvin. Naisemmistöisillä työpaikoilla noin kolmannes (31 %) naisista arvioi tasa-arvon toteutuvan erittäin

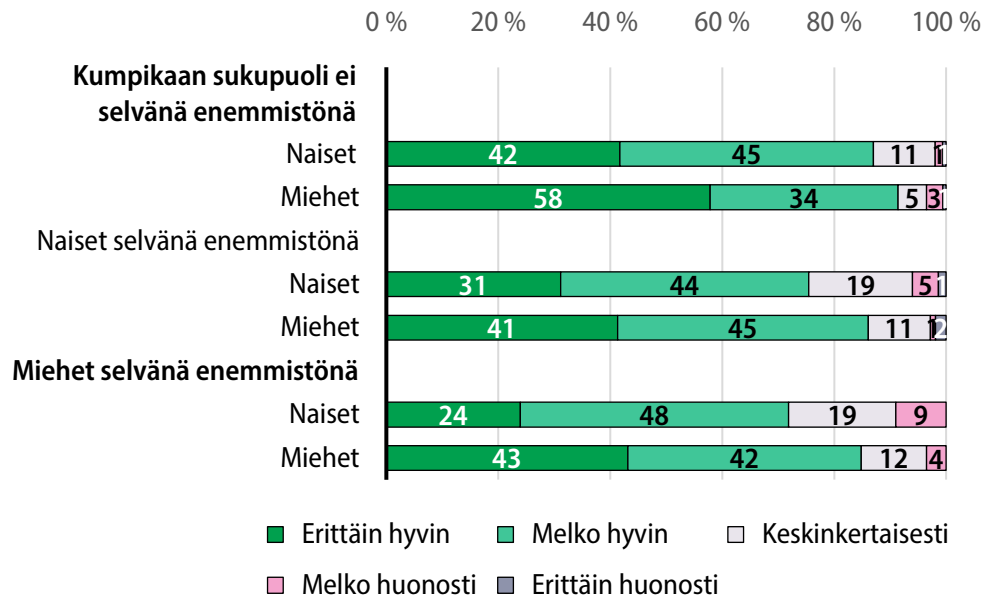
12 Kuviossa ovat mukana kaikki vastaajat, myös ne, joille kysymys ei sovi. Usein näissä tapauksissa on kyse siitä, että työpaikalla on vain joko naisia tai miehiä. Muissa tekstissä esitettävissä tuloksissa keskitytään vain niihin vastaajiin, joita kysymys koskee.

hyvin, miehistä näin ajatteli 41 prosenttia. Miesenemmistöisillä työpaikoilla naiset arvioivat tasa-arvon toteutuvan kaikkein heikoimmin: noin neljännes naisista arvioi sukupuolten tasa-arvon toteutuneen erittäin hyvin, miehistä 43 prosenttia.

Edelliseen barometriin verrattuna naisten arvioissa on tapahtunut muutosta myönteisempään miesenemmistöisillä työpaikoilla, mutta sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla ja naisenemmistöisillä työpaikoilla naisten arviot ovat muuttuneet negatiiviseen suuntaan: vuonna 2017 oli suurempi osuus niitä, joiden mielestä tasa-arvo toteutui erittäin hyvin. Miesten arviot olivat puolestaan hieman parantuneet sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla niiden osalta, jotka arvioivat tasa-arvon toteutuneen erittäin hyvin – sen sijaan melko hyvin vastausten osuus oli nyt pienempi. Miesten arviot tasa-arvon toteutumisesta olivat pysyneet jokseenkin samoina miesenemmistöisillä ja **naisenemmistöisillä** työpaikoilla.

Kuvio 34. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen omalla työpaikalla työpaikan sukupuolijakauman mukaan, % päätoimisista palkansaajista 2024. N=1 230.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Työpaikan sektorin mukaan tarkasteltuna reilu kolmannes kunnallisella sektorilla työskentelevistä päätoimisista palkansaajista koki sukupuolten tasa-arvon toteutuvan työpaikallaan erittäin hyvin. Kun huomioidaan myös ne, joiden mielestä

tasa-arvo toteutui melko hyvin, näkemyksissä voidaan havaita eroja. Miehistä 85 prosenttia arvioi, että tasa-arvo toteutuu vähintään melko hyvin, kun taas naisista näin arvioi 78 prosenttia.

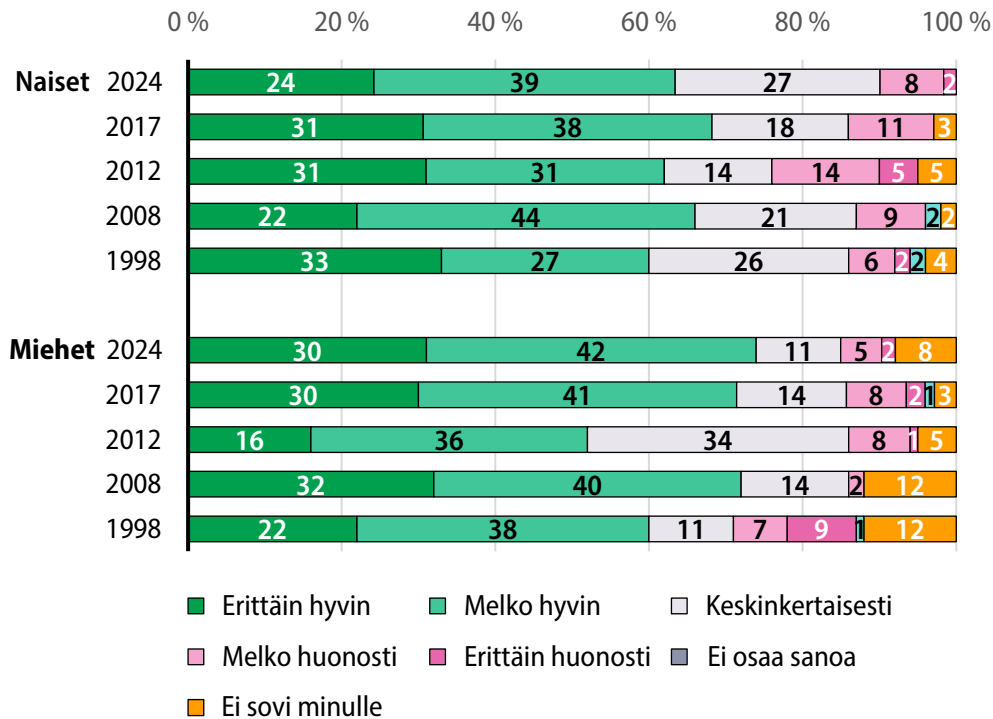
Valtiolla työskentelevistä päätoimisista palkansaajista joka kolmas koki sukupuolten tasa-arvon toteutuvan työpaikallaan erittäin hyvin: Miehistä näin arvioi 38 prosenttia ja naisista 30 prosenttia. Arvioissa on tapahtunut vuoteen 2017 verrattuna muutosta: tasa-arvon erittäin hyvin toteutuvaksi arvioivien naisten osuus on pysynyt miltei ennallaan ja miesten osuus laskenut 13 prosenttiyksiköllä.

Yksityisellä sektorilla 47 prosenttia miehistä arvioi tasa-arvon toteutuvan erittäin hyvin, naisista näin arvioi 33 prosenttia. Tasa-arvon toteutumisen erittäin hyväksi arvioivien naisten osuus on hieman pienempi kuin vuonna 2017, mutta suuresta muutoksesta ei ole kyse. Naisilla erittäin hyvin -vastausten osuus oli suurin yksityisellä sektorilla.

4.1.2 Yrittäjien näkemykset tasa-arvon toteutumisesta omalla ammattialalla tai yrittäjänä toimiessa

Myös yrittäjiltä ja ammatinharjoittajilta (n = 172) kysyttiin sukupuolten tasa-arvon toteutumista omalla ammattialalla tai yrittäjänä toimiessa. Siinä, miten yrittäjät näkivät tasa-arvon toteutuvan omalla alallaan, on sukupuolten välillä eroa. Yrittäjämiehet olivat naisiin verrattuna positiivisempia tasa-arvon toteutumisen suhteen – heistä lähes kolmannes (30 %) katsoi tasa-arvon toteutuvan erittäin hyvin ja 42 prosenttia melko hyvin. Muutosta ei ole juurikaan seitsemän vuoden takaiseen, vaan miehet näkivät tasa-arvon toteutumisen yhtä myönteisenä kuin vuonna 2017. Yrittäjänaisista noin neljännes näki tasa-arvon toteutuvan erittäin hyvin ja 39 prosenttia melko hyvin vuonna 2024. Naisilla osuudet ovat pienentyneet vuodesta 2017, jolloin lähes kolmannes naisista näki tasa-arvon toteutuvan erittäin hyvin ja 38 prosenttia melko hyvin.

Kuvio 35. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen omalla ammattialalla tai yrittäjänä toimessa, % pää- ja sivutoimisista yrittäjistä 1998, 2008, 2012, 2017 ja 2024. N=172 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

4.2 Sukupuolesta koettu haitta

4.2.1 Palkansaajien sukupuolestaan kokema haitta

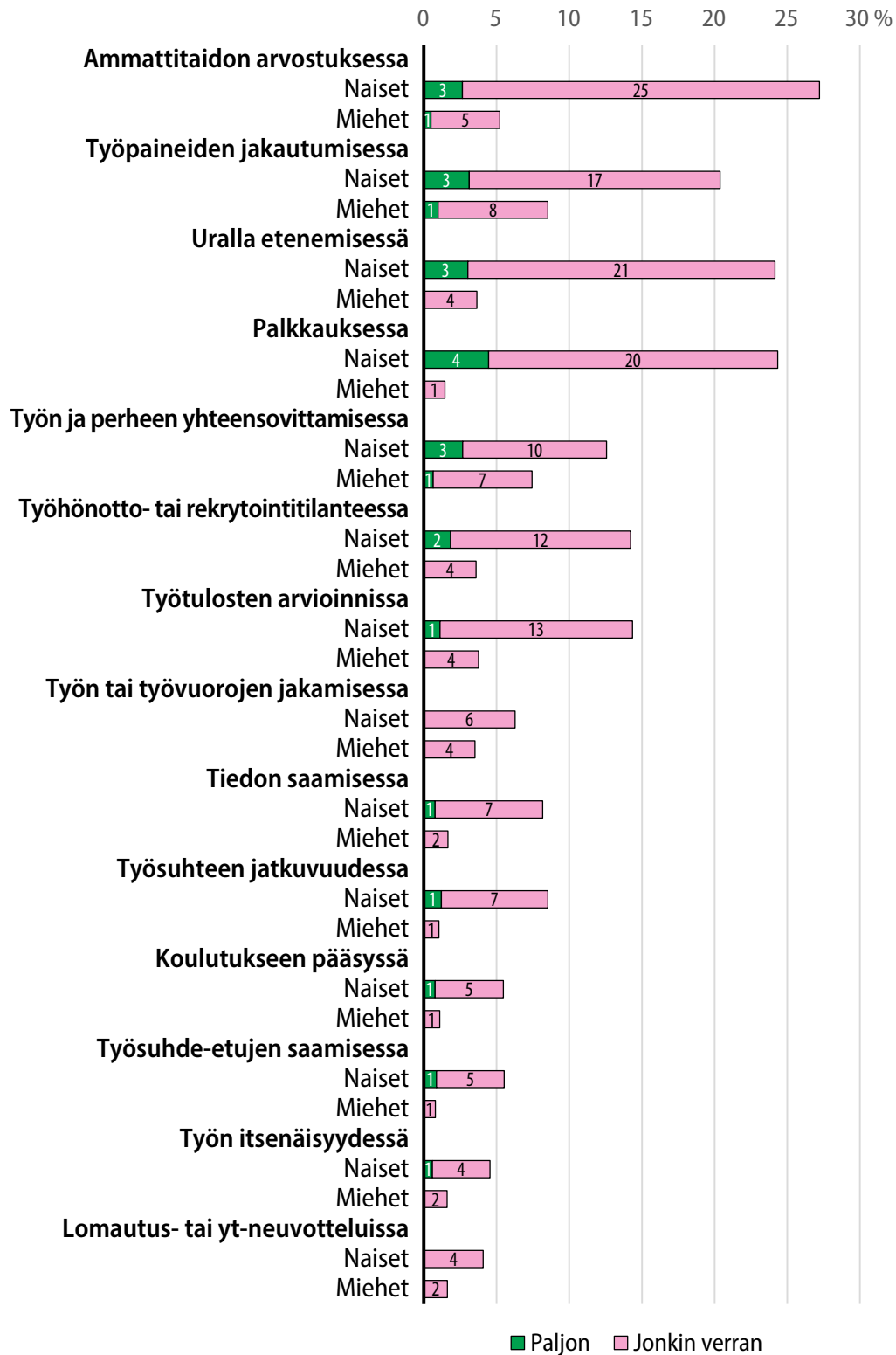
Palkansaajilta kysyttiin myös, ovatko he kokeneet nykyisessä työssään haittaa sukupuolestaan työn eri osa-alueilla, kuten palkkauksessa ja uralla etenemisessä. Päätoimisista palkansaajista työssään jotakin haittaa sukupuolestaan kokeneita oli 38 prosenttia. Naisilla haittakokemuksia oli selvästi enemmän kuin miehillä: naisista yli puolet (54 %) ja miehistä alle neljäsosa (22 %) oli kokenut työssä haittaa sukupuolestaan. Naisten haittakokemusten yleisyys on erityisen kiinnostavaa siksi, että naisista kuitenkin samaan aikaan 74 prosenttia koki tasa-arvon toteutuneen työpaikallaan erittäin tai melko hyvin.

Seuraavassa kuviossa tarkastellaan haittaa työn eri alueilla kokeneiden osuuksia. Naisilla osuudet olivat suurimmat ammattitaidon arvostuksessa, jossa 28 prosenttia palkansaajanaisista oli kokenut sukupuolestaan paljon tai jonkin verran haittaa. Noin neljännes palkansaajanaisista oli kokenut sukupuolesta haittaa palkkauksessa ja uralla etenemisessä ja viidennes työpaineiden jakautumisessa. Naisista työn ja perheen yhteensovittamisessa paljon tai jonkin verran haittaa oli kokenut 13 prosenttia ja miehistä kahdeksan prosenttia.

Miehillä sukupuolestaan haittaa kokeneiden osuudet olivat suurimmat työpaineiden jakautumisessa ja työn ja perheen yhteensovittamisessa. Kaikkien kysytyjen tilanteiden osalta sukupuolesta haittaa kokeneiden naisten osuus oli miesten osuutta suurempi. Rekrytointitilanteessa sekä työtulosten arvioinnissa naisista haittaa kertoi kokeneensa 14 prosenttia, miehistä neljä prosenttia.

Naiset kokivat uralla etenemisessä sukupuolestaan haittaa kaikissa ikäryhmissä miehiä enemmän. Eniten haittakokemuksia raportoivat 35–44-vuotiaat naiset, joista 27 prosenttia kertoi kokeneensa sukupuolestaan haittaa uralla etenemisessä.

Kuvio 36. Haittaa sukupuolesta nykyisessä työssä kokeneet, % päätoimisista palkansaajista 2024. N=1 288. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Työpaikan sukupuolijakaumasta riippumatta naisilla oli enemmän haittakokemuksia kuin miehillä. Naisilla oli eniten haittakokemuksia (79 %) miesenemmistöisillä työpaikoilla. Kuitenkin myös naisenemmistöisillä ja sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla haittakokemukset olivat yleisiä: niillä työskentelevistä naisista noin puolet oli kokenut sukupuolestaan haittaa. Miehistä eniten haittakokemuksia oli naisenemmistöisillä työpaikoilla työskentelevillä: heistä vajaa kolmannes oli kokenut haittaa sukupuolestaan. Sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla joka viides ja miesenemmistöisillä työpaikoilla vajaa viidennes miehistä kertoi kokeneensa sukupuolestaan haittaa.

Miesenemmistöisillä työpaikoilla 38 prosenttia naisista koki sukupuolensa haitaksi uralla etenemisessä, miehistä vain neljä prosenttia. Joka neljännellä naisella oli uraan liittyviä haittakokemuksia sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla ja joka viidennellä naisenemmistöisillä työpaikoilla. Naisenemmistöisillä työpaikoilla työskentelevistä miehistä neljä prosenttia ilmoitti sukupuoleen perustuvasta haitasta uralla etenemisessä. Sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla työskentelevistä miehistä haittakokemuksia oli viidellä prosentilla.

4.2.2 Yrittäjien sukupuolestaan kokema haitta

Yrittäjiltä ja ammatinharjoittajilta kysyttiin myös heidän sukupuolestaan kokemasta haitasta työn eri osa-alueilla. Joka neljäs yrittäjä tai ammatinharjoittaja oli kokenut sukupuolestaan haittaa vähintään yhdessä tilanteessa. Yrittäjänaisista puolet kertoi kokeneensa haittaa sukupuolestaan nykyisen yrittäjyytensä aikana, ja heillä oli haittakokemuksia kaikilla kysytyillä työn osa-alueilla enemmän kuin yrittäjämiehillä, joista haittakokemuksista raportoi yhteensä 14 prosenttia. Haittakokemuksia raportoineiden yrittäjien osuudet ovat hieman laskeneet vuoden 2017 vastaavista luvuista. Tulosten tulkinnassa on kuitenkin syytä huomioida, että yrittäjien määrä aineistossa on melko pieni (n = 172). Tuloksiin eri tilanteissa koetusta haitasta sekä ajalliseen vertailuun kannattaa suhtautua suuntaa antavasti.

Yrittäjänaiset kokivat sukupuolestaan useimmin haittaa yhteistyössä muiden yrittäjien kanssa, hyvien toimeksiantojen tai tilausten saamisessa, ammattitaidon arvostuksessa ja taloudellisessa toimeentulossa, joissa noin joka neljäs yrittäjänainen oli kohdannut haittaa. Haittakokemuksia näytti nyt olevan kuitenkin vähemmän kuin seitsemän vuotta sitten. Edellisessä tasa-arvobarometrissa useampi kuin joka kolmas nainen oli kokenut haittaa sukupuolestaan taloudellisessa toimeentulossa, joka kolmas ammattitaidon arvostuksessa ja noin joka neljäs hyvien toimeksiantojen tai tilausten saamisessa. Yrittäjämiehillä haittakokemuksia oli selvästi vähemmän kuin naisilla: hieman harvempi kuin joka kymmenes

mies oli kokenut sukupuolestaan haittaa yhteistyössä asiakkaiden kanssa ja asiakassuhteiden luomisessa. Vuoden 2017 tasa-arvobarometrissa miehet eivät raportoineet lainkaan haittaa ammattitaidon arvostuksessa, mutta nyt kolme prosenttia yrittäjämiehistä kertoi kokeneensa haittaa paljon ja prosentti jonkin verran.

4.2.3 Työttömien, lomautettujen, perhevapailla olevien tai omaisia hoitavien sukupuolestaan kokema haitta

Vuoden 2017 tasa-arvobarometrissa kysyttiin ensimmäistä kertaa alle 65-vuotiaiden työttömien, lomautettujen, perhevapailla olevien tai muita omaisia hoitavien kokemuksia sukupuolesta koetusta haitasta työn hakemiseen ja työsuhteen päättymiseen liittyen kahden edellisen vuoden ajalta. Tällä tutkimuskierroksella haittakokemuksia kysyttiin toistamiseen. Tähän ryhmään kuluva vastaajia oli verraten vähän (n=149), mikä on syytä huomioida tulosten tulkinnassa.

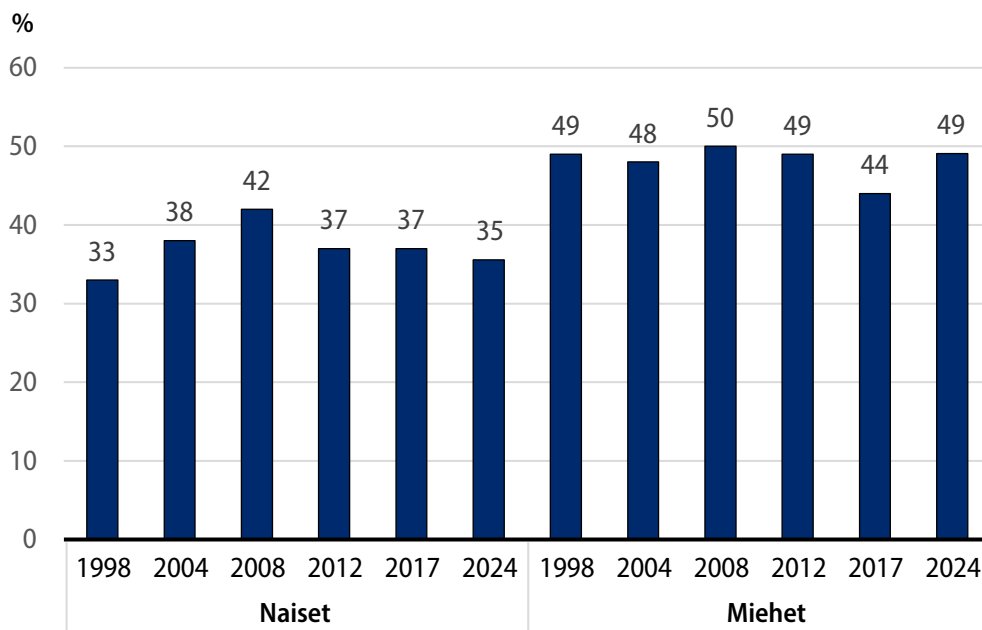
Työn hakemiseen ja työsuhteen päättymiseen liittyviä haittakokemuksia tiedusteltiin seuraaviin tilanteisiin: irtisanomis- tai lomautustilanne, työhaastattelu tai rekrytointi, työhaastatteluun pääseminen ja työvoimapalvelujen saaminen TE-toimistosta. Näistä henkilöistä 14 prosenttia raportoi kokeneensa sukupuolestaan haittaa vähintään yhdessä tilanteessa. Haittakokemuksissa ei ollut merkittävää eroa sukupuolten välillä, mutta naiset raportoivat hieman useammin haittakokemuksista. Noin seitsemän prosenttia oli kokenut sukupuolestaan haittaa työhaastattelussa tai muussa rekrytointiin liittyvässä tilanteessa, kun taas joka kymmenes oli kokenut haittaa työhaastatteluun pääsemisessä. Työvoimapalvelujen saamisessa TE-toimistosta haittaa oli kokenut kahdeksan prosenttia ja irtisanomis- tai lomautustilanteessa yhdeksän prosenttia. Haittakokemuksia ei tämän ryhmän osalta ole tarkasteltu tarkemmin vastaajien pienen lukumäärän takia.

4.3 Palkankorotuksen pyytäminen

Päätoimisilta palkansaajilta on vuosina 1998, 2004, 2008, 2012, 2017 ja 2024 kysytty, olivatko he ehdottaneet itselleen palkankorotusta viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana. Miehet ovat kaikkina tutkimuskertoina kertoneet ehdottaneensa itselleen palkankorotusta naisia useammin. Vuonna 2024 noin puolet (49 %) miehistä oli ehdottanut palkankorotusta itselleen, mikä on hieman suurempi osuus kuin vuonna 2017 ja sama kuin vuonna 2012. Naisista 36 prosenttia kertoi ehdottaneensa itselleen palkankorotusta, mikä on hieman vähemmän kuin kahtena

edellisenä tutkimuskertana. Palkankorotusta ehdottaneiden naisten osuus kasvoi vuodesta 1998 vuoteen 2008, mutta pienentyi sen jälkeen ollen 37 prosenttia vuosina 2012 ja 2017.

Kuvio 37. Itselleen palkankorotusta viiden viime vuoden aikana ehdottaneet, % päätoimisista palkansaajista 1998–2024. N=925 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

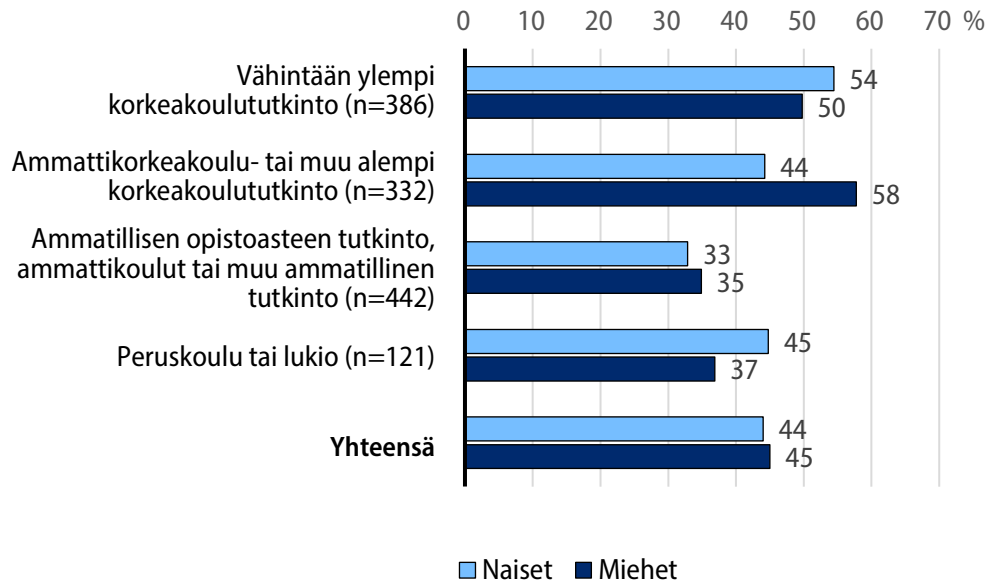
4.4 Kannustaminen vaativampiin tehtäviin

Siitä, onko esihenkilö¹³ tai joku muu johtavassa asemassa oleva kannustanut hakeutumaan vaativampiin tehtäviin viimeisten viiden vuoden aikana, on kysytty tasa-arvobarometrissa vuosina 2008, 2012, 2017 ja 2024. Vuonna 2024 palkansaajista 45 prosenttia kertoi saaneensa kannustusta hakeutua vaativampiin tehtäviin. Osuudessa ei ole juuri muutosta seitsemän vuoden takaiseen. Sen sijaan ero naisten ja miesten saamassa kannustuksessa on kaventunut olennaisesti. Kun vuonna 2017 naiset raportoivat saaneensa kannustusta hieman miehiä useammin, nyt eroa ei enää ole: naisista 44 ja miehistä 45 prosenttia kertoi esihenkilönsä tai muun johtavassa asemassa olevan kannustaneen heitä hakeutumaan vaativampiin tehtäviin.

Vuonna 2024 eniten kannustusta vaativampiin tehtäviin hakeutumisessa olivat saaneet ammattikorkeakoulututkinnon tai muun alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet miehet, joista kannustusta kertoi saaneensa 58 prosenttia. Vastaavan tutkinnon suorittaneet naiset kertoivat saaneensa selvästi vähemmän kannustusta (44 %). Toiseksi eniten kannustusta vaativampiin tehtäviin hakeutumisessa olivat saaneet vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet naiset, joista 54 prosenttia kertoi saaneensa kannustusta. Vähiten kannustusta olivat puolestaan saaneet ammatillisen opistoasteen, ammattikoulun tai muun ammatillisen tutkinnon suorittaneet naiset, joista kolmannes kertoi saaneensa kannustusta.

13 vuoteen 2017 asti kysytty muodossa esimies

Kuvio 38. Esihenkilö tai muu johtavassa asemassa oleva on kannustanut hakeutumaan vaativampiin tehtäviin edeltävien viiden vuoden aikana, % päätoimisista palkansaajista koulutusasteen mukaan 2024. N=1 281. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

4.5 Seksuaalisuuteen tai sukupuoleen perustuva häirintä tai nimittely työpaikoilla

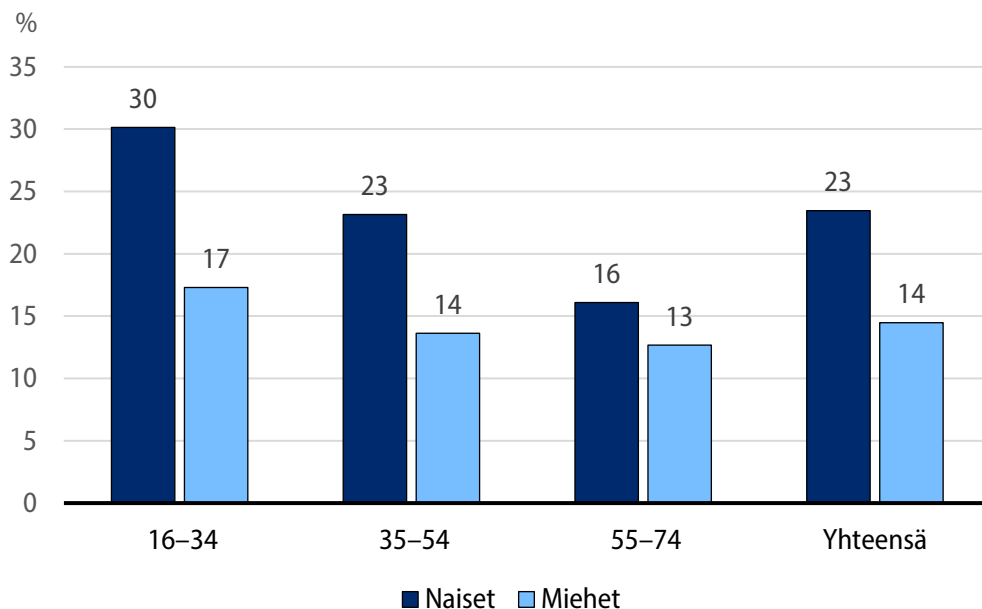
Tasa-arvobarometrissa kysyttiin vuonna 2017 ensimmäistä kertaa, olivatko vastaajat havainneet seksuaalista häirintää nykyisellä työpaikallaan. Häirintää on käsitelty yleisemmin myös tämän raportin luvussa 2 ja oppilaitosten osalta luvussa 3. Barometrin tulosten mukaan nykyisessä työpaikassaan seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää tai nimittelyä oli havainnut 19 prosenttia päätoimisista palkansaajista, naisista vajaa neljännes (23 %) ja miehistä hieman useampi kuin joka kymmenes (14 %). Sivutoimiset palkansaajanaiset näyttivät havainneen häirintää tai nimittelyä hieman päätoimisia palkansaajanaisia useammin, miehillä merkittävää eroa pää- ja sivutoimisten palkansaajien välillä ei ollut. Tässä on kuitenkin hyvä huomioida, että sivutoimisten palkansaajien määrä aineistossa on pieni.

Yksityisellä sektorilla työskentelevistä naisista hieman pienemmällä osalla oli havaintoja häirinnästä verrattuna julkisella sektorilla työskenteleviin naisiin. Päätoimisilla palkansaajanaisilla havaintoja oli eniten miesenemmistöisillä työpaikoilla (34 %), toiseksi eniten naisenenemmistöisillä työpaikoilla (24 %) ja

harvemmin sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla (17 %). Palkansaajamiehet puolestaan raportoivat havaintoja seksuaalisesta tai sukupuoleen perustuvasta häirinnästä tai nimittelystä useimmin naisenemmistöisillä (17 %) sekä sukupuolijakaumaltaan tasaisilla työpaikoilla (16 %) ja hieman harvemmin miesenemmistöisillä työpaikoilla (13 %).

Ikäryhmistä seksuaaliseen tai sukupuoleen perustuvaan häirintään liittyviä havaintoja oli eniten alle 35-vuotiailla: naisista havaintoja oli lähes joka kolmannella (30 %) ja miehistä 17 prosentilla. Niin ikään lähes joka neljännellä (23 %) 35–54-vuotiaalla naisella oli havaintoja häirinnästä työpaikalla, samanikäisistä miehistä hieman useammalla kuin joka kymmenennellä (14 %). Myös vanhimpaan 55–74-vuotiaiden ikäryhmään kuuluvilla naisilla ja miehillä oli häirintään liittyviä havaintoja työpaikalta: naisilla (16 %) hieman useammin kuin miehillä (13 %).

Kuvio 39. Seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää tai nimittelyä nykyisessä työpaikassa havainneet, % päätoimisista palkansaajista ikäryhmän mukaan 2024. N=1 287. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Tuloksia tulkittaessa on syytä huomioida, että kyseessä ovat nimenomaan havainnot, eivät omakohtaiset kokemukset, vaikkakin havaintoihin voi sisältää myös vastaajan omia häirintäkokemuksia. Tulokset eivät kuitenkaan suoraan kerro häirinnän omakohtaisista kokemuksista.

Häirintähavaintoja on hyvä peilata aihetta käsitelleisiin muihin tutkimuksiin. Vuoden 2023 Työolotutkimuksen (Sutela ym. 2024) mukaan 13 prosenttia palkansaajanaisista ja 4 prosenttia palkansaajamiehistä oli kokenut seksuaalista häirintää työssään edellisten 12 kuukauden aikana vuonna 2023. Myös työolotutkimuksessa häirintä paikantui erityisesti nuorten naisten kohtaamaksi ongelmaksi. Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 -tutkimuksen (Attila ym. 2023) mukaan seksuaalista häirintää työelämässä piti yleisenä 6 prosenttia naisista ja prosentti miehistä. Sen sijaan useampi kuin joka toinen (54 %) nainen ja hie-man useampi kuin joka kymmenes (14 %) mies kertoi kokeneensa työelämässä seksuaalista häirintää työuransa aikana ja erityisesti häirintää olivat kokeneet nuoret naiset.

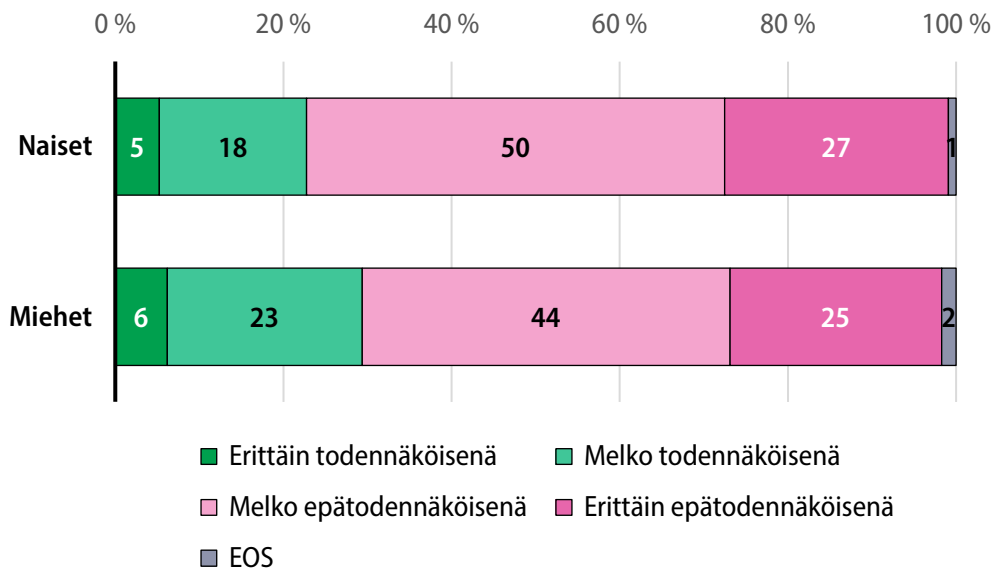
4.6 Sukupuolen moninaisuus ja syrjintä työpaikoilla

Vuonna 2017 tasa-arvobarometrissa kysyttiin ensimmäistä kertaa sukupuolen moninaisuudesta¹⁴ työpaikalla. Palkansaajilta kysyttiin, kuinka todennäköisenä he pitävät sitä, että transihminen tai intersukupuolinen kokisi syrjintää työskennellessään heidän työpaikallaan. Vaikka suurin osa vastaajista piti syrjintää erittäin tai melko epätodennäköisenä (naisista 77 % ja miehistä 70 %), kuitenkin lähes joka neljäs (23 %) palkansaajanainen ja miltei joka kolmas (30 %) palkansaajamies piti sitä erittäin tai melko todennäköisenä. Positiivista on se, että syrjintää pidettiin nyt epätodennäköisempänä kuin vuonna 2017, jolloin epätodennäköisenä syrjintää piti 66 prosenttia naisista ja 60 prosenttia miehistä. Vastaavasti syrjintää erittäin tai melko todennäköisenä pitävien osuus on vähentynyt seitsemässä vuodessa. Miehet kuitenkin edelleen pitävät transihmisen tai intersukupuolisen syrjintää todennäköisempänä kuin naiset.

On tärkeää huomata, että syrjintään liittyvän kysymyksen osalta tiedonkeruutapojen välillä on eroa vastaamisessa: verkossa vastanneet pitivät syrjintää todennäköisempänä kuin puhelinhaastatteluun vastanneet. Syyt eri tiedonkeruutapojen tuottaman tiedon välillä ovat moninaisia, eikä varmuudella voida sanoa, mistä ne johtuvat. Vastaajat saattavat antaa yleisesti hyväksyttävämpinä pitämiään vastauksia haastattelijan ollessa läsnä puhelinhaastattelutilanteessa.

14 Sukupuolen moninaisuus tarkoittaa sukupuolen kokemusten, ilmaisutapojen ja kehon sukupuolitettujen piirteiden kirjoa.

Kuvio 40. Kuinka todennäköisenä pitää sitä, että transihminen tai intersukupuolinen kokisi syrjintää työskennellessään samalla työpaikalla, % päätoimisista palkansaajista 2024. N=1 288. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Tulosten tulkinnassa on hyvä huomioida, että kysymyksessä kysyttiin palkansaajien käsityksiä mahdollisesta syrjinnästä. Tulokset eivät siis sellaisenaan kerro transihmisten ja intersukupuolisten tosiasiallisista syrjintäkokemuksista työelämässä, vaikkakin käsityksiin voi sisältyä myös omakohtaisia kokemuksia.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien työhön liittyviä syrjintäkokemuksia on selvitetty EU:n Perusoikeusviraston FRA:n tekemässä EU LGBTIQ Survey III -tutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan Suomessa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista 12 prosenttia oli kokenut työssä tai työnhaussa syrjintää edellisten 12 kuukauden aikana, kun EU:ssa keskimäärin osuus oli 19 prosenttia¹⁵.

Tasa-arvobarometrin tulokset ovat jossain määrin positiivisemmat kuin Erityiseurobarometrissä 535¹⁶, jonka aiheena oli syrjintä Euroopan unionissa ja jossa kysyttiin muun muassa käsityksiä syrjinnän yleisyydestä vuonna 2023. Eurobarometrin mukaan Suomessa 48 prosenttia väestöstä piti syrjintää transsukupuolisuuden

15 <https://fra.europa.eu/fi/publications-and-resources/data-and-maps/2024/eu-lgbtqi-survey-iii>

16 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>

perusteella yleisenä ja 39 prosenttia piti yleisenä seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää. Suomessa osuudet olivat pienemmät kuin EU27-maissa keskimäärin. Toisaalta samassa tutkimuksessa suomalaiset vastaajat itse suhtautuivat huomattavasti EU:n keskiarvoa myönteisemmin päivittäiseen työskentelyyn trans- tai intersukupuolisen kollegan kanssa.

4.7 Työpaikan tasa-arvosuunnitelma

Tasa-arvolaki (609/1986) velvoittaa jokaisen työnantajan työntekijöidensä lukumäärästä riippumatta edistämään sukupuolten tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Joka toinen vuosi laadittavaa erityisesti palkkausta ja muita palvelusuhteen ehtoja koskevaa tasa-arvosuunnitelmaa¹⁷ edellytetään puolestaan vähintään 30 työntekijää säännöllisesti työllistäviltä työnantajilta (6 a §).

Työpaikan tasa-arvosuunnitelmasta kysyttiin tasa-arvobarometrissa ensimmäistä kertaa vuonna 2017 (vrt. oppilaitoksia koskeva tasa-arvosuunnitelma luvussa 3). Palkansaajilta kysyttiin, onko työpaikalla laadittu tasa-arvosuunnitelma. Tasa-arvo-laissa todetaan, että tasa-arvosuunnitelmasta ja sen päivittämisestä on tiedotettava henkilöstölle.

Vuonna 2024 palkansaajista 41 prosenttia kertoi, että työpaikalla on laadittu tasa-arvosuunnitelma. Sen sijaan 44 prosenttia palkansaajista ei osannut sanoa, onko suunnitelma laadittu vai ei. Sukupuolten välillä ei ollut juurikaan eroa tasa-arvosuunnitelman tuntemisessa. Tilanne tasa-arvosuunnitelman tuntemisen suhteen ei näytä erityisesti parantuneen seitsemässä vuodessa, vaan tilanne on lähes sama kuin vuonna 2017, jolloin noin 40 prosenttia päätoimisista palkansaajista ei osannut sanoa, onko työpaikalla laadittu tasa-arvosuunnitelma vai ei. Kuitenkin niiden osuus, jotka vastasivat, että suunnitelma on tehty, on kasvanut hieman yli neljänneksestä yli 40 prosenttiin. Vastaavasti niiden osuus, jotka kertoivat, ettei suunnitelmaa ole tehty, on pienentynyt noin kolmanneksestä 16 prosenttiin. Tästä voisi päätellä, että joko suunnitelmia on tehty aiempaa enemmän tai sitten tietämys työpaikoilla on niistä lisääntynyt, vaikkakin epätietoisia on jotakuinkin saman verran edelleen.

Tasa-arvobarometrissa vastaajia pyydettiin vastaamaan väittämään ”Työpaikka-kohtaiset tasa-arvosuunnitelmat ovat hyödyttömiä naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi”. Suurin osa (65 %) pitää työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmia

17 <https://tasa-arvo.fi/tyopaikkojen-tasa-arvosuunnittelu>

hyödyllisinä ja naiset (69 %) useammin kuin miehet (61 %). Kuitenkin noin neljännes (26 %) piti tasa-arvosuunnitelmia hyödyttöminä, miehet (30 %) useammin kuin naiset (22 %). Päätoimisten palkansaajien ja muiden vastaajien välillä ei ollut juurikaan eroa siinä, miten hyödyttöminä tai hyödyllisinä tasa-arvosuunnitelmia pidetään. Vuoteen 2017 verrattuna muutokset ovat hyvin pieniä.

Tulokset herättävät kysymyksen, onko työpaikkakohtaista tasa-arvosuunnitelmaa hyödynnetty työpaikalla parhaalla mahdollisella tavalla, onko siitä tiedotettu riittävästi ja tiedostetaanko sen hyödyllisyys naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämässä.

5 Työn ja perheen yhteensovittaminen

Marjut Pietiläinen, Sara Koivuranta & Henna Attila

- Päätoimisten palkansaajien arvioiden perusteella perhevapaille jäämistä pidetään Suomessa jokseenkin helppona. Naiset arvioivat pitkille perhevapaille jäämisen helpommaksi kuin miehet.
- Miesten vanhempainvapaille jääminen nähdään sitä helpommaksi, mitä lyhyemmästä vanhempainvapaajaksosta on kysymys.
- Vastaajat arvioivat vanhempainvapaan jälkeiselle koko- tai osaaikaiselle hoitovapaalle jäämisen olevan naisille helpompaa kuin miehille.
- Julkisella sektorilla työskentelevät arvioivat vanhempainvapaille jäämisen keskimäärin hieman helpommaksi kuin yksityisellä sektorilla työskentelevät.
- Päätoimisten palkansaajien arviot vaikeudesta jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta lasta ovat muuttuneet positiivisemmiksi aiemmista tutkimuskierroksista. Miehet arvioivat naisten kotiinjäämisen helpommaksi kuin naiset.
- Ylitöistä kieltäytyminen perhesyihin vedoten koettiin nyt aiempaa helpommaksi.

Tässä luvussa tarkastellaan perheen ja työn yhteensovittamista siitä näkökulmasta, miten helpoksi tai vaikeaksi erilaisille lakisääteisille perhevapaille jääminen työpaikoilla koetaan. Lisäksi tarkastellaan arvioita työn ja perheen yhteensovittamisen onnistumisesta lapsen sairastuessa ja silloin, kun työntekijältä edellytetään ylitöiden tekemistä tai työajoissa joustamista.

Perhevapaat ovat vapaita, jotka mahdollistavat erilaisten perheiden vanhempien jäämisen määräajaksi pois työelämästä tai lyhennetyn työajan lapsen hoitamiseksi. Perhevapaita uudistettiin¹⁸ Suomessa lapsenhoitoon liittyvien vapaiden ja

18 <https://www.kela.fi/ajankohtaista/perhevapaat-uudistuvat-mika-muuttuu-1-8-2022->

vastuiden tasa-arvoisemmaksi jakamiseksi vanhempien kesken. Perhevapaa-uudistus tuli voimaan elokuussa 2022¹⁹ (<https://stm.fi/perhevapaa-uudistus>). Uudistuksen myötä perhevapaiden pitämiseen tuli lisää valinnanvapautta. Uudessa mallissa kummallakin vanhemmalla on 160 vanhempainpäivärahan kiintiö, josta enintään 63 vanhempainrahopäivää voi luovuttaa toiselle vanhemmalle. Yhden vanhemman perheissä lapsen vanhempi saa molemmat kiintiöt. Vanhempainrahaa voi käyttää osissa ja vapaa voi olla myös osittainen. Uudistuksen jälkeen osittaisen maksettavan vanhempainrahan osalta ei enää edellytetä molemmilta vanhemmilta samanaikaista osittaisen vanhempainvapaan pitämistä. Lisäksi yksinhuoltajille tuli uudistuksen myötä oikeus osittaiseen vanhempainvapaaseen. Uudistuksen myötä myös tasa-arvobarometrin perhevapaita koskevat kysymykset ovat päivittyneet eikä aikasarjatarkastelu aiempiin tarkasteluvuosiin ole kaikilta osin enää mahdollista.

Äidit käyttävät edelleen valtaosan vanhempainpäivärahoista, mutta perhevapaa-uudistuksen jälkeen isien perhevapaiden käyttö näyttää lisääntyneen. Vuonna 2024 vanhempainpäivärahopäivistä 79 prosenttia korvattiin naisille ja 20,9 prosenttia miehille. Miehille korvattujen päivien osuus on kuitenkin selvästi kasvanut edellisvuodesta, jolloin osuus oli 15,6 prosenttia. Kaikista vanhempainpäivärahoja saaneista 142 974 henkilöstä naisia oli 77 882 ja miehiä 65 092.²⁰ (Kela 2025.) Vielä vuonna 2020 vain joka kymmenes käytetty vanhempainpäivärahopäivä oli isän pitämä. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomessa isät ovat käyttäneet vanhempainvapaata selvästi vähemmän.

Kelan lapsiperhe-etuustilaston mukaan osittaisen vanhempainvapaan käyttö on viime vuosina lisääntynyt selkeästi. Kun vielä vuonna 2021 osittaista vanhempainrahaa maksettiin vain 285 henkilölle, oli vuonna 2023 osittaisen vanhempainrahan saajia 1 421 ja vuonna 2024 sitä maksettiin yhteensä 2 831 henkilölle. Osittaisen vanhempainrahan joustomahdollisuutta käytetään kuitenkin kaiken kaikkiaan vähän: vuonna 2024 vain kolme prosenttia vanhemmista käytti vanhempainvapaata osa-aikaisesti. Äitien ja isien välillä ei ole suurta eroa osittaisen vanhempainrahan käyttämisessä. Puolet osittaisen vanhempainrahan saajista oli miehiä, ja hieman yli puolet korvatuista päivistä maksettiin miehille.²¹

19 <https://stm.fi/perhevapaa-uudistus>

20 Kela 2025

21 Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2024.

5.1 Arviot perhevapaille jäämisen vaikeudesta

Päätoimisina palkansaajina työskenteleviä vastaajia (n = 1 299) pyydettiin arvioimaan, onko naisille tai miehille vaikeaa jäädä erilaisille perhevapaille. Kysymyssarja alkoi johdannolla ”Seuraavat kysymykset koskevat suhtautumista perhevapaiden käyttöön työpaikallasi”. Kysymykset esitettiin kaikille palkansaajille, siis myös niille, joilla ei ole lapsia tai omakohtaisia kokemuksia perhevapaiden käyttämisestä²². Tulokset kuvastavat sitä, miten vaikeaksi vastaajat arvioivat perhevapaille jäämisen yleisesti ottaen työpaikoillaan. Ne eivät siis kerro siitä, miten paljon perhevapaita erilaisilla työpaikoilla todellisuudessa käytetään tai millaisia kokemuksia perhevapaiden käyttäjillä on.

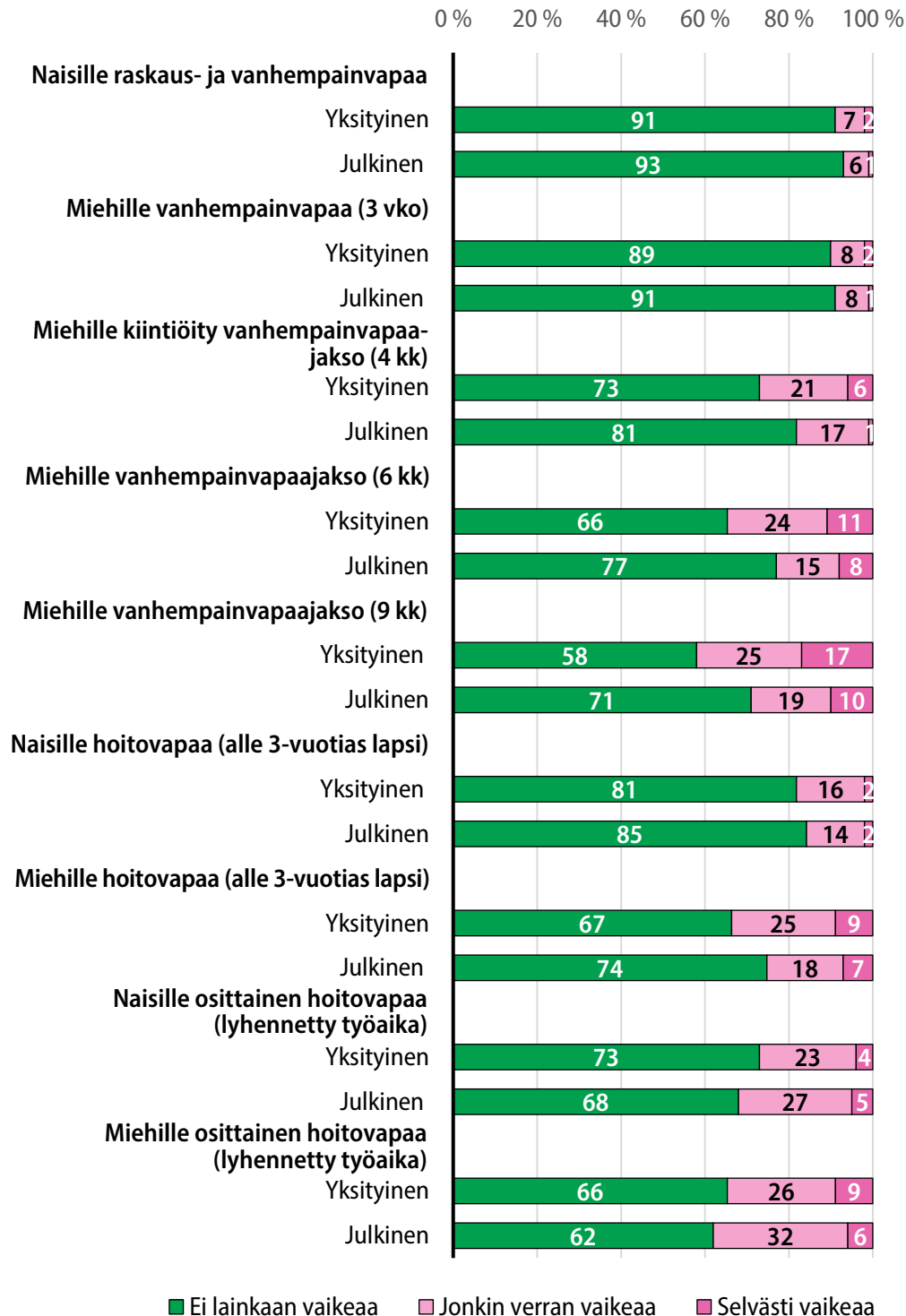
Vastaajien käsityksiä perhevapaille jäämisen vaikeudesta tarkastellaan seuraavaksi sen mukaan, työskenteleekö vastaaja yksityisessä yrityksessä (n = 819) vai julkisen sektorin työpaikalla (n = 473). Lisäksi tarkasteluissa on käytetty taustamuuttujina muun muassa sukupuolta, ikäryhmää ja tietoa siitä, onko työpaikka vastaajan mukaan naisenemmistöinen (n = 511), miesenemmistöinen (n = 433) vai sukupuoli-jakaumaltaan tasainen (n = 347).

Arvioita perhevapaille jäämisen helppoudesta tai vaikeudesta on kysytty tasavobarometreissa vuodesta 2001 alkaen. Vuonna 2024 perhevapaisiin liittyviä kysymyksiä muutettiin vastaamaan uutta elokuussa 2022 voimaan tullutta perhevapaalainsäädäntöä, eikä vertailu aiempiin tutkimuskierroksiin ole enää mahdollista. Seuraavissa kuvioissa tarkastellaan vastaajien arvioita perhevapaille jäämisen helppoudesta heidän työpaikoillaan perhevapaaatyypeittäin. Kuvioissa on esitetty vastaajien käsitykset erilaisille perhevapaille jäämisen helppoudesta erikseen yksityisellä ja julkisella sektorilla sekä sukupuolen mukaan. Tulosten esittämisen helpottamiseksi tekstissä tarkastellaan ensisijaisesti ei lainkaan vaikeaa -vastanneiden osuuksia eli niiden vastanneiden osuuksia, jotka arvioivat perhevapaille jäämisen helpoksi työpaikallaan.

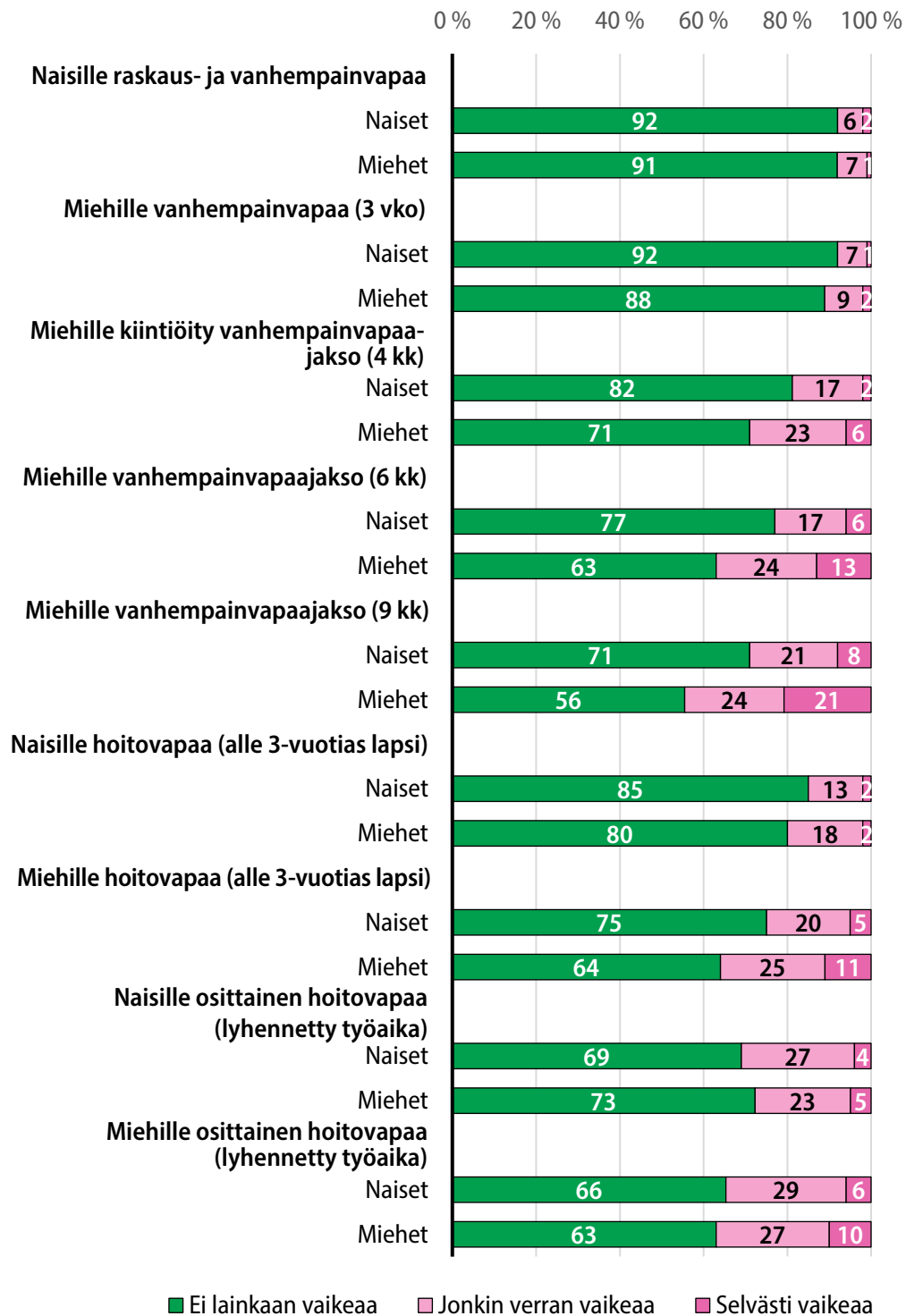
22 Vastausvaihtoehdot olivat: ei lainkaan vaikeaa, jonkin verran vaikeaa ja selvästi vaikeaa. Lisäksi oli mahdollista vastata ei osaa sanoa sekä ei koske työpaikkaani. Jälkimmäisellä vaihtoehdolla huomioitiin vastaajat, jotka ilmoittivat työpaikallaan olevan vain yhden sukupuolen edustajia tai ei lainkaan pienten lasten vanhempia. Nämä vaihtoehdot jätettiin kuitenkin analyysin ulkopuolelle. Tämän takia kaikkien päätoimisten palkansaajien määrä ei vastaa kuvioissa ilmoitettua vastaajien lukumäärää.

Kuvio 41. Arviot perhevapaille jäämisen vaikeudesta työpaikoilla, % päätoimisista palkansaajista työnantajasektorin mukaan 2024. N=854–1 061.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Kuvio 42. Arviot perhevapaille jäämisen vaikeudesta työpaikoilla, % päätoimisista palkansaajista 2024. N=852–1 061. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

5.2 Raskaus- ja vanhempainvapaa

Vuoden 2024 tasa-arvobarometrissa kysyttiin raskaus- ja vanhempainvapaille jäämisen vaikeutta siten, että kysymykset vastaavat uutta perhevapaalain-säädäntöä²³. Tuloksia tulkitessa on hyvä huomioida, että perhevapaauudistus on melko tuore. Kaikki vastaajat eivät tunne uutta lainsäädäntöä, mikä on voinut vaikuttaa vastauksiin. Seuraavassa tarkastellaan käsityksiä vaikeudesta jäädä eri pituisille perhevapaille.

5.2.1 Naisten jääminen raskaus- ja vanhempainvapaalle vajaan vuoden ajaksi

Kaikkein helpoimmaksi nähtiin naisten jääminen raskaus- ja vanhempainvapaalle vajaan vuoden ajaksi. Päätoimisista palkansaajista 92 prosenttia ei pitänyt naisten raskaus- ja vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana. Julkisella ja yksityisellä sektorilla työskentelevien näkemyksissä ei ollut juurikaan eroa siinä, kuinka vaikeaksi naisten jääminen raskaus- ja vanhempainvapaalle nähtiin. Julkisella sektorilla työskentelevistä 93 prosenttia ja yksityisellä sektorilla työskentelevistä 91 prosenttia ei pitänyt naisten raskaus- ja vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana.

Naisten ja miesten arvioissa ei ollut juurikaan eroa naisten raskaus- ja vanhempainvapaalle jäämisessä vajaan vuodeksi. Naisista 92 ja miehistä 91 prosenttia ei pitänyt tälle vapaalle jäämistä lainkaan vaikeana.

5.2.2 Miesten jääminen kolmen viikon ajaksi vanhempainvapaalle

Valtaosa ei pitänyt vaikeana miesten jäämistä vanhempainvapaalle kolmeksi viikoksi. Peräti 90 prosenttia päätoimisista palkansaajista arvioi, ettei vanhempainvapaalle jääminen kolmen viikon ajaksi hoitamaan lasta samaan aikaan toisen vanhemman kanssa ole miehille lainkaan vaikeaa. Työnantajasektoreiden välillä ei ollut juuri eroa siinä kuinka vaikeaksi kyseiselle vapaalle jääminen nähtiin. Julkisella sektorilla 91 prosenttia ja yksityisellä sektorilla työskentelevistä 89 prosenttia ei pitänyt kolmen viikon vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana. Naiset arvioivat

23 Finlex, Laki työsopimuslain muuttamisesta 32/2022, <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2022/32>

miesten kolmen viikon vanhempainvapaalle jäämisen hieman positiivisemmin kuin miehet. Naisista 92 ja miehistä 88 prosenttia ei pitänyt miesten jäämistä kolmen viikon ei-synnyttävän vanhemman kiintiöidylle vapaalle lainkaan vaikeana.

5.2.3 Miesten noin 4 kuukauden mittainen ei-synnyttävän vanhemman kiintiöity vanhempainvapaa

Miesten jääminen noin neljäksi kuukaudeksi ei-synnyttävän vanhemman kiintiöidylle vanhempainvapaalle nähtiin vaikeammaksi kuin lyhyelle kolmen viikon vapaalle. Päätoimisista palkansaajista 76 prosenttia arvioi, ettei heidän työpaikallaan miesten ole lainkaan vaikeaa jäädä noin neljän kuukauden mittaiselle ei-synnyttävälle vanhemmalle kiintiöidylle vanhempainvapaajaksolle. Yksityisellä sektorilla työskentelevät arvoivat kyseiselle vanhempainvapaajaksolle jäämisen vaikeammaksi kuin julkisella sektorilla työskentelevät.

Naisten ja miesten arviot miesten vaikeudesta jäädä noin neljän kuukauden ei-synnyttävän vanhemman kiintiöidylle vanhempainvapaalle olivat hieman negatiivisemmat kuin arviot miesten kolmen viikon kiintiöidyssä vanhempainvapaassa. Naisista 82 ja miehistä 71 prosenttia ei pitänyt miesten neljän kuukauden vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana.

5.2.4 Miesten noin 6 kuukauden vanhempainvapaa

Miesten jääminen noin kuusi kuukautta kestäväälle vanhempainvapaalle tarkoittaa sitä, että tällöin vanhempainvapaat jakautuvat vanhempien kesken tasan. Puolen vuoden mittaiselle vanhempainvapaalle jääminen nähtiin miehille vaikeammaksi kuin neljän kuukauden tai sitä lyhyemmälle vanhempainvapaalle jääminen.

Päätoimisista palkansaajista 69 prosenttia oli sitä mieltä, että miehille noin kuuden kuukauden mittaiselle vanhempainvapaalle jääminen ei ole lainkaan vaikeaa. Yksityisellä sektorilla puolen vuoden vanhempainvapaa koetaan jonkin verran vaikeammaksi kuin julkisella sektorilla. Julkisella sektorilla puolen vuoden vapaalle jäämistä ei pitänyt lainkaan vaikeana 77 prosenttia, mutta yksityisellä sektorilla näin ajatteli jonkin verran harvempi, 66 prosenttia.

Palkansaajanaisista 77 ja -miehistä 63 prosenttia ei pitänyt miesten jäämistä puoleksi vuodeksi vanhempainvapaalle lainkaan vaikeana. Arviot olivat siis edelleen negatiivisemmat kuin miesten neljän kuukauden vanhempainvapaalle jäämisen osalta.

5.2.5 Miesten noin 9 kuukauden vanhempainvapaa

Uuden perhevapaalainsäädännön myötä miehille on mahdollista jäädä noin 9 kuukauden pituiselle vanhempainvapaalle, jolloin mies käyttää vanhempainvapaasta suurimman osan. Päätoimisista palkansaajista 63 prosenttia oli sitä mieltä, ettei tällaiselle vanhempainvapaalle jääminen ole miehille lainkaan vaikeaa.

Naisista 71 prosenttia ja miehistä vain hieman yli puolet (56 %) ei pitänyt miesten yhdeksän kuukauden vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana. Miesten jääminen tälle kaikkein pisimmälle vanhempainvapaalle arvioitiin siis kaikkein vaikeimmaksi kysytyistä vanhempainvapaamuodoista, ja myös miehet itse kokivat sen kaikkein vaikeimmaksi. Mitä pidemmästä vapaasta on kyse, sitä vaikeampana miesten vanhempainvapaalle jäämistä pidetään.

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että työmarkkinoilla koetaan jonkin verran raskaus- ja perhevapaasyrjintää ja siihen liittyviä pelkoja (Attila ym. 2024). Tästä näkökulmasta onkin oleellista tarkastella työnantajasektorin ja sukupuolen lisäksi myös eri-ikäisten naisten ja miesten käsityksiä perhevapaalle jäämisen vaikeudesta ja selvittää erityisesti perheellistymisikäisten näkemyksiä asiasta. Vuonna 2024 suurin osuus (39 %) naisille maksetuista vanhempainpäivärahoista maksettiin 30–34-vuotiaille ja miehille maksetuista päivärahoista kolmannes (33 %) 30–34-vuotiaille sekä 35–39-vuotiaille (Kela, lapsiperhe-etuustilasto 2024).

Vaikeimpana naisten jäämistä raskaus- ja vanhempainvapaalle vajaan vuoden ajaksi pitivät alle 35-vuotiaat. Vaikka tämänikäisistä naisista 86 prosenttia ja miehistä 88 prosenttia kokikin, ettei naisten raskaus- ja vanhempainvapaalle jääminen ole lainkaan vaikeaa, piti useampi kuin joka kymmenes nainen (14 %) ja mies (12 %) naisten raskaus- ja vanhempainvapaalle jäämistä selvästi tai jonkin verran vaikeana.

Vähintään 35-vuotiaat pitivät naisten raskaus- ja vanhempainvapaalle jäämistä jonkin verran helpompana kuin alle 35-vuotiaat. 35–54-vuotiaista naisista ja miehistä 92 prosenttia arvioi, ettei se ole lainkaan vaikeaa. Kaikkein helpoimpana naisten jäämistä raskaus- ja vanhempainvapaalle vajaan vuoden ajaksi pitivät 55–74-vuotiaat: tämänikäisistä naisista 97 prosenttia ja 94 prosenttia miehistä arvioi, ettei perhevapaalle jääminen ole lainkaan vaikeaa.

Vastaajilta tiedusteltiin myös arviota siitä, onko miehille vaikeaa jäädä vanhempainvapaalle kolmen viikon ajaksi hoitamaan lasta samaan aikaan toisen vanhemman kanssa. Ikäryhmistä alle 35-vuotiaat kokivat miesten kolmen viikon vanhempainvapaalle jäämisen vaikeimmaksi: tämänikäisistä naisista 87 prosenttia ja miehistä 85 prosenttia ei pitänyt miesten vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana. 35–54-vuotiaista naisista 94 prosenttia ei pitänyt miesten

vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana; vastaavanikäisistä miehistä 89 prosenttia ei pidä miesten vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana, mutta noin joka kymmenen (11 %) mielestä se on vähintäänkin jonkin verran vaikeaa. 55–74-vuotiaista miehistä 92 prosenttia ja naisista 93 prosenttia eivät pidä miesten vanhempainvapaalle jäämistä lainkaan vaikeana.

5.3 Kokoaikainen ja osittainen hoitovapaa

Vanhemmilla on työsopimuslain mukaisesti oikeus saada palkatonta hoitovapaata työstä siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Molemmat vanhemmat eivät kuitenkaan voi olla hoitovapaalla samanaikaisesti. Vanhempi voi olla osittaisella hoitovapaalla koululaisen toisen lukuvuoden loppuun saakka. (<https://stm.fi/toimeentulo/lapsiperheet>) Kotihoidon tukeen on oikeutettu lapsen vanhempi, vanhemman puoliso tai muu lapsen huoltaja, jos lapsi on yli kuusi kuukautta ja alle kolmevuotias, eikä lapsella ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa. Lasta voi hoitaa itse tai lapsen hoidosta on voinut sopia toisen henkilön kanssa. (kela.fi/kotihoidontuki) Tyypillisesti kokoaikaiselle hoitovapaalle jää äiti. Vuonna 2024 kotihoidon tuen saajista miehiä oli 8,7 prosenttia. Joustavaa hoitorahaa saaneista miesten osuus oli 11 prosenttia. Niin ikään noin joka kymmenes (11 %) osittaisen hoitorahan saaja oli mies.

Vastaajat arvioivat vanhempainvapaan jälkeiselle hoitovapaalle jäämisen olevan naisille helpompaa kuin miehille. Hoitovapaan kesto voi olla kuukaudesta kahteen vuoteen. Päätoimisista palkansaajista 83 prosenttia ei pitänyt naisten hoitovapaalle jäämistä vanhempainvapaan jälkeen lainkaan vaikeana. Julkisen sektorin päätoimisista palkansaajista 85 prosenttia arvioi, ettei naisen ole lainkaan vaikeaa jäädä alle 3-vuotiaan lapsen takia hoitovapaalle, mutta yksityisellä sektorilla hoitovapaalle osuus oli hieman pienempi, 82 prosenttia. Erot sektoreiden välillä ovat kuitenkin yllättävän pienet.

Myös miesten hoitovapaalle jääminen hoitamaan alle kolmevuotiaista lasta nähtiin julkisella sektorilla hieman helpommaksi kuin yksityisellä sektorilla. Julkisen sektorin päätoimisista palkansaajista 74 prosenttia ei pitänyt miesten hoitovapaalle jäämistä lainkaan vaikeana, yksityisellä sektorilla vastaava osuus oli 67 prosenttia.

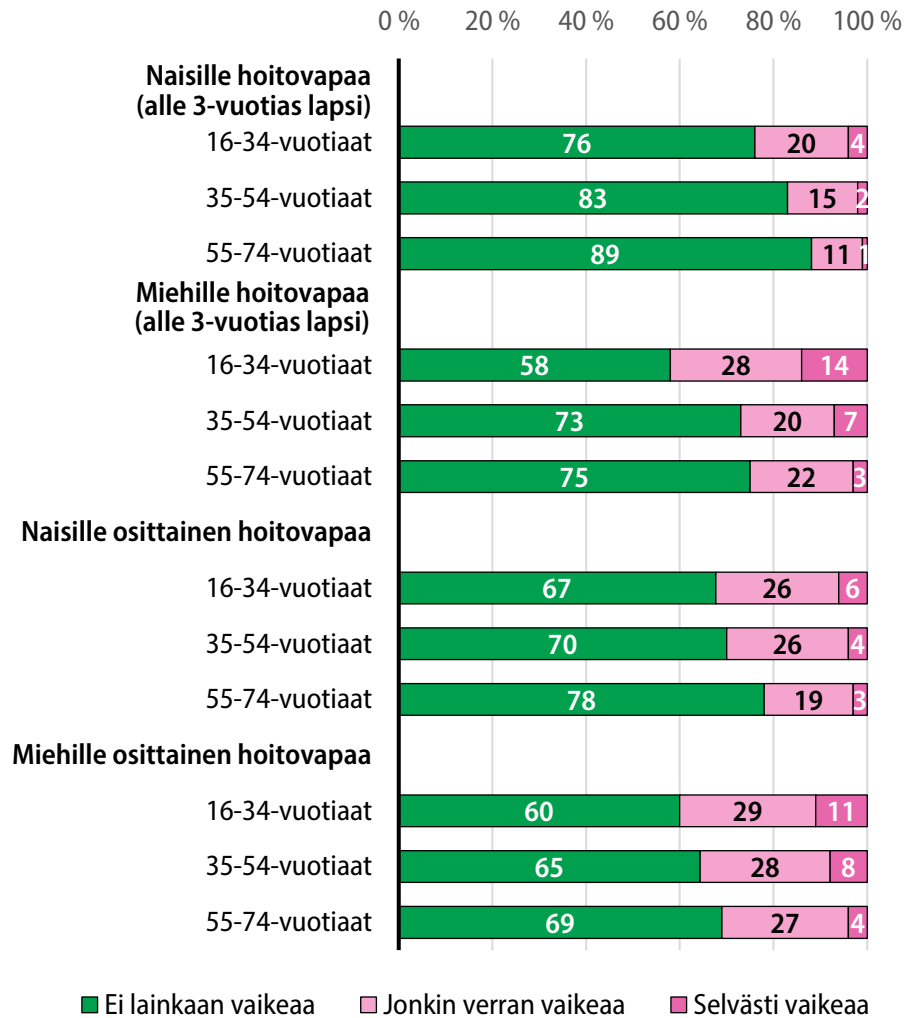
Vastaajilta kysyttiin myös arvioita siitä, kuinka vaikeaa heidän työpaikallaan naisten ja miesten on olla osittaisella hoitovapaalla eli lyhentää työaikaansa. Osittaisella hoitovapaalla on mahdollista saada lapsen toisen kouluvuoden loppuun asti. Osittaisella hoitovapaalle jääminen arvioitiin olevan naisille helpompaa kuin miehille. Päätoimisista palkansaajista 71 prosenttia arvioi, ettei osittaisen

hoitovapaan pitäminen ole naisille lainkaan vaikeaa. Julkisella sektorilla näin ajatteli 68 prosenttia ja yksityisellä 73 prosenttia. Sen sijaan niiden palkansaajien osuus, joiden mielestä miesten ei ole lainkaan vaikeaa jäädä osittaiselle hoitovapaalle eli lyhentää työaikaansa, oli pienempi, 64 prosenttia. Julkisella sektorilla työskentelevistä 62 prosenttia ja yksityisellä sektorilla 66 prosenttia ajatteli näin. Naiset arvioivat miesten osittaiselle perhevapaalle jäämisen helpommaksi kuin miehet: naisista 66 ja miehistä 63 prosenttia ei nähnyt miesten osittaiselle hoitovapaalle jäämistä lainkaan vaikeaksi.

Seuraavassa tarkastellaan hoitovapaalle ja osittaiselle hoitovapaalle jäämisen vaikeutta hoitovapaatyypin ja ikäryhmän mukaan. Ikäryhmätarkastelu on tässä kolmiluokkainen, vaikka on selvää, että näihin ikäryhmiin kuuluu melko eri-ikäisiä ihmisiä ja eri sukupolviin kuuluvia. Luokittelu kolmeen ryhmään oli kuitenkin välttämätön riittävän vastaajajoukon tarkastelemiseksi.

Vanhimpaan ikäryhmään kuuluvat näyttivät pitävän hoitovapaalle jäämistä alle 3-vuotiaan lapsen hoitamiseksi kaikkein helpoimpana ja alle 35-vuotiaat kaikkein vaikeimpana. Hoitovapaalle jäämistä pidettiin helpoimpana naisille kuin miehille. Myös osittaiselle hoitovapaalle jäämistä pitivät vanhimpaan 55–74-vuotiaiden ikäryhmään kuuluvat kaikkein helpoimpana ja alle 35-vuotiaat vaikeimpana.

Kuvio 43. Arviot hoitovapaalle tai osittaiselle hoitovapaalle jäämisen vaikeudesta, % päätoimisista palkansaajista iän mukaan 2024. N=855–1 064.
Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

5.4 Ylitöistä kieltäytyminen perhesyihin vedoten

Päätoimisilta palkansaajilta kysyttiin kuinka vaikeaa heidän työpaikallaan yleisesti ottaen pienten lasten äitien ja isien on kieltäytyä ylitöistä perhesyihin vedoten. Vastausvaihtoehdot olivat: ei lainkaan vaikeaa, jonkin verran vaikeaa, selvästi

vaikeaa, ja ei koske työpaikkaani. Seuraavassa tuloksia tarkastellaan lähinnä ei vaikeaa -vastausten perusteella. Ei koske minua -vastaukset on jätetty tarkastelusta pois, vastaavasti kuin vanhempainvapaakysymystenkin²⁴ osalta.

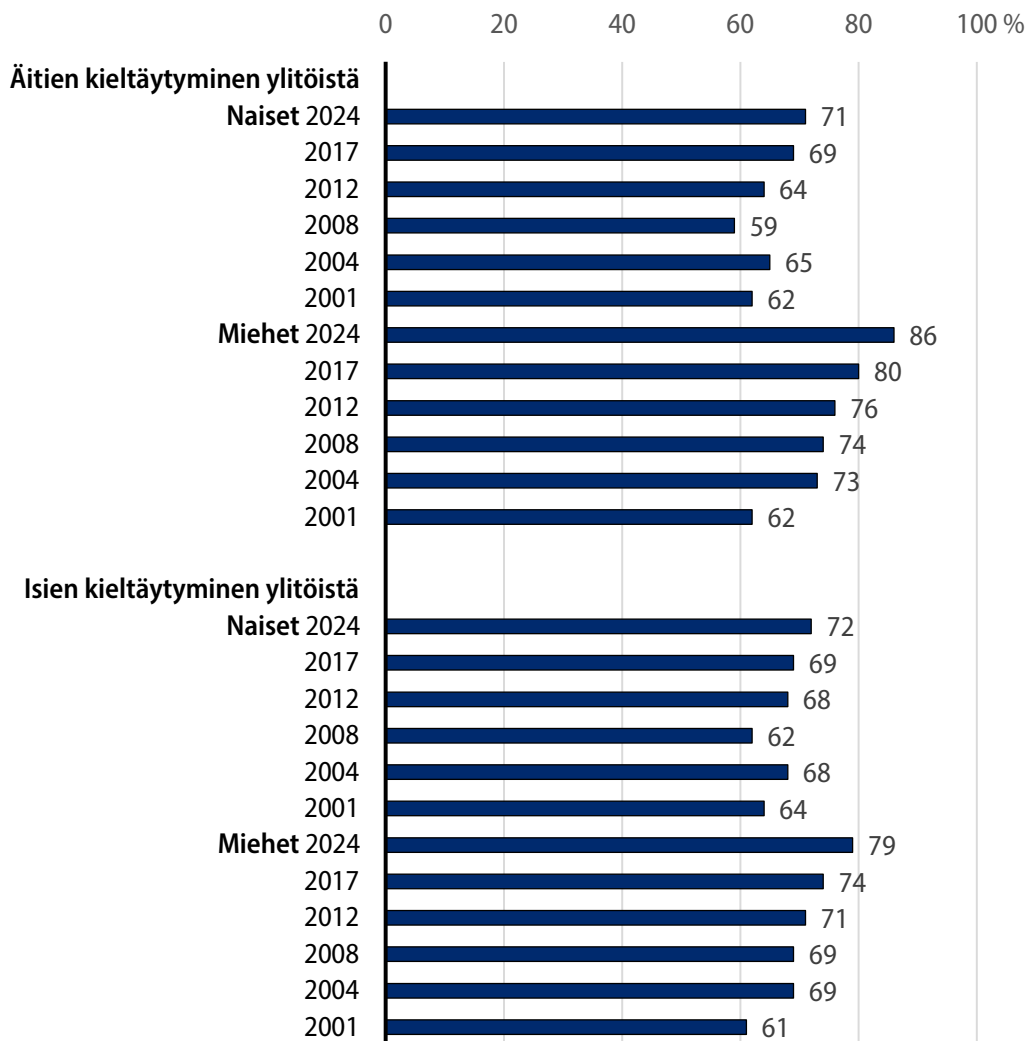
Aiempiin tasa-arvobarometrin tutkimuskierroksiin verrattuna pienten lasten vanhempien ylitöistä kieltäytymisen äkillisesti sairastuneen lapsen hoitamiseksi arvioitiin helpottuneen selvästi. Miesten ylitöistä kieltäytyminen perhesyihin vedoten oli helpottunut hieman enemmän kuin naisten.

Vuonna 2024 päätoimisista palkansaajista 78 prosenttia arvioi, ettei pienten lasten äideille ole lainkaan vaikeaa kieltäytyä ylitöistä perhesyihin vedoten. Miehet arvioivat naisten ylitöistä kieltäytymisen työpaikallaan helpommaksi kuin mitä naiset itse arvioivat. Miehistä 86 prosenttia arvioi, ettei pienten lasten äitien ole lainkaan vaikeaa kieltäytyä ylitöistä perhesyistä, mutta naisista näin arvioi 71 prosenttia.

Päätoimisista palkansaajista 76 prosenttia arvioi pienten lasten isien ylitöistä kieltäytymisen helpoksi. Miehet olivat naisia useammin tätä mieltä: miehistä 78 prosenttia ja naisista 72 prosenttia ei pitänyt ylitöistä kieltäytymistä lainkaan vaikeana. Julkisella sektorilla 76 prosenttia ja yksityisellä 79 prosenttia ei pitänyt ylitöistä kieltäytymistä pienten lasten äideille lainkaan vaikeana.

24 Vastausvaihtoehdot olivat: ei lainkaan vaikeaa, jonkin verran vaikeaa ja selvästi vaikeaa. Lisäksi oli mahdollista vastata ei osaa sanoa ja ei koske työpaikkaani. Jälkimmäisellä vaihtoehdolla huomioitiin myös ne vastaajat, joiden työpaikalla on vain yhden sukupuolen edustajia tai joiden työpaikalla ei ole pienten lasten vanhempia.

Kuvio 44. Onko työpaikalla yleisesti ottaen vaikeaa: pienten lasten vanhemmille kieltäytyä ylitöistä perhesyihin vedoten? Ei lainkaan vaikeaa -vastanneet, % päätoimisista palkansaajista 2001–2024. Naiset n=495–557, miehet n=467–538 (v. 2024).
Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

5.5 Vaikeus työskennellä myöhään tai viikonloppuisin, opiskella tai lähteä työmatkalle

Tasa-arvobarometrissa kysyttiin myös perhesyihin liittyvää vaikeutta työskennellä tarvittaessa myöhään tai viikonloppuisin, opiskella tai lähteä yön yli kestäväälle työmatkalle tai kurssille. Näitä kysyttiin niiltä, joiden kotitaloudessa asuu koko- tai osa-aikaisesti alaikäisiä lapsia.

Työskentelyllä tarvittaessa myöhään tai viikonloppuisin tarkoitetaan normaaliajan ylittäviä töitä. 39 prosenttia vastasi, ettei heille ole lainkaan perhesyiden takia vaikeaa olla tarvittaessa myöhään tai viikonloppuisin töissä. Reilu kolmannes (36 %) naisista ja 41 prosenttia miehistä arvioi, ettei heille ole lainkaan vaikeaa olla tarvittaessa myöhään tai viikonloppuisin töissä. Tätä useammat kuitenkin kokivat töissä myöhään tai viikonloppuisin olon jokin verran vaikeaksi (42 %) eikä sukupuolten välillä ollut tässä suurta eroa. Sen sijaan naiset (22 %) kokivat miehiä useammin (16 %) myöhään ja viikonloppuisin töissä olon selvästi vaikeaksi.

Yksityisellä sektorilla työskentelevistä päätoimisista palkansaajista 42 prosenttia arvioi, ettei perhesyiden takia ole lainkaan vaikeaa olla tarvittaessa myöhään tai viikonloppuisin töissä – julkisella sektorilla selvästi harvempi (35 %). Sekä julkisella että yksityisellä sektorilla noin 40 prosenttia arvoi myöhään tai viikonloppuisin työskentelyn olevan perhesyiden takia jonkin verran vaikeaa. Sen sijaan julkisella sektorilla työskentelevät (22 %) arvioivat hieman yksityisen sektorin työllisiä (17 %) useammin työskentelyn myöhään tai viikonloppuisin olevan selvästi vaikeaa.

Kaikista niistä, joiden kotitaloudessa asuu koko- tai osa-aikaisesti alaikäisiä lapsia²⁵, hieman harvempi kuin joka toinen (45 %) vastaaja kertoi, ettei opiskelu ole perhesyiden takia lainkaan vaikeaa. Sukupuolten välillä ei ollut suurta eroa: naisista näin koki 44 prosenttia ja miehistä 47 prosenttia. Useampi kuin joka kolmas nainen (37 %) ja mies (38 %) koki perhesyiden takia opiskelun jonkin verran vaikeaksi ja naiset (20 %) kokivat opiskelun miehiä (15 %) useammin selvästi vaikeaksi.

Noin puolet (52 %) kertoi, ettei lähteminen yön yli kestäväälle työmatkalle tai kurssille ole perhesyiden takia lainkaan vaikeaa ja miehet (57 %) olivat useammin tätä mieltä kuin naiset (47 %). Yksityisen sektorin päätoimisille palkansaajille työmatkalle tai kurssille lähteminen oli helpompaa (57 %) kuin julkisen sektorin

25 myös muut kuin päätoimiset palkansaajat

palkansaajille (49 %). Hieman harvempi kuin joka kolmas (31 %) koki yön yli kestäväen työmatkan tai kurssin jonkin verran vaikeaksi ja selvästi vaikeana sitä piti 17 prosenttia, naiset (21 %) hieman miehiä (12 %) useammin.

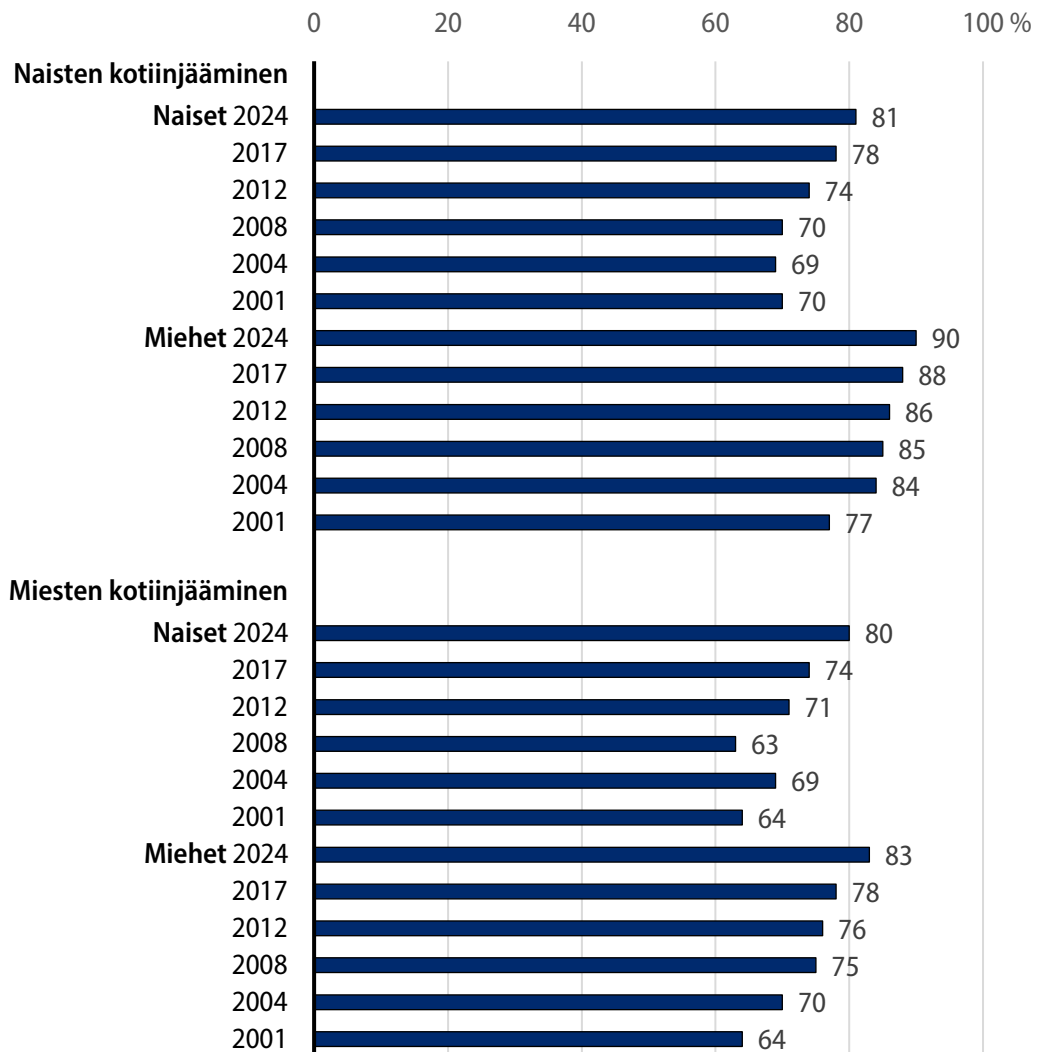
5.6 Poissaolo töistä sairaan lapsen hoitamiseksi

Lain mukaan vanhemmilla on oikeus jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta alle 10-vuotiasta lastaan. Päätoimisilta palkansaajilta kysyttiin, miten vaikeaa heidän työpaikallaan naisten ja miesten on yleisesti ottaen jäädä kotiin hoitamaan sairasta lastaan. Kysymykset esitettiin samoin kuin perhevapaakysymyksessä²⁶, eli myös niille, joilla ei ole lapsia tai omakohtaisia kokemuksia asiasta. Vastausvaihtoehdot olivat samat ja ei osaa sanoa sekä ei koske työpaikkaani -vastaukset on poistettu tarkastelusta. Kysymys on vastaava kuin aiemmilla tasa-arvobarometrin tutkimuskierroksilla. Aiempiin vuosiin verrattuna arviot vaikeudesta jäädä hoitamaan äkillisesti sairastunutta alle 10-vuotiasta lasta ovat muuttuneet positiivisemmiksi niin naisten kuin miesten kotiin jäämisen sekä naisten ja miesten arvioiden osalta.

Päätoimisista palkansaajista 85 prosenttia arvioi, ettei naisille ole lainkaan vaikea jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta alle kymmenvuotiasta lastaan. Miehet kuitenkin arvioivat naisten kotiinjäämisen helpommaksi kuin naiset. Miehistä 90 prosenttia ja naisista 81 prosenttia arvioi, ettei työpaikalla yleisesti ottaen ole naisille lainkaan vaikeaa jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta alle 10-vuotiasta lasta. 82 prosenttia päätoimisista palkansaajista arvioi, ettei miehille ole lainkaan vaikeaa jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta alle 10-vuotiasta lasta. Sukupuolten välillä oli vain hyvin pieni ero arvioissa: miehistä näin ajatteli hieman useampi (83 %) kuin naisista (80 %).

26 Vastausvaihtoehdot olivat ei lainkaan vaikeaa, jonkin verran vaikeaa ja selvästi vaikeaa. Lisäksi oli mahdollista vastata ei osaa sanoa ja ei koske työpaikkaani. Jälkimmäisellä vaihtoehdolla huomioitiin myös ne vastaajat, joiden työpaikalla on vain yhden sukupuolen edustajia tai joiden työpaikalla ei ole pienten lasten vanhempia.

Kuvio 45. Onko työpaikalla yleisesti ottaen vaikeaa: naisille/miehille jäädä kotiin hoitamaan äkillisesti sairastunutta alle 10-vuotiaista lasta? Ei lainkaan vaikeaa -vastanneet, % päätoimisista palkansaajista 2001–2024. Naiset n=555–621, miehet n=551–584 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

Niiltä palkansaajilta, joiden kotitaloudessa asuu vakituisesti alle 12-vuotiaita lapsia, kysyttiin olivatko he itse jääneet hoitamaan äkillisesti sairastunutta lasta viimeisten kahden vuoden aikana. Kaksi kolmesta (66 %) kertoi jääneensä hoitamaan sairastunutta lasta edellisten kahden vuoden aikana. Naiset (67 %) olivat jääneet hieman useammin hoitamaan sairastunutta lasta kuin miehet (64 %).

Julkisella sektorilla työskentelevät (71 %) kertoivat jääneensä useammin sairaan lapsen kanssa kotiin kuin yksityisellä sektorilla työskentelevät (63 %). Tässä on tietysti hyvä huomioida, että osa on saattanut tehdä etätöitä lapsen sairastuttua, eivätkä välttämättä ole vastanneet tähän jääneensä lapsen sairastumisen takia pois töistä.

6 Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen perheiden työnjaossa ja päätöksenteossa

Marjut Pietiläinen & Henna Attila

- Kotitöihin liittyvä vastuu jakautuu kahden puolison perheissä edelleen perinteisten roolien mukaisesti: naiset vastaavat useimmiten kotitaloudesta ja miehet erilaisista huoltotöistä. Yhteisesti jaettu vastuu on kuitenkin hieman lisääntynyt.
- Naiset ovat edelleen useimmiten vastuussa lasten kasvatukseen liittyvistä kotitöistä, mutta aiempaan verrattuna vastuunjakoa on kuitenkin tasoittunut erityisesti lasten hoitamisessa.
- Naiset kokevat edelleen selvästi miehiä useammin olevansa liikaa vastuussa kotitöistä: useampi kuin joka kolmas nainen koki olevansa usein tai silloin tällöin liikaa vastuussa. Tulokset ovat samaa tasoa kuin vuonna 2017 toteutetussa edellisessä barometrissa.
- Eniten erimielisyyksiä puolisoitten välillä aiheuttavat kotitöiden jakaminen, lasten hoito ja kuljettaminen sekä rahojen käyttö. Erimielisyydet liittyen työstä poissaoloon lapsen sairastuessa ovat lisääntyneet.
- Suurin osa kokee, että heillä on riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa. Naiset kokevat näin miehiä useammin.
- Vaikka miesten tulot arvioitiin naisten tuloja suuremmiksi, kotitalouden kulujen jakaminen puoliksi puolisoitten kesken on edelleen yleisintä. Menojen jakaminen suhteessa tuloihin on kuitenkin hieman yleisempää nyt kuin vuonna 2017, ja useimmat ovat tyytyväisiä siihen, miten kotitalouden kulut jaetaan.

Tässä luvussa tarkastellaan sukupuolten tasa-arvon toteutumista perheiden työnjaossa ja päätöksenteossa. Aluksi käsitellään käsityksiä vastuunjaosta erilaisissa kotitöissä kahden aikuisen kotitalouksissa. Tämän jälkeen tarkastellaan vastaajien kokemaa liiallista vastuuta kotitöistä, kokemusta riittävästä vallasta perheen sisäisessä päätöksenteossa sekä vastaajien kokemuksia parisuhteen laadusta. Lisäksi luvussa tarkastellaan vastaajien käsityksiä erimielisyyttä aiheuttavista

asioista parisuhteessa riippumatta siitä, onko perheessä lapsia vai ei. Kysymysten muotoiluissa on tehty joitakin muutoksia, eivätkä tulokset kaikilta osin ole vertailukelpoisia aiempien tasa-arvobarometrien tuloksiin. Luvun lopussa tarkastellaan vastaajien tuloja, kotitalouden yhteisten menojen jakamista puolisoitten kesken sekä puolisoitten tyytyväisyyttä siihen.

6.1 Vastuunjako kotitöistä

Seuraavassa tarkastellaan erilaisten kotitöiden vastuunjakoon liittyviä käsityksiä kahden puolison kotitalouksissa. Näillä kotitalouksilla tarkoitetaan tässä avo- ja avioparien perheitä sekä rekisteröidyssä parisuhteessa olevia pareja riippumatta siitä, mitä sukupuolta he ovat ja onko heillä lapsia vai ei. Jatkossa kaikista näistä pareista käytetään termiä ”parisuhdeperhe”. Enemmistö näistä parisuhdeperheistä oli naisen ja miehen muodostamia pareja. Tällaisia pareja oli tarkastelussa yhteensä 1 568 ja samaa sukupuolta olevien muodostamia pareja 21. Lapsiperheiden osalta tarkastellaan puolisoitten vastuunjakoa myös lapsista huolehtimiseen liittyvissä kotitöissä. Lapsiperheillä tarkoitetaan perheitä, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Tarkastelussa ovat mukana vain kahden vanhemman perheet, koska kysymykset koskevat vastuun jakamista.

Vuonna 2017 vastuunjakoa koskevaa kysymystä muutettiin siten, että avio- ja avopareilta (ml. rekisteröidyt parit) kysyttiin kotitöihin liittyvästä vastuunjaosta riippumatta siitä, onko heillä lapsia vai ei. Tuolloin myös vastausvaihtoehtoja muokattiin perheiden moninaisuutta paremmin huomioon ottaen siten, että kotitöistä päävastuussa oleviksi katsottiin vastaaja itse, puoliso/kumppani, molemmat yhtä paljon, lapsi/lapset ja muu kotitalouden jäsen. Ei koske kotitalouttani -vaihtoehto on myös ollut tarjolla kaikilla tutkimuskerroilla. Näitä muotoiluja on noudatettu myös vuoden 2024 tasa-arvobarometrissa. Kysymysmuotoilujen muuttamisen takia vertailu kotitöiden vastuunjaosta on mahdollista ainoastaan vuoden 2017 tasa-arvobarometrin tuloksiin.

6.1.1 Kotitaloustyöt

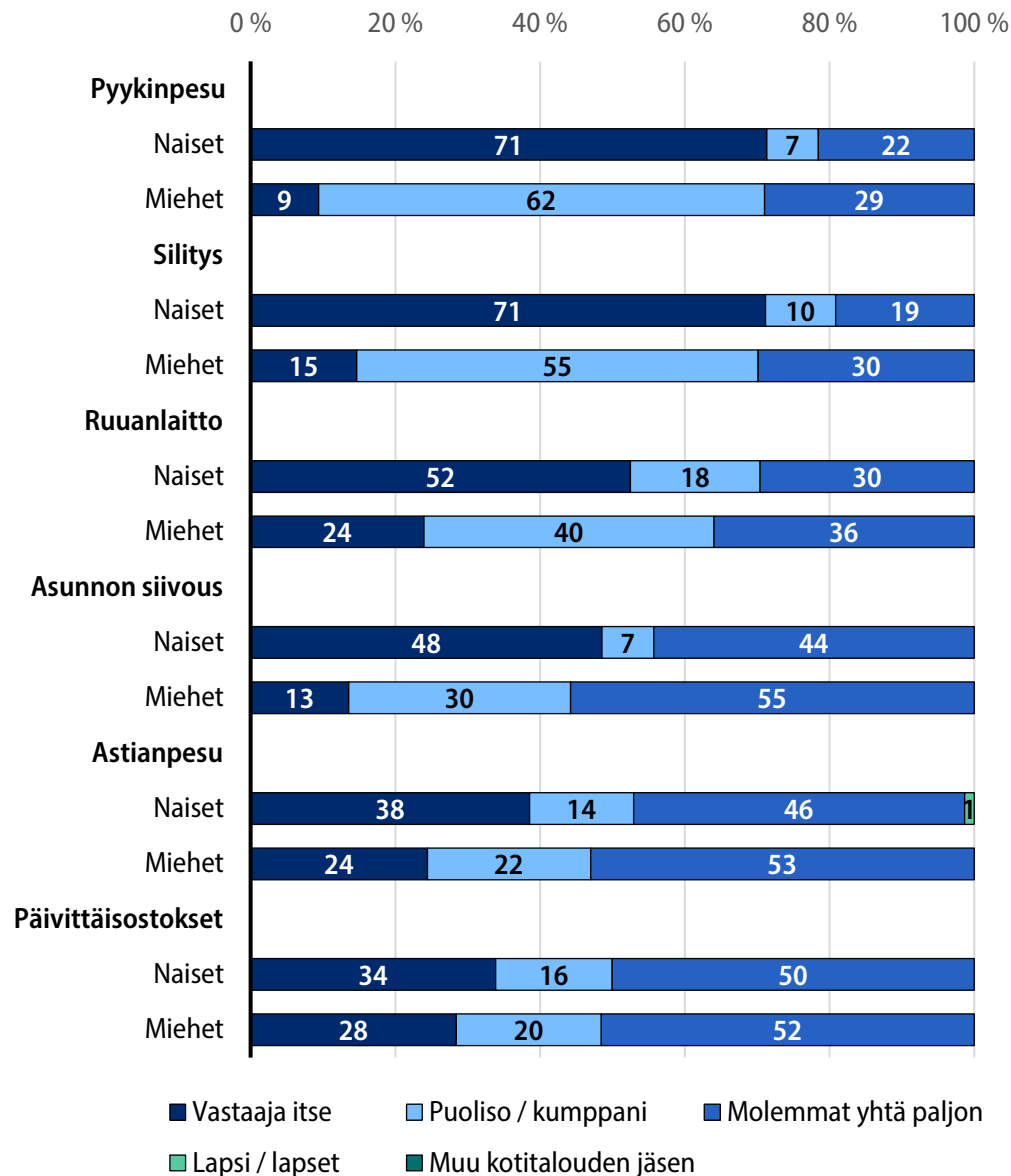
Edelleen vuonna 2024 naiset kertoivat olevansa useimmiten vastuussa kotitalouksista, kuten pyykinpesusta, silityksestä, ruoanlaitosta ja siivouksesta. Näistä myös miehet ilmoittivat puolisonsa olevan useimmiten vastuussa. Päivittäisostosten tekemisessä vastuunjako oli tasaisimmin jakautunut. Miehet puolestaan olivat useimmiten vastuussa kodin huoltotöistä, korjaamisesta, rakentamisesta sekä laitteiden asentamisesta ja huollosta.

Vaatehuolto on siis yhä edelleen useimmiten naisten vastuulla, vaikka vastuu onkin hieman vähentynyt. Vuonna 2017 naisista 77 prosenttia kertoi olevansa useimmiten vastuussa pyykinpesusta, vuonna 2024 osuus oli 71 prosenttia. Silityksestä useimmiten vastuussa olevien naisten osuus oli vuonna 2017 puolestaan 74 prosenttia, vuonna 2024 hieman matalampi 71 prosenttia. Miesten vastuu näistä ei ole juurikaan lisääntynyt, mutta vastuunjako puolisojen kesken on selvästi tasoittunut. Vuonna 2017 naisista 16 ja miehistä 22 prosenttia kertoi jaetusta vastuusta pyykinpesussa; vuonna 2024 osuudet olivat naisilla 22 ja miehillä 29 prosenttia. Silityksessä vastuunjako on naisten näkemyksen mukaan kasvanut seitsemässä vuodessa 16 prosentista 19 prosenttiin ja miesten mielestä 22 prosentista 30 prosenttiin.

Vaikka vastuu ruoanlaitosta on edelleen useimmiten naisilla, on tasoittumista tapahtunut. Vielä seitsemän vuotta sitten naisista 64 prosenttia kertoi olevansa useimmiten vastuussa ruoanlaitosta, nyt osuus oli 52 prosenttia. Vastaavasti miehillä ruoanlaitosta useimmiten vastuussa olevien osuus vuonna 2017 oli 21 prosenttia ja nyt 24 prosenttia. Oleellisinta on kuitenkin vastuun jakaminen: vuonna 2017 jaetusta vastuusta kertoi 21 prosenttia naisista ja 31 prosenttia miehistä; vuonna 2024 naisista noin kolmannes ja miehistä reilu kolmannes kertoi ruoanlaittovastuun jaetun. Ruoanlaiton osalta on myös hyvä pitää mielessä, että erilaiset ruokapalvelut ovat yleistyneet, joten kaikki eivät ehkä valmista entiseen malliin itse ruokia, mutta toiset taas nimenomaan harrastavat ruoanlaittoa.

Asunnon siivous ja astianpesu ovat edelleen useimmiten naisten vastuulla, mutta naisten vastuu näistä on kuitenkin vähentynyt ja myös miesten vastausosuudet puolisojen vastuusta ovat pienentyneet. Miehillä vastuu näistä kotitaloudesta on aavistuksen lisääntynyt, mutta erityisesti astianpesun osalta vastuuta on jaettu aiempaa enemmän. Tähän voinee vaikuttaa myös se, että tiskaamiseen kuluu nykyisin yhä vähemmän aikaa ja yhä harvempi tiskaa astioita enää nykyisin käsin ja astianpesu tarkoittaa lähinnä tiskikoneen täyttämistä ja tyhjentämistä. Asunnon siivouksessa jaettu vastuu on aika lailla samalla tasolla kuin seitsemän vuotta sitten, nyt naisista 44 ja miehistä 55 prosenttia kertoi jaetusta siivousvastuusta. Myös siivouksessa välineistö ja siivouksen tavat ovat muuttuneet ja siivouspalvelujakin käytettäneen jossain määrin.

Kuvio 46. Kuka on useimmiten vastuussa kotitaloustöistä, % avo- ja aviopariperheistä 2024. N=1 209–1 582. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

6.1.2 Huolto- ja pihatyöt, kodin talousasiat ja lemmikkien hoito

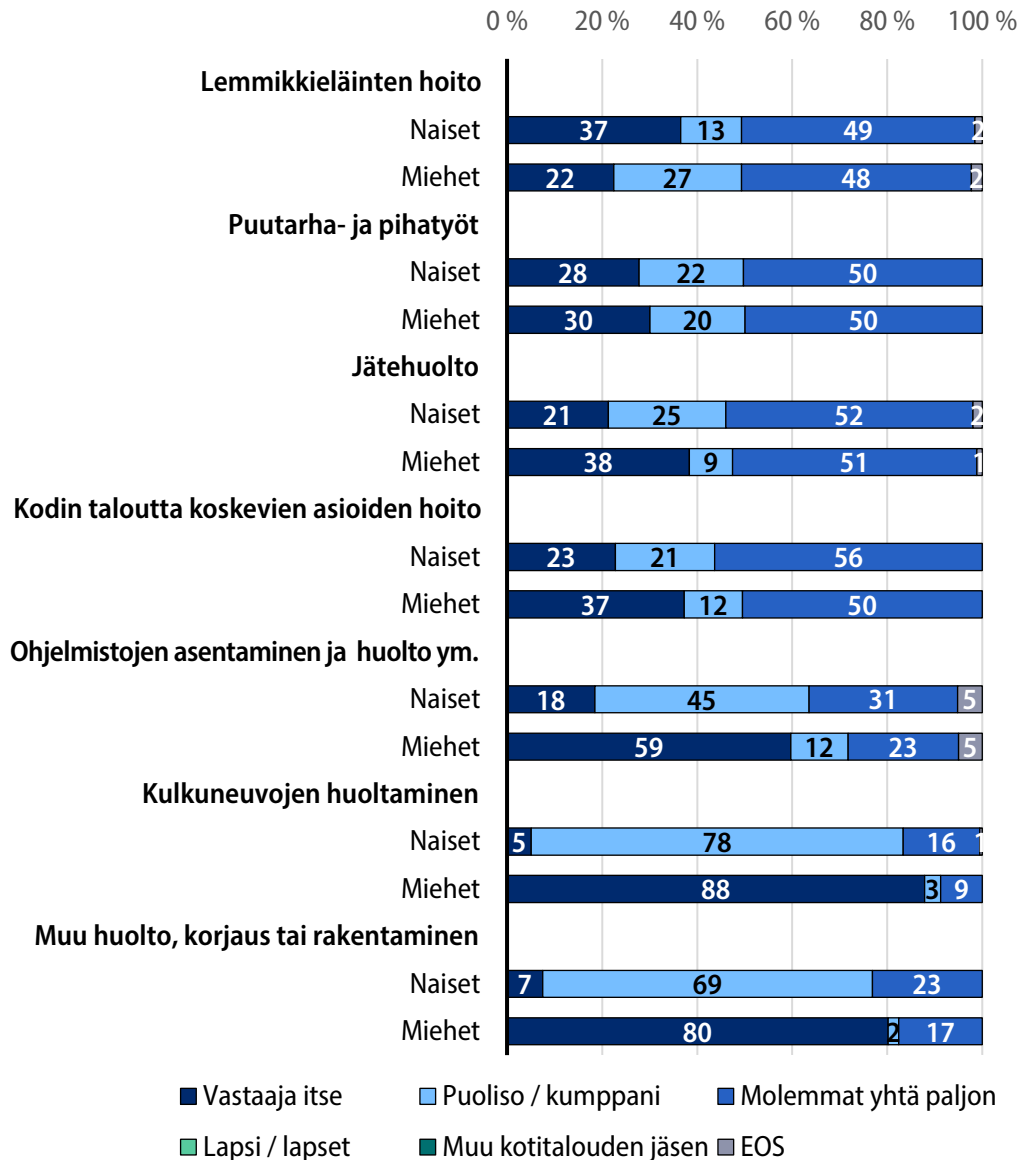
Kodin huolto- ja pihatöistä, kodin talousasioista ja lemmikkien hoidosta on vastuut jaettu puolisojen välillä tasaisesti puutarha- ja pihatöissä, kodin taloutta koskevien asioiden hoidossa, lemmikkieläinten hoidossa ja jätehuollossa. Näissä jaetusta vastuusta kertoi noin puolet naisista ja miehistä. Puutarha- ja pihatöistä naiset ja miehet kertoivat lisäksi lähes yhtä usein olevansa itse vastuussa (miehet

30 %, naiset 28 %), kun taas talousasioiden hoidossa (miehet 37 %, naiset 23 %) ja jätehuollossa (miehet 38 %, naiset 23 %) miehet kertoivat naisia useammin olevansa niistä itse vastuussa. Vaikka vastuu lemmikkieläinten hoidosta on melko tasaisesti jakautunut, on se kuitenkin useammin naisten (37 %) kuin miesten (22 %) vastuulla.

Tasa-arvobarometrissa 2024 kysyttiin myös tietokoneiden, puhelimien ja tablettien sekä niihin liittyvien ohjelmistojen asentamisesta ja huollosta sekä muusta vastaavasta toiminnasta. Kysymys oli myös vuoden 2017 tasa-arvobarometrissa, joskin silloin se koski ainoastaan laitteiden ja ohjelmistojen asentamista ja huoltoa, ei muuta toimintaa. Vastuu näistä tehtävistä näyttää edelleen olevan pääasiassa miehillä. Vastuun jakaminen ei ole kovin yleistä, vaikkakin näyttää hieman yleistyneen. Miehistä 59 prosenttia ja naisista 18 prosenttia kertoi olevansa itse useimmiten vastuussa, eikä osuuksissa ole suurta eroa aiempaan. Vajaa kolmannes (31 %) naisista ja lähes joka neljäs (23 %) mies kertoi puolisoiden jaetusta vastuusta, mikä on hieman suurempi osuus kuin vuonna 2017, jolloin hieman harvempi kuin joka viides vastaaja ilmoitti vastuun jakamisesta. Sekä naisista että miehistä viisi prosenttia kertoi lasten olevan useimmiten vastuussa ohjelmistojen asentamisesta ja huollosta.

Kuvio 47. Kuka on useimmiten vastuussa kodin huolto- ja pihatöistä, talousasioista ja lemmikkien hoidosta, % avo- ja aviopariperheistä 2024. N=721–1 582.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Tasa-arvobarometrin tulokset naisten ja miesten erilaisista vastuista kotitöissä ovat samansuuntaisia kuin Tilastokeskuksen vuoden 2020–2021 ajankäyttötutkimuksen²⁷ tulokset: naiset ja miehet kertoivat tasa-arvobarometrin kyselyssä olevansa

27 Tilastokeskus, ajankäyttötutkimus 2020–2021

vastuussa useimmiten juuri niistä kotitöistä, joihin myös ajankäyttötutkimukseen vastanneet naiset ja miehet ilmoittivat käyttävänsä aikaansa. Ajankäyttötutkimus osoitti, että kotitöiden jako on tasaantunut erityisesti siksi, että naiset ovat vähentäneet kotitöihin käyttämäänsä aikaa eikä niinkään siksi, että miehet olisivat lisänneet merkittävästi aikaansa kotitöihin.

6.1.3 Lapsiin liittyvät kotityöt

Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen 2020–2021 mukaan lapsiperheiden ajasta suuri osa kuluu lastenhoitoon, ostoksiin ja asiointiin, ruoanlaittoon sekä siivoamiseen. Kotitöiden osalta suurin muutos ajankäytössä on se, että miehet käyttivät lastenhoitoon enemmän aikaa kuin koskaan aiemmin. Tähän arveltiin vaikuttaneen kulttuurinen muutos, mutta myös parantuneet mahdollisuudet isyys- ja vanhempainvapaiden pitämiseen. Toisaalta korona-ajan arveltiin osaltaan lisänneen mahdollisuutta ja tarvetta lastenhoitoon, kun isovanhempien apua ei ollut sopivaa käyttää ja toisaalta etätö mahdollisti lastenhoidon työnteon ohessa, vaikkakaan sitä ei ajankäyttötutkimuksen ansiotyön yhteydessä huomioida. (Ajankäyttötutkimus 2020–2021, Tilastokeskus).

Seuraavassa tarkastellaan vastaajien käsitystä lapsiin liittyvien kotitöiden vastuunjaosta sellaisissa kahden vanhemman perheissä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia kokoaikaisesti (n = 547). Näistä perheistä neljä on samaa sukupuolta olevien pariin perheitä. Lastenhoidon osalta vastuunjakoa on tarkasteltu niissä perheissä, joissa on vakituisesti alle kouluikäisiä lapsia ja sairaan lapsen hoitoa niiden perheiden osalta, joissa on vakituisesti alle 10-vuotiaita lapsia. Läksyjen teosta huolehtimisen osalta on tarkasteltu perheitä, joissa on 7–17-vuotiaita lapsia.

Tasa-arvobarometrin mukaan naiset näyttävät yhä edelleen hoitavan useimmissa perheissä lapsia ja heidän asioitaan miehiä useammin, mutta jaettu vastuu näyttäisi myös yleistyneen. Vuoden 2017 tapaan, myös vuonna 2024 puoliset kertoivat jakavansa lastenkasvatukseen liittyvän vastuun tasaisimmin lasten kanssa keskustellessa ja leikkimisessä tai muussa vastaavassa – yli 70 prosenttia vastaajista kertoi jakavansa vastuun tältä osin eikä sukupuolten välillä ei ollut juurikaan eroa.

Naiset ilmoittivat olevansa useimmiten itse vastuussa yhteydenpidosta päiväkotiin tai kouluun (70 %), sairaan lapsen hoidosta (38 %), lastenhoidosta (31 %) ja läksyjen teosta huolehtimisesta (41 %). Sen sijaan miehet (37 %) kertoivat kantavansa vastuun lasten harrastuksiin kuljettamisesta hieman naisia (30 %) useammin, vaikka vastuu usein myös jaetaan vanhempien kesken.

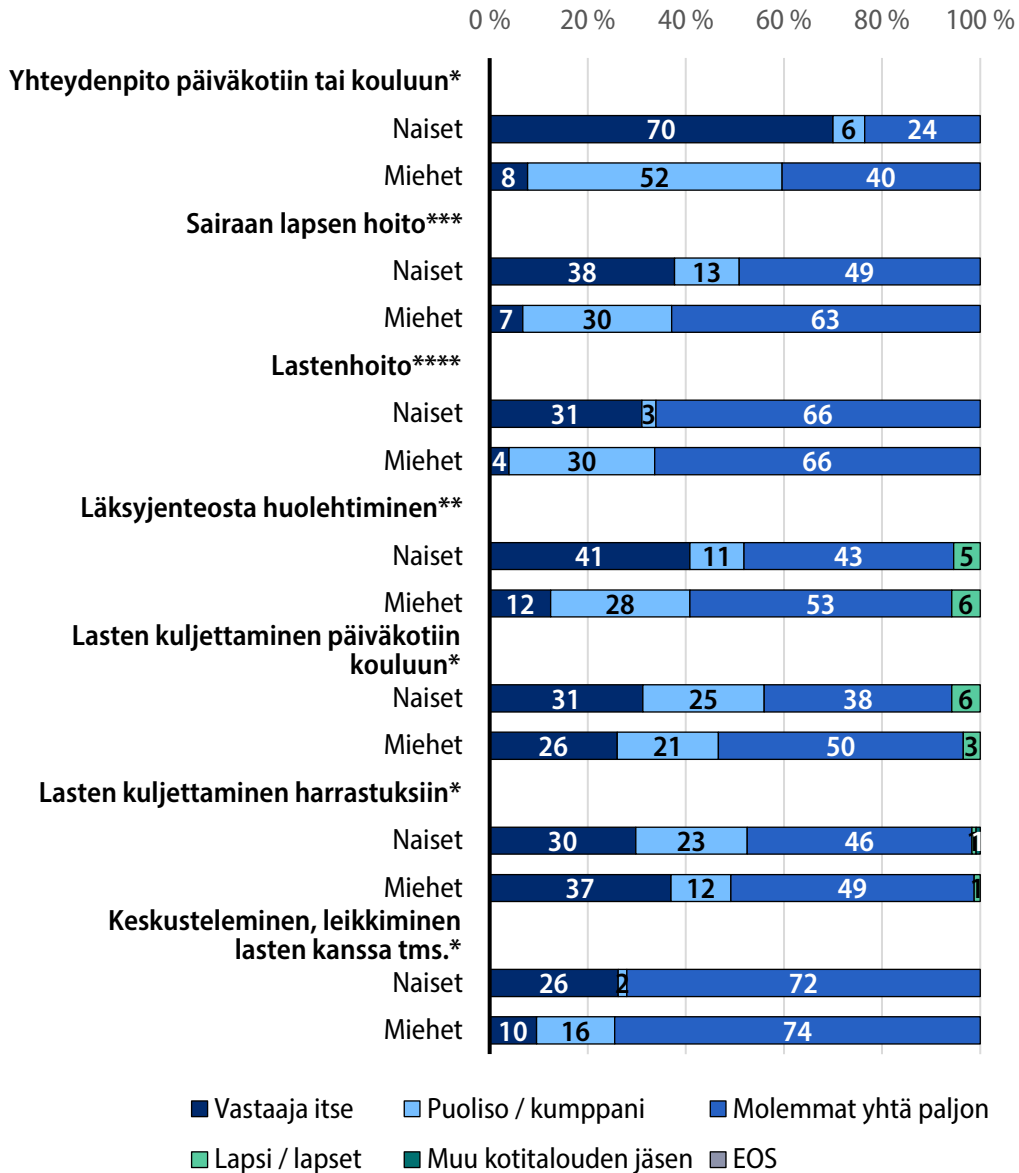
Naisista 38 prosenttia kertoi olevansa useimmiten vastuussa sairaan lapsen hoidosta perheissä, joissa on alle kymmenvuotiaita lapsia. Osuus on nyt selvästi pienempi kuin vuonna 2017, jolloin yli puolet naisista kertoi olevansa useimmiten vastuussa sairaan lapsen hoidosta. Miehistä 7 prosenttia ilmoitti olevansa vastuussa sairaan lapsen hoidosta. Miehillä suuruusluokka on sama kuin vuonna 2017, vaikkakin hieman pienempi heilläkin. Sen sijaan naisista noin puolet (49 %) ja miehistä peräti (63 %) kertoi vastuun sairaan lapsen hoidosta olevan yhteinen, kun vuonna 2017 naisista näin vastasi joka kolmas ja miehistä lähes puolet.

Niiltä vastaajilta, joiden kotitaloudessa oli vakituisesti alle seitsemänvuotiaita lapsia, kysyttiin kuka kotitaloudessa on useimmiten vastuussa lastenhoidosta. Naisista vajaa kolmannes (31 %) kertoi olevansa useimmiten vastuussa lastenhoitoon liittyvistä asioista, miehistä vain harva (4 %). Naisilla osuus on pienentynyt selvästi vuodesta 2017, jolloin naisista puolet kertoi olevansa useimmiten lastenhoidosta vastuussa. Miehillä osuus on puolestaan nyt kaksi prosenttiyksikköä suurempi. Lastenhoidon vastuut näyttävät tasoittuneen, sillä nyt suurin osa naisista ja miehistä kertoi lastenhoitoon liittyvän vastuun olevan useimmiten jaettu puolison/kumppanin kanssa. Vuonna 2017 naisista 46 ja miehistä 61 prosenttia kertoi jaetusta vastuusta lastenhoidossa, mutta vuonna 2024 naisista ja miehistä 66 prosenttia kertoi vastuun jaetun. Tältä osin tasa-arvo näyttäisi siis edenneen ja tulokset ovat samansuuntaisia kuin ajankäyttötutkimuksessakin.

Naisista 41 prosenttia kertoi useimmiten huolehtivansa lasten läksyjenteosta, miehistä vain 12 prosenttia. Miehet kertoivat (53 %) naisia (43 %) useammin jaetusta vastuusta lasten läksyjenteossa. Vuoteen 2017 verrattuna vastuusta kertoneiden naisten osuus on hieman pienentynyt ja miesten kasvanut. Vuonna 2017 naisten vastaava osuus oli 47 prosenttia ja miesten 7 prosenttia. Jaettu vastuu ei ole juurikaan lisääntynyt (vuonna 2017 naisten mukaan 39 % ja miesten 54 %).

Kuvio 48. Kuka on useimmiten vastuussa lastenkasvatukseen liittyvistä kotitöistä, % kahden vanhemman avo- ja aviopariperheistä 2024. N=255–524.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

*Kysytty, jos taloudessa asuu vakituisesti alaikäisiä.

**Kysytty, jos taloudessa asuu vakituisesti 7–17-vuotiaita lapsia.

***Kysytty, jos taloudessa asuu vakituisesti alle 10-vuotiaita lapsia.

****Kysytty, jos taloudessa asuu vakituisesti alle 7-vuotiaita lapsia.

Lasten kuljettamisesta päiväkotiin tai kouluun kysyttiin niiltä vastaajilta, joilla oli alle 18-vuotiaita lapsia. Lasten kuljettaminen päiväkotiin tai kouluun näytti vuonna 2024 olevan hieman useammin naisten vastuulla, vaikkakaan merkittävää eroa sukupuolten välillä ei ollut ja ero oli jopa hieman pienempi kuin vuonna 2017. Naisista 31 ja miehistä 26 prosenttia kertoi olevan useimmiten vastuussa lasten kuljetuksesta päiväkotiin tai kouluun. Miehistä puolet kertoi vastuun jakamisesta, naisista 38 prosenttia. Vuoteen 2017 verrattuna lasten kuljettamisesta vastuussa olevien naisten osuus on pysynyt lähes samana (32 % v. 2017), miehillä osuus on kasvanut hieman vuodesta 2017 (22 %). Vuonna 2017 miehistä useampi kuin joka neljäs (27 %) ilmoitti puolison olevan vastuussa kuljettamisesta, vuonna 2024 21 prosenttia.

Sen sijaan lasten kuljettaminen harrastuksiin oli hieman useammin miesten vastuulla: miehistä 37 ja naisista 30 prosenttia kertoi olevansa tästä vastuussa. Vajaa puolet vastaajista kertoi myös jaetusta vastuusta harrastuksiin kuljettamisessa: naisista 46 ja miehistä 49 prosenttia. Kiinnostavaa on, että jaetun vastuun osalta naisten vastaukset ovat pysyneet samana verrattuna, mutta miesten osuus on vähentynyt selvästi (54 % vuonna 2017). Samalla vastuussa olevien naisten osuus oli nyt selvästi suurempi kuin vuonna 2017 (27 %). Lähes joka neljäs (23 %) nainen kertoi sekä nyt että vuonna 2017 (22 %) puolison olevan kuljetusvastuussa. Miehet kertoivat puolison kuljetusvastuusta naisia harvemmin (12 %).

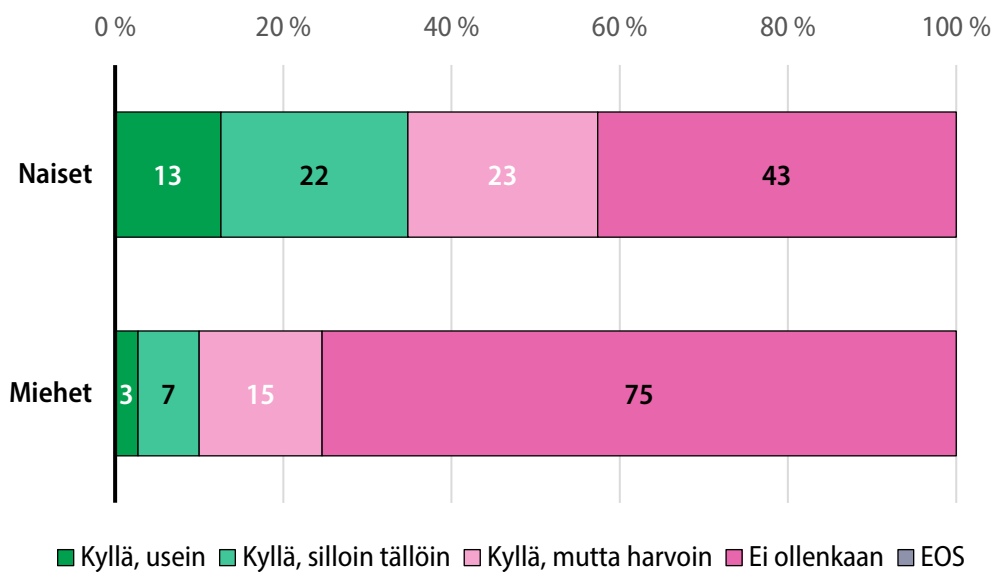
Yhteydenpito päiväkotiin tai kouluun on edelleen pääosin naisten vastuulla: naisista 70 prosenttia kertoi yhteydenpidon olleen useimmiten heidän vastuullaan, miehistä vain 8 prosenttia kertoi olevansa useimmiten vastuussa yhteydenpidosta. Vaikka yhteydenpito onkin pääosin naisten vastuulla, näyttää jaettu vastuu lisääntyneen jonkin verran. Vuonna 2024 naisista 24 ja miehistä 40 prosenttia kertoi jaetusta vastuusta, kun vuonna 2017 osuudet olivat naisilla 18 ja miehillä 33 prosenttia.

6.1.4 Liiallinen vastuu kotitöistä ja lapsista

Naiset kokivat selvästi useammin olevansa liikaa vastuussa kotitöistä kuin miehet. Useampi kuin joka kymmenes (13 %) nainen koki olevansa usein liikaa vastuussa kotitöistä, kun miehistä näin koki vain kolme prosenttia. Silloin tällöin liikaa vastuussa koki olevansa noin joka viides (22 %) nainen ja lähes joka neljäs nainen koki harvoin liikaa vastuuta. Valtaosa miehistä (75 %) ei kokenut ollenkaan liikaa vastuuta kotitöistä, naisista näin ajatteli selvästi harvempi (43 %). Niin naisten kuin miestenkin kokemukset liiasta vastuusta kotitöissä olivat selvästi yleisempiä kahden

vanhemman lapsiperheissä kuin sellaisissa kahden puolison kotitalouksissa, joissa ei asunut vakituisesti alle 18-vuotiaita lapsia. Tarkastelussa ei ole mukana yhden vanhemman perheitä.

Kuvio 49. Liikaa vastuuta kotitöistä kokeneet, % avo- tai avioliitossa elävistä 2024. N=1 584. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Liiallisesta kotityövastuusta raportoivat erityisesti alle 55-vuotiaat naiset: heistä 40 prosenttia kertoi liiallisen vastuun kokemuksesta vähintään silloin tällöin, kun samanikäisistä miehistä 13 prosenttia kertoi olevansa ainakin silloin tällöin liikaa vastuussa kotitöistä. Vanhemmista eli 55–74-vuotiaista hieman useampi kuin joka neljäs nainen (27 %) ja harvempi kuin joka kymmenes mies (7 %) kertoi olevansa liikaa vastuussa kotitöistä ainakin silloin tällöin.

Naisista, joilla oli tutkimushetkellä alle 7-vuotiaita lapsia, 45 prosenttia kertoi kokevansa liikaa vastuuta kotitöistä vähintään silloin tällöin. Sen sijaan naisista, joilla ei ollut tämän ikäisiä lapsia, noin kolmannes kertoi liiallisesta vastuusta ainakin silloin tällöin. Vain hieman useampi kuin joka kymmenes mies, jonka perheessä oli alle 7-vuotias lapsi, kertoi liiallisesta vastuusta vähintään silloin tällöin. Ero on kuitenkin hyvin pieni verrattuna niihin miehiin, joilla ei ollut alle kouluikäisiä lapsia.

6.2 Erimielisyyttä aiheuttavat asiat avo- ja aviopuolisoiden välillä

Avo- tai aviopuolison (ml. rekisteröidyt parit) kanssa asuvilta kysyttiin, minkä verran erilaiset perhe-elämään liittyvät asiat aiheuttavat erimielisyyttä puolison kanssa. Kysytyjä asioita olivat kotitöiden jakamiseen, lastenhoitoon, kuljettamiseen tai muihin vastaaviin liittyvät tehtävät. Lapsiin liittyvät kysymykset kysyttiin vain niiltä, joilla on lapsia. Erimielisyyksistä puolison kanssa on kysytty vuodesta 2001 lähtien.

Puolisoiden erimielisyyksien aiheet liittyvät useimmiten kotitöiden jakamiseen. Naisista 43 ja miehistä 38 prosenttia kertoi kotitöiden jakamisen aiheuttaneen erimielisyyttä. Naisilla kotitöiden jakamisen aiheuttamat erimielisyydet olivat suhteellisesti hieman lisääntyneet, miehillä vähentyneet. Noin joka neljäs nainen ja mies kertoi rahojen käytön olleen erimielisyyden aiheuttajana. Vaikka rahankäyttö aiheuttikin erimielisyyksiä, olivat osuudet nyt pienemmät kuin vuonna 2017.

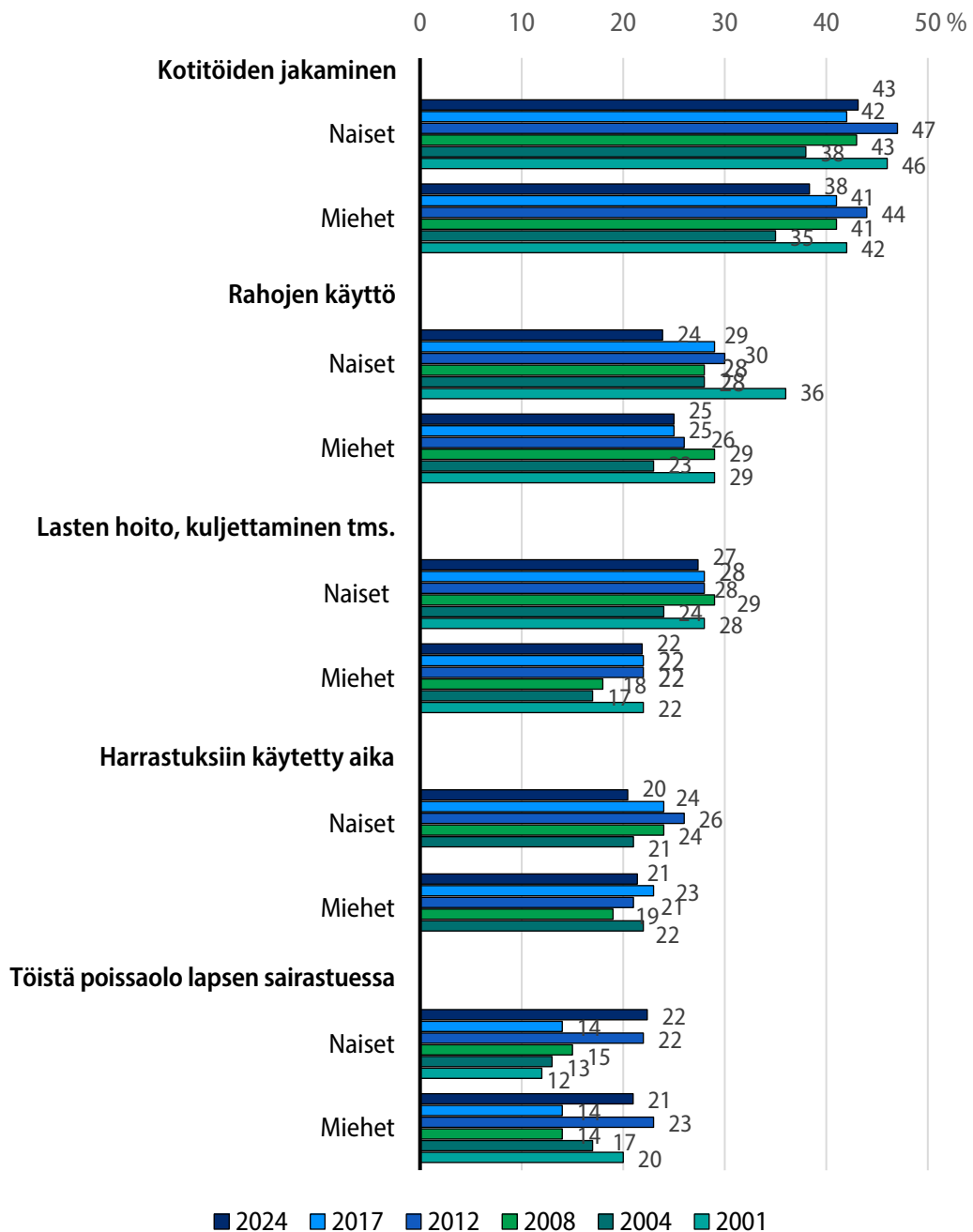
Kolmanneksi yleisin erimielisyyksiä aiheuttava aihe olivat lasten hoitoon ja kuljettamiseen liittyvät asiat. Naisista hieman useampi kuin joka neljäs (27 %) ja miehistä hieman useampi kuin joka viides (22 %) kertoi lasten hoitoon ja kuljettamiseen liittyvien asioiden aiheuttaneen erimielisyyttä puolisoitten välillä. Osuuksissa ei ollut juurikaan muutosta vuoteen 2017 verrattuna.

Aiempina tasa-arvobarometrin tarkasteluvuosina kysytyistä asioista vähiten erimielisyyksiä aiheutti töistä poissaolo lapsen sairastuessa. Nyt se ei enää ollut erimielisyyksiä aiheuttavien asioiden hännillä, vaan osuudet olivat suuremmat kuin vuonna 2017. Huomionarvoista on kuitenkin se, että kun vuonna 2017 naisista ja miehistä 14 prosenttia ilmoitti erimielisyyksien syyksi työstä poissaolon lapsen sairastumisen takia, olivat osuudet vuonna 2024 naisilla 22 ja miehillä 21 prosenttia. Osuudet ovat likimain samoja kuin vuonna 2012.

Nyt vähiten erimielisyyksiä aiheutti harrastuksiin käytetty aika, vaikkakaan ero sairaan lapsen hoitamaan jäämistä koskeviin erimielisyyksiin ei ole suuri. Erimielisyyksiä harrastuksiin käytetystä ajasta raportoi noin viidennes sekä naisista (20 %) että miehistä (21 %). Vuoteen 2017 verrattuna harrastuksiin käytetty aika aiheutti nyt hieman harvemmin erimielisyyksiä puolisoitten välillä.

Ajallisesti näyttää, ettei tulosten osalta ole yhtä trendiä havaittavissa eri tutkimusvuosien välillä, vaan osuudet vaihtelevat.

Kuvio 50. Paljon tai jonkin verran erimielisyyksiä puolisonsa kanssa kohdanneet, % avo- tai avioliitossa elävistä 2001–2024. N=351–1 585 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

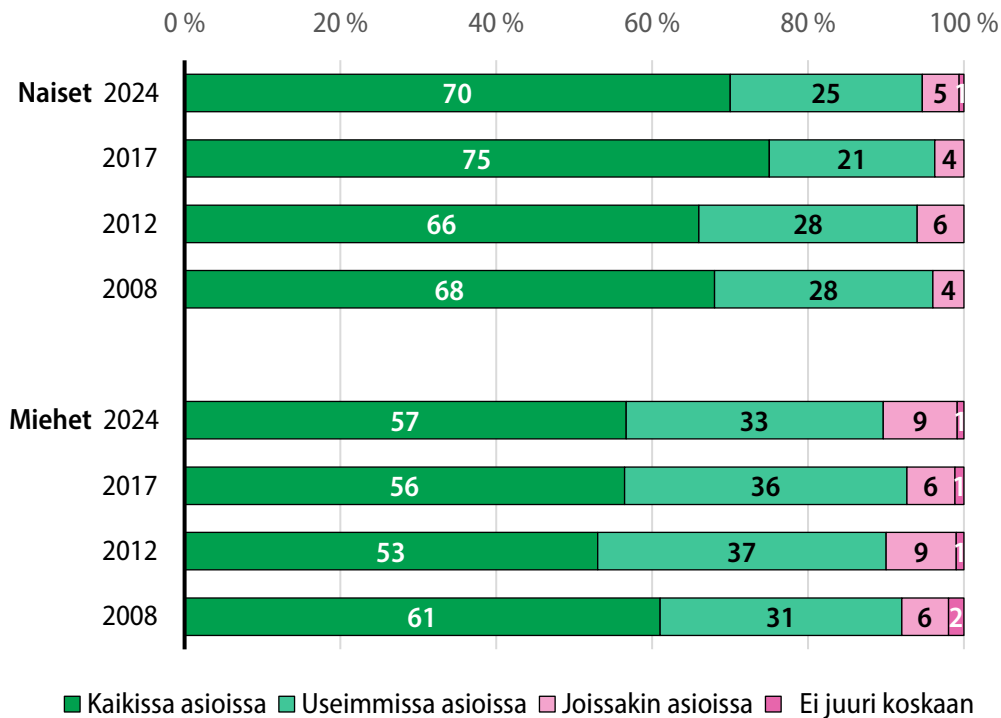
6.3 Valta perheen sisäisessä työnjaossa

Avo- tai avioliitossa (ml. rekisteröidyt parit) eläviltä on vuodesta 2008 lähtien kysytty, onko heillä mielestään riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa. Perheen sisäisellä päätöksenteolla tarkoitetaan esimerkiksi kotitöiden jakamista, lasten kasvattamista ja rahan käyttöä koskevia päätöksiä. Kuten vuonna 2017, myös vuonna 2024 suurin osa vastaajista koki, että heillä on riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa kaikissa tai useimmissa asioissa. Aiempien barometrien tapaan naiset kokivat näin useammin kuin miehet. Samaan aikaan naiset raportoivat miehiä selvästi enemmän myös liiallisen kotityövastuun kokemuksia, ja vastuut jakautuvatkin epätasaisesti kahden vanhemman talouksissa. Näyttää siis siltä, että vallan ja vastuun kokemukset kulkevat käsi kädessä.

Naisista 70 prosenttia ilmoitti heillä olevan riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa kaikissa asioissa ja noin neljännes useimmissa asioissa. Viisi prosenttia naisista koki heillä olevan riittävästi valtaa joissakin asioissa. Miesten vastaukset poikkesivat jonkin verran naisten vastauksista. Miehistä yli puolet (57 %) ilmoitti, että heillä on riittävästi valtaa kaikissa asioissa ja kolmannes (33 %) useimmissa asioissa. Yhdeksän prosenttia miehistä koki, että heillä oli riittävästi valtaa joissakin asioissa ja prosentti miehistä kertoi, ettei heillä ole riittävästi valtaa juuri koskaan.

Varsin kiinnostavaa on, että naiset kertoivat kokevansa riittävästi valtaa kaikissa perheen sisäisissä asioissa nyt hieman harvemmin kuin vuonna 2017, kun taas useimmissa asioissa riittävästi valtaa kokevien osuus on kasvanut hieman. Riittävästi valtaa kaikissa tai joissakin asioissa koki nyt lähes yhtä usea kuin vuonna 2017. Miehillä osuudet ovat pysyneet lähestulkoon samoina vuoteen 2017 verrattuna.

Kuvio 51. Kokeeko omaavansa riittävästi valtaa perheen sisäisessä päätöksenteossa, % avo- tai avioliitossa elävistä 2008–2024. N=1 583 (v. 2024). Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Aikasarjakatkos: Vuonna 2024 siirryttiin puhelintiedonkeruusta verkko-puhelinkeruuseen. Menetelmämuutoksen vuoksi vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien tulosten kanssa.

6.4 Tyytyväisyys parisuhteeseen

Tasa-arvobarometrissa kysyttiin myös, millaisena parisuhteessa elävät naiset ja miehet parisuhdettaan pitävät. Naisten ja miesten välillä ei ole juurikaan eroa siinä, millaisena parisuhdetta puolisoon tai kumppaniin pidettiin. Pääosin vastaajat olivat tyytyväisiä parisuhteeseensa: suhdetta nykyiseen kumppaniinsa piti erittäin tai melko hyvänä piti 93 % naisista ja 95 % miehistä. Osuuksissa ei juurikaan näy muutosta vuoteen 2017.

Valtaosa koki parisuhteensa erittäin hyväksi (naiset 68 %, miehet 69 %). Neljännes (25 %) sekä naisista että miehistä piti suhdettaan melko hyvänä, ja tyydyttävänä parisuhdettaan piti seitsemän prosenttia naisista ja viisi prosenttia miehistä. Parisuhdettaan huonona piti vain noin yksi prosentti.

Alle 35-vuotiaat olivat muita useammin tyytyväisiä parisuhteeseensa: alle 35-vuotiaista miehistä 97 prosenttia ja naisista 98 prosenttia piti parisuhdettaan erittäin tai melko hyvänä. Miltei yhtä korkeisiin tyytyväisyyslukemiin ylsivät 55–74-vuotiaat miehet 95 prosentin tyytyväisten osuudellaan. Harvemmin tyytyväisiä olivat 35–54-vuotiaat, joista 93 prosenttia piti parisuhdettaan erittäin tai melko hyvänä. Tyytymättöimpiä olivat 55–74-vuotiaat naiset, joista heistäkin kuitenkin 91 prosenttia arvioi parisuhteensa olevan erittäin tai melko hyvä.

Naisten kohdalla taloudessa asuvat alle 18-vuotiaat lapset eivät vaikuttaneet ilmoitettuun parisuhdetyytyväisyyteen, mutta avo- tai aviopuolison ja alle 18-vuotiaiden lasten kanssa asuvista miehistä miltei joka kymmenes (9 %) arvioi parisuhteensa olevan tyydyttävä tai huono, kun ilman lapsia asuvista miehistä vastaava osuus oli kolme prosenttia.

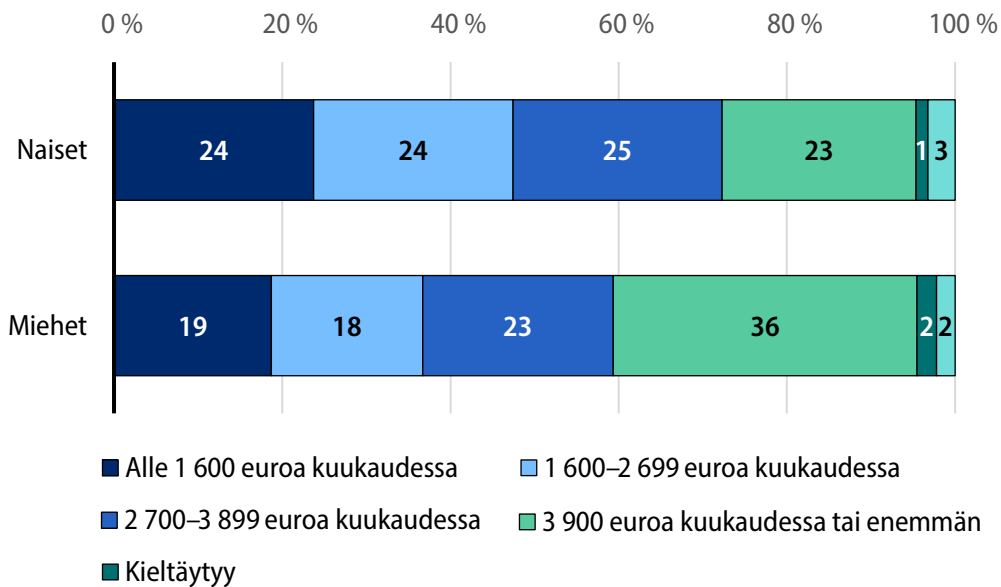
6.5 Menojen jakautuminen suhteessa tuloihin avo- ja avioparitalouksissa

6.5.1 Tulot sukupuolen mukaan

Vastaajia pyydettiin valitsemaan seitsemän tuloluokan joukosta omia bruttokuukausitulojaan vastaava luokka. Tuloiksi laskettiin palkkatulojen lisäksi myös eläketulot, yrittäjätulot, opintotuki, työttömyyskorvaukset, vuokratulot, lapsilisät, osinkotulot yms. Omiin bruttokuukausituloihin pyydettiin sisällyttämään puolet kotitalouden mahdollisista yhteisistä tuloista.

Miehiin verrattuna naisten joukossa oli vastausten perusteella enemmän pientuloisia ja vähemmän suurituloisia. Noin neljännes (24 %) naisista kuului alle 1 600 euroa ansaitsevaan tuloryhmään, kun miehistä tähän ryhmään kuului viidennes (19 %). Ylimpään eli vähintään 3 900 euroa kuukaudessa ansaitsevaan tuloryhmään kuului useampi kuin joka kolmas (36 %) mies, mutta vain noin joka neljäs (23 %) nainen.

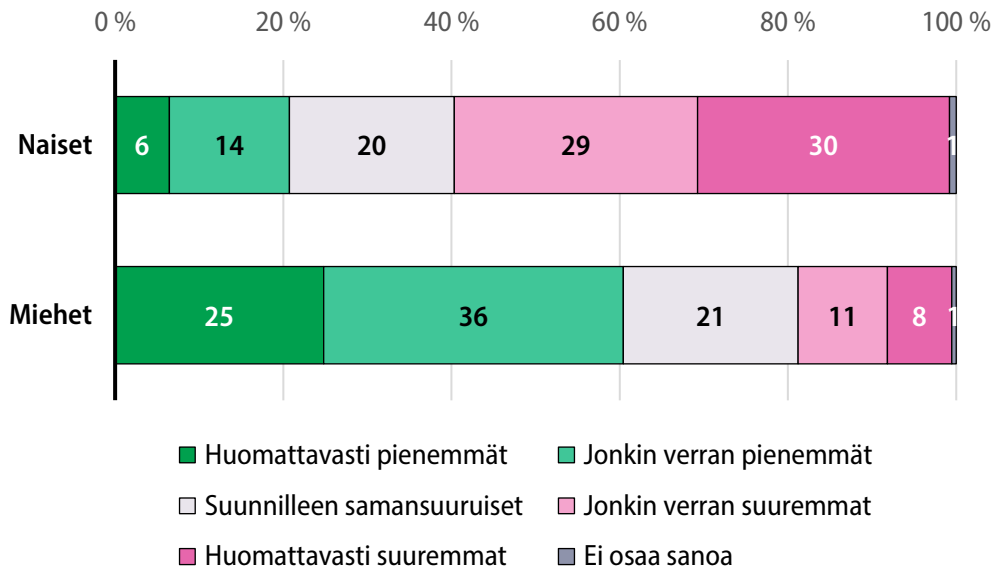
Kuvio 52. Vastaajan arvioimat omat tulot veroja ja erilaisia menoja vähentämättä, % naisista ja miehistä 2024. Naiset n=1 313, miehet n=1 249. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

6.5.2 Tulot suhteessa puolison tuloihin

Avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä vastaajia pyydettiin arvioimaan kumppaninsa bruttotulojen suuruutta suhteessa omiin tuloihinsa. Nais- ja miesvastaajien vastaukset eroavat merkittävästi toisistaan: naisista kuusi prosenttia ja miehistä 25 prosenttia arvioi kumppaninsa tulojen olevan omia tulojaan huomattavasti pienemmät. Miltei kolmannes (30 %) naisista arvioi kumppaninsa tulot huomattavasti omia tulojaan suuremmiksi – miehistä näin arvioi kahdeksan prosenttia.

Kuvio 53. Vastaajan arviot kumppanin bruttotuloista suhteessa omiin tuloihin, % avo- tai avioliitossa elävistä 2024. Naiset n=788, miehet n=781. Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Sekä nais- että miesvastaajien arvioiden perusteella vain viidennes pariskunnista oli sellaisia, joissa kumppaneilla on suunnilleen yhtä suuret tulot eikä tässä juuri ole muutosta vuoteen 2017. Pariskuntia, joilla naisen tulot ovat kumppanin tuloja suuremmat, oli niin ikään noin viidennes, mutta valtaosalla eli 59 prosentilla pariskunnista miehen tulot ovat jonkin verran tai huomattavasti kumppanin tuloja suuremmat.

6.5.3 Yhteisten menojen jakaminen

Avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa eläviltä vastaajilta kysyttiin kotitalouden yhteisten menojen jakamisesta. Ensimmäisen kerran vastaava kysymys oli tasa-arvobarometrin ensimmäisellä kierroksella vuonna 1998, ja sen jälkeen kysymys on esitetty aiemmin ainoastaan vuonna 2017. Vuonna 2017 tulokset olivat samansuuntaisia kuin vuonna 1998. Suuria muutoksia tuloksissa ei ole tälläkään kertaa, vaan tulokset ovat yllättävänkin samanlaiset.

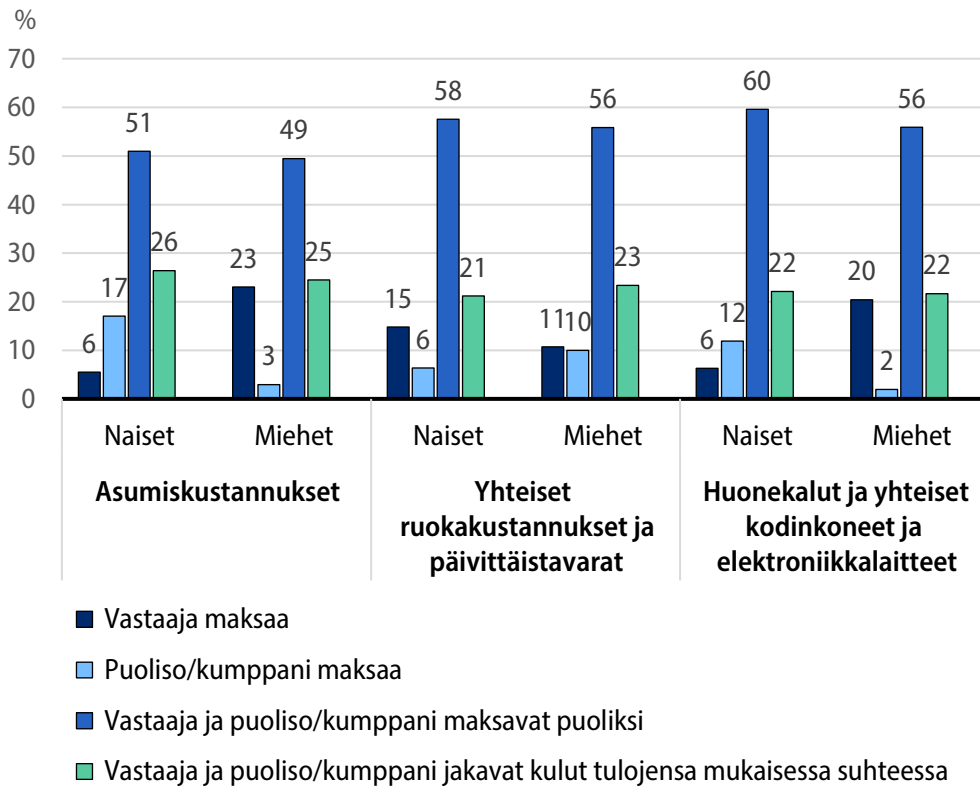
Menojen jakamisesta kysyttiin nyt kuuden menoerän osalta: asumiskustannukset, yhteiset ruokakustannukset ja päivittäistavarat, huonekalut sekä yhteiset kodinkoneet ja elektroniikkalaitteet, lapsiin liittyvät menot, kotitalouden käytössä olevan auton osto ja ylläpito sekä yhteiset vapaa-ajanmatkat ja vapaa-ajan asunnon, kuten kesämökin, ylläpitokustannukset.

Yleisin menojen jakamisen tapa kaikissa menoerissä oli kulujen maksaminen yhdessä joko puoliksi tai tulojen mukaisessa suhteessa – yhdessä maksamisen valitsi suurin osa, menoerästä riippuen 59–81 prosenttia vastaajista. Yleisintä on menojen maksaminen puoliksi. Tällöin kotitalouden menot maksetaan puoliksi riippumatta mahdollisesta erosta puolisoiden tulojen suuruudessa. Puoliksi maksamisen valitsi menoerästä riippuen 41–63 prosenttia vastaajista, eikä osuuksissa ole juurikaan muutosta vuoteen 2017 verrattuna – tuolloin vastaajista 40–62 prosenttia valitsi tämän vaihtoehdon.

Vaikka menojen maksaminen puoliksi on edelleen selvästi yleisempää kuin maksaminen tulojen mukaisessa suhteessa, on maksaminen suhteessa tuloihin nyt hieman yleisempää kuin vuonna 2017 kaikissa kysytyissä menoerissä. Tämän vaihtoehdon valitsi menoerästä riippuen 14–27 prosenttia vastaajista, kun vuonna 2017 vastaavat osuudet olivat 12–23 prosenttia. Erityisesti lapsiin liittyvät kulut jaettiin nyt selvästi useammin suhteessa tuloihin: vuonna 2017 naisista 19 prosenttia ja miehistä 22 prosenttia ilmoitti lapsiin liittyvien kulujen jakamisesta suhteessa tuloihin, mutta 2024 vastaavat osuudet olivat naisilla 24 prosenttia ja miehillä 27 prosenttia. Tulokset antavatkin viitteitä siitä, että kotitalouksissa huomioidaan aiempaa paremmin puolisoiden väliset tuloerot ja maksuosuudet mitoitetaan suhteessa niihin.

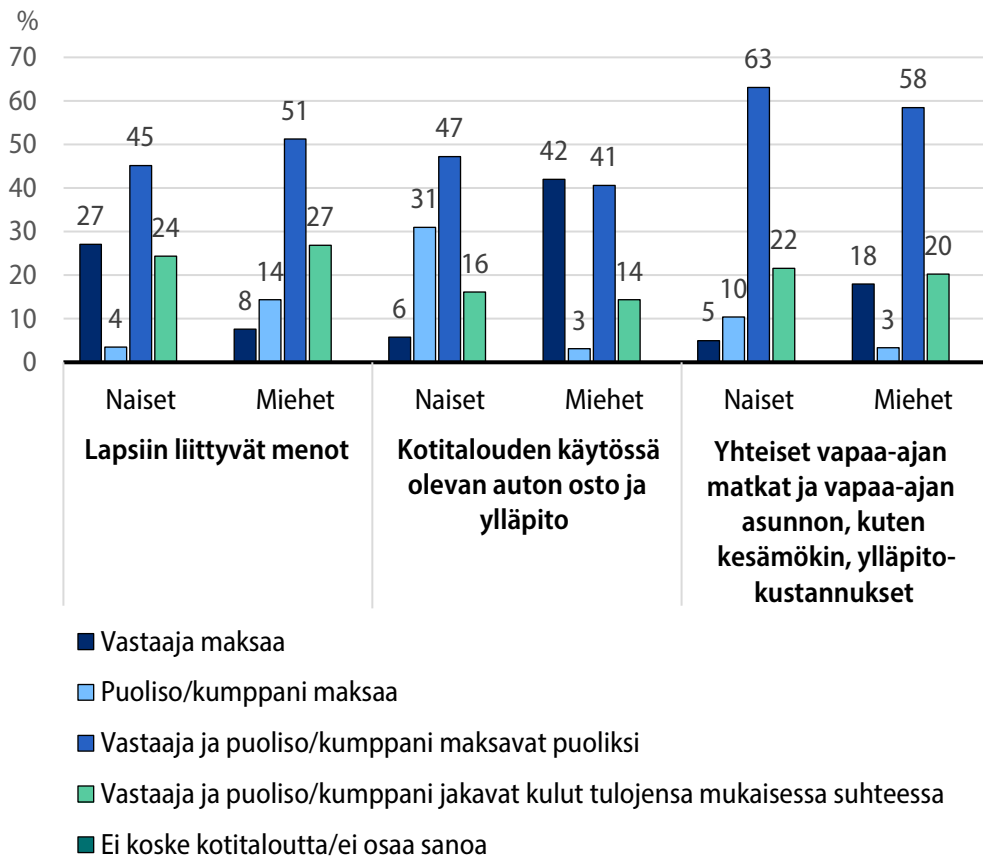
Kuvio 54. Kuinka vastaaja ja kumppani yleensä jakavat kotitalouden kulut, % avo- tai avioliitossa elävistä 2024. Naiset n=771–781, miehet n=783–786.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Kuvio 55. Kuinka vastaaja ja kumppani yleensä jakavat kotitalouden kulut, % avo- tai avioliitossa elävistä 2024. Naiset n=276–741, miehet n=260–748.

Lähde: Tasa-arvobarometri 2024

Avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa eläviltä vastaajilta kysyttiin myös tyytyväisyyttä tapaan, jolla menot kotitaloudessa jaetaan. Lisäksi heitä pyydettiin arvioimaan kumppaninsa tyytyväisyyttä menojen jakamiseen. Kokonaisuudessaan vastaajat olivat itse tyytyväisiä ja arvoivat myös kumppaninsa olevan tyytyväinen kotitalouden menojen jakamiseen: naisista 80 ja miehistä 79 prosenttia kertoi olevansa tyytyväisiä tapaan, jolla menot heidän kotitaloudessaan jaetaan. Jokseenkin tyytyväisiä oli naisista 17 ja miehistä 18 prosenttia. Myös kumppanin arvioitu tyytyväisyys oli edelleen korkeaa: naisista suurin osa arvioi kumppaninsa olevan menojen jakamiseen tyytyväinen (81 %) tai jokseenkin tyytyväinen (17 %). Miehistä kumppaniaan piti menojen jakamiseen tyytyväisenä vastaavasti 77 prosenttia ja jokseenkin tyytyväisenä 20 prosenttia.

Vaikka kotitalouden menojen jakamiseen oltiin verraten tyytyväisiä, ovat tyytyväisten osuudet hieman pienemmät kuin vuonna 2017, jolloin naisista 81 ja miehistä 84 prosenttia kertoi olevansa tyytyväinen. Vastaavasti jokseenkin tyytyväisten osuudet olivat vuonna 2024 hieman suuremmat kuin vuonna 2017, jolloin naisista jokseenkin tyytyväisiä oli 16 ja miehistä 14 prosenttia. Sama koski myös arviota kumppanin tyytyväisyydestä menojen jakamiseen. Vuonna 2017 naisista 78 prosenttia arvioi kumppaninsa olevan tyytyväisiä ja 17 prosenttia jokseenkin tyytyväisiä; miehistä 80 prosenttia piti kumppaniaan tyytyväisenä menojen jakamiseen ja 16 prosenttia jokseenkin tyytyväisenä.

Liite 1. Tutkimuksen toteutus

Tilastokeskus on toteuttanut kaikki seitsemän tasa-arvobarometria vuosina 1998, 2001, 2004, 2008, 2012, 2017 ja 2024. Tasa-arvobarometri 2024 toteutettiin suomen-, ruotsin- ja englanninkielisinä puhelinhaastatteluina ja verkkokyselyinä, jotka toteutettiin syyskuun 2024 ja tammikuun 2025 välisenä aikana. Barometrin otokseen kuului 6 500 satunnaisesti valittua Suomessa asuvaa 15–74-vuotiasta henkilöä, joista 3 500 oli mukana puhelinhaastatteluotoksessa ja 3 000 verkkokyselyotoksessa. Otokseen kuuluvat edustivat poimintahetken kokonaisväestöä ikä- ja sukupuolijakaumaltaan sekä koulutukseltaan ja asuinpaikaltaan. Jokaiselle lähetettiin postitse henkilökohtainen kutsu tutkimukseen, minkä lisäksi he saivat tietoa tutkimuksesta sähköpostitse ja tekstiviestein. Kaikki kutsumateriaalit sisälsivät linkin tutkimuksen verkkosivuille, jossa kerrottiin tarkemmin tutkimuksen taustoista ja osallistumisesta. Tietoa oli mahdollista saada myös soittamalla Tilastokeskuksen tai sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijoille.

Puhelinhaastatteluun vastasi 1 633 ja verkkokyselyyn 949 henkilöä. Tutkimuksen kokonaisvastausprosentti oli 40, joka on alhaisempi kuin edellisissä barometreissa. Tasa-arvobarometrien vastausosuudet ovat laskeneet tasaisesti vuoden 1998 keruun 77 prosentista ensin 70 prosenttiin, sitten 60 prosenttiin, siitä vuoden 2017 tutkimuskierroksen 56 prosenttiin ja nyt 40 prosenttiin. Uusimman barometrin kokonaisvastausosuutta laskee alaspäin verkkotiedonkeruu, jonka vastausosuus oli verkkokeruille tyypillinen 32 prosenttia, kun puhelinkeruu puolestaan ylsi 47 prosentin vastausosuuteen. Kokonaisuudessaan kehitys vastaa kuitenkin 1990-luvun lopusta alkanutta kyselytutkimusten laskevien vastausosuuksien trendiä, jossa tyypillisesti nähdään parin prosenttiyksikön vuotuinen pudotus.

Vastausosuuden laskusta huolimatta vuoden 2024 kierroksen aineistolla on uusia vahvuuksia: Tiedonkeruutapojen monipuolistamisen ja englanninkielisen kyselylomakkeen lisäämisen myötä vastaajiksi on tavoitettu myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät olisi voineet tai halunneet osallistua suomeksi tai ruotsiksi tehtävään puhelinhaastatteluun. Puhelinhaastattelumahdollisuuden pitäminen mukana puolestaan mahdollisti eri tiedonkeruutapojen vertailun ja antoi osallistumismahdollisuuden niille, jotka eivät pysty tai halua vastata verkkolomakkeella.

Tutkimuksesta kieltäytyminen tai tavoittamatta jääminen (nk. haastattelukato) ei ollut satunnaista. Erityisesti matalasti koulutetut, alle 30-vuotiaat miehet ovat usein yliedustettuina kyselytutkimuksista kieltäytyvien ja tavoittamatta jäävien joukossa, mikä heikentää heitä koskevien tulosten luotettavuutta. Tasa-arvobarometrissa 2024 tämä huomioitiin niin, että pyrittiin tavoittamaan erityisesti nuoria vastaajia ja kasvattamaan etenkin nuorten miesten vastausosuuksia. Vastaajakadon aiheuttamaa aineiston vinoumaa korjattiin lopuksi Tilastokeskuksessa tehdyllä painotuksella, ja analyyseissä käytetty aineisto edustaa Suomessa 2024 asunutta 15–74-vuotiasta kotitalousväestöä.

Aineiston tarkistamisen yhteydessä tutkittiin mahdollisuuksia raportoida tuloksia moninaisemmin kuin ainoastaan itsensä kyselylomakkeella naisiksi ja miehiksi määrittelleiden osalta. Vuoden 2017 tutkimuskierroksen tavoin tilanne oli kuitenkin edelleen se, että muunsukupuolisia vastaajia oli aineistossa niin vähän, ettei ryhmän käyttö tilastollisesti luotettavissa analyyseissä onnistunut. Tulosten raportointi näin pienestä joukosta olisi myös voinut tehdä yksittäisistä vastaajista tunnistettavia, mitä riskiä ei voitu ottaa. Niinpä tulokset raportoidaan vuoden 2017 tavoin pääsääntöisesti naisten ja miesten osalta, ja muunsukupuoliset ovat mukana muissa kuin sukupuoleen perustuvissa tarkasteluissa.

Raportissa esitellyt jakaumat on laskettu painotettuina, mutta kuvioihin ja taulukoihin merkityt vastaajien määrät (n:t) kertovat aina vastaajien todellisen määrän. Osassa tarkasteluista vastaajamäärät jäävät varsin pieniksi. Tämän vuoksi tuloksista tehtävien yleistysten ja johtopäätösten suhteen on näissä tapauksissa oltava varovainen: kun vastaajia on vähän, muutaman yksittäisen vastaajan mielipiteet ja näkemykset vaikuttavat tuloksiin paljon. Vastaajien lukumäärän pienuuden vaikutus tulosten tulkintaan on huomioitu raportin tekstissä tulkintavirheiden välttämiseksi.

Pienten vastaajamäärien vaikutus on syytä pitää mielessä etenkin tarkasteltaessa jotakin koko vastaajajoukkoa merkittävästi pienempää osajoukkoa, kuten erilaisiin vähemmistöihin kuuluvia vastaajia tai päätoimisia koululaisia ja opiskelijoita. Mitä useamman taustatekijän – esimerkiksi sukupuolen, iän tai oppilaitostyyppin – mukaan osajoukkoa tarkastellaan, sitä pienempiin ryhmiin vastaajajoukko joudutaan jakamaan ja sitä epävarmempia ovat myös tulokset. Vastaajamäärän vaihtelu on hyvä huomioida myös aikasarjoja tulkitessa, sillä erilaisissa elämäntilanteissa olevien vastaajien määrät vaihtelevat tutkimuskertojen välillä.

Sattuman aiheuttamaa vaihtelua eri ryhmien välisiin mielipide-, asenne- ja kokemuseroihin tutkittiin testaamalla erojen tilastollista merkitsevyyttä. Monin paikoin sukupuolten vastausten välillä oli selkeitä ja tilastollisesti merkitseviä

eroja. Näitä tuloksia on käsitelty raportissa laajemmin. Joissakin kysytyissä asioissa sukupuolten välillä ei ollut havaittavissa tilastollisesti merkitsevää eroa tai havaitun eron saattoi tulkita johtuvan sattumasta. Näitä tuloksia on otettu mukaan raporttiin, jos ne ovat olleet kiinnostavia aiheensa tai muiden raportoitujen ilmiöiden ymmärtämisen kannalta. Niiden kohdalla mainitaan kuitenkin tulosten yleistämiseen liittyvistä varauksista.

Liite 2. Aineistojen moodivertailu

Vuoden 2024 tasa-arvobarometri toteutettiin ensimmäistä kertaa niin sanottuna yhdistelmätiedonkeruuna eli osa tutkimukseen mukaan poimituista vastaajista osallistui puhelinhaastattelulla ja osa vastasi verkkolomakkeella. Tiedonkeruun otos jaettiin kahteen osaan niin, että osa vastaajista kuului puhelinvastaajien otokseen ja osa verkkokyselyn otokseen. Aikaisemmillä kierroksilla kaikki vastaukset kerättiin puhelinhaastattelulla. Vuoden 2024 menetelmämuutoksesta seurasi aikasarjakatkos, eivätkä tulokset siten ole täysin vertailukelpoisia aikaisempien vuosien kanssa.

Puhelin- ja verkkoaineiston yhdistettävyyttä tarkasteltiin moodianalyysin avulla. Moodianalyysin menetelmänä käytettiin ristiintaulukointia yhdistettynä riippuvuuden merkitsevyyttä testaavaan Chi²-testiin sekä riippuvuuden voimakkuutta mittaavaan Cramerin V -suureeseen. Analyysissa huomioitiin myös verkko- ja puhelinvastaajien erilainen profiili: Yleensä puhelinhaastatteluihin on helpompi tavoittaa hieman vanhempia ikäryhmiä, jotka usein suhtautuvat myös nuoria myönteisemmin kyselytutkimukseen osallistumiseen.

Joidenkin muuttujien kohdalla oli havaittavissa suurempaa vaihtelua riippuen siitä, oliko kysymykseen vastattu puhelimitse vai verkossa. Kohtalainen tai voimakas moodiefekti keskittyi samoihin osioihin ja muuttujaryhmiin, ja tämä huomioitiin tulosten raportoinnissa. Voimakkaampaa moodiefektiä esiintyi erityisesti oppilaitososiossa, jossa opiskelijoilta kysyttiin oppilaitosten tasa-arvosta. Voimakasta moodiefektiä oli havaittavissa myös alle 65-vuotiaiden työelämän ulkopuolella olevien työllistymisen haittakokemuksia koskeneissa kysymyksissä, joita käsitellään luvussa 4.2.3. Verkkoaineistossa havaittiin, että osassa kysymyksistä vastaajat olivat valinneet muita useammin ei koske minua -vaihtoehdon, mikä osaltaan vaikutti tuloksiin. Opiskelijoiden kohdalla myös pienet vastaajamäärät suhteessa hyvin vaihtelevaan vastaajajoukkoon vaikuttivat vastausten eroihin puhelimesta ja verkossa.

Toisaalta oli myös muutamia muuttujia, joiden poikkeaviin jakaumiin puhelin- ja verkkoaineistossa ei löytynyt selkeästi havaittavaa selitystä. Näiden muuttujien kohdalla syynä todennäköisimmin oli, että puhelimesta vastattiin samaan kysymykseen aidosti eri tavalla kuin verkossa. Toisen ihmisen läsnäolo

vastaustilanteessa on voinut vaikuttaa niin, että puhelinhaastattelussa on herkem-
min päädytty pehmentämään tai tiukentamaan omia näkemyksiä sen mukaan,
minkä on arvioinut vastaavan parhaiten yleisesti hyväksytyjä ajattelutapoja.

Liite 3. Kyselylomake

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5817-3>.

ISSN pdf: 1797-9854
ISBN pdf: 978-952-00-5817-3

Sosiaali- ja
terveysministeriö

stm.fi/julkaisut
julkaisut.valtioneuvosto.fi